T.C. HALİÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİYATRO ANADALI
TİYATRO PROGRAMI

CADI KAZANI'NIN KURGUSU VE OYUN KİŞİLERİNİN OLUŞUM SÜRECİNDE TARİHSEL GERÇEKLİĞİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan:

Özlem Ulukan

Danışmanı

Prof. Dr. Cevat Çapan

İstanbul – 2015

T.C. HALİÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİYATRO ANADALI
TİYATRO PROGRAMI

CADI KAZANI'NIN KURGUSU VE OYUN KİŞİLERİNİN OLUŞUM SÜRECİNDE TARİHSEL GERÇEKLİĞİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan:

Özlem Ulukan

Danışmanı

Prof. Dr. Cevat Çapan

İstanbul – 2015

Yüksek Lisans
Kabul Onay Formu
Form: 6

T.C.

HALİÇ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....Tiyatro.....*Anabilim/Anasanat Dalı* ..Oyunculuk..... *Programı Tezli Yüksek Lisans* öğrencisi .....Özlem.....Ulukan..... tarafından hazırlanan ".....Cadı Kazanı'nın Kurgusu ve Oyun Kişilerinin.....
.....Oluşum Sürecinde Tanrının Rolü....." adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 09/06/2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) : İmzası :

Jüri Üyesi: ..Prof. Dr. Cevat Çapan.....
Danışman:..Haliç.....Üniv.Kon. Tiyatro ASD/~~ABD~~ Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Ayşin Candan .....
..Haliç.....Üniv. Tiyatro ASD/ ~~ABD~~ Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Tunda Özşener .....
Yeni Yüzyıl.....Üniv. Sahne Sanatları ASD/ ~~ABD~~ Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: ....
.....Üniv. ..... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: ....
.....Üniv. ..... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET ..... **II**

ABSTRACT ..... **III**

1. GİRİŞ **1**

2.CADI KAZANI'NIN TARİHSEL KÖKENLERİ **5**

2.1 Salem: 1692 ..... **5**

2.2 McCarthy ve Cadı Avı **12**

2.3 Cadı Kazanın Kurgusunda Tarihsel Olayların İşlenişi: Geçmişin Dirilişi: 1952 ..... **19**

3.CADI KAZANI'NIN OYUN KİŞİLERİ VE GERÇEKLİK İLİŞKİSİ **32**

3.1 John Proctor **34**

3.2 Abigail Williams **43**

3.3 Elizabeth Proctor **49**

3.4 Rahip Parris **56**

3.5 Tituba **63**

3.6 Thomas Putnam **69**

3.7 Rahip Hale **73**

3.8 Yargıç Danforth **76**

4. SONUÇ **79**

5. KAYNAKÇA **84**

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Özlem ULUKAN

Anabilim Dalı : Tiyatro Programı : Tiyatro

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Cevat Çapan

Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Mayıs 2016

CADI KAZANI'NIN KURGUSU VE OYUN KİŞİLERİNİN OLUŞUM SÜRECİNDE TARİHSEL GERÇEKLİĞİN ROLÜ

ÖZET

"Cadı Kazanı'nın Kurgusu ve Oyun Kişilerinin Oluşum Sürecinde Tarihsel Gerçekliğin Rolü" başlıklı incelememizde Cadı Kazanı'nda kurgu ve gerçeklik ilişkisini incelemeyi amaçladık. Bu bağlamda toplumbilimsel ve tarihsel bir bakış açısından hareketle öncelikle oyunun konu edindiği 1692 yılının Salem kasabasını ardından oyunun yazıldığı dönemde Amerika'nın iç politikasını derinden etkileyen McCarthy dönemini incelemeye çalıştık. Aynı zamanda her iki dönemin de izlerini taşıyan oyunun dramatik yapısına ve oyun kişilerinin karakterlerine odaklanmaya ve onları bir dramatik metinin analizine uygun şekilde çözümlemeye özen gösterdik. Bu bakış açısına uygun olarak oyun kişilerinin gerçek özyaşam öykülerini araştırarak bu verilerin karakterlerin oluşumunda ne kadar etkili olduğunu açıklamaya çalıştık. Oyun kişilerinin özyaşam öyküleri ile oyundaki karakterleri arasındaki farkları tespit etmek bize, Arthur Miller'ın özgün bakış

açısını ve sosyopolitik görüşlerini oyuna nasıl müdahil ettiğini açıklamamız açısından yardımcı oldu.

Bu araştırmada aynı zamanda gerek amacı metni sahnelemek olan yönetmenlere tarihsel bir arka plan çalışması için yönlendirici veriler sunulmaya, gerek araştırmacılar için metinin bir analizini yapmaya gerekse oyun kişilerini canlandıracak oyuncular için başlıca kahramanların analizleri için bir temel oluşturmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cadı Kazanı, Tarih, Sosyoloji, Salem, Arthur Miller, McCarthy.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Özlem ULUKAN

Field : Theatre

Program : Theatre

Supervisor : Prof.Dr. Cevat ÇAPAN

Degree Awarded and Date : Master – May 2016

THE ROLE OF HISTORICITY IN THE CONSTRUCTION PROCESS OF THE CRUCIBLE'S DRAMATIC STRUCTURE AND DRAMATIS PERSONAE

ABSTRACT

We search to analyze in our thesis the relationship between history and fiction in The Crucible by Arthur Miller. To achive our goal, we tried to summerize firstly the social and political conditions of the Salem town on 1692 as well as te Notion of McCarthysim that appeared during the 50's in America from a sociological and historical point of view. We have also focused our attention to the dramatic structure and the caracters of the play that contains the traces of tboth historical periods. Front his point of view, we tried to compare the biographical facts of the characters and their actions through the play and in order to distinguish the differeces between reality and fiction. These differences led us to the discovery of the personal and politial visions of Arthur Miller who transformed and restructured the personalities of the Sallem villagers of 1692 into fictional beings that are able to represent a variety of dramatic theme.

In this study we also aimed to create a sociological and historical bases for the directors who intend to stage the play and also present the historical datas that are necessary for the actors and actresses who intend to impersonate the characters.

Key Words: The Crucible, History, Sociology, Salem, Arthur Miller, McCarthy.**IV**

1. GİRİŞ

Artur Miller, Cadı Kazanı'nın Tarihsel Gerçekliği Üstüne yaptığı kısa açıklamasında, oyunun "sözcüğün akademik anlamında tarihsel" olmadığını belirtmiştir. Bu kısa yargıyla eserde yer alan oyun kişileri ve tarihte yaşanan olayların gerçek akışı ile ilgili değişikliklere vurgu yapmış olsa da, önemli bir noktanın da altını çizmeyi ihmal etmemiştir. Oyun kişilerinin tam olarak aslına uygun şekilde yansıtılmamasına rağmen "okuyucu" der Miller, "*burada insanlık tarihinin en garip, en korkunç sayfalarından birini özüne uygun bir biçimde bulacaktır"*.

Elbette Miller'in bu yargıda insanlık tarihinin en garip ve korkunç sayfalarından biri olarak nitelediği dönemin, yalnızca şiddetli bir toplumsal hezeyanın yaşandığı 1692 yılının Salem'ini değil, bizzat içinde bulunduğu 1950'li yıllarının Amerika'sını da kapsadığı bilinmektedir. Özdemir Nutku'nun da

belirtmiş olduğu gibi "Yobaz kişilerin suçsuz insanları nasıl tutuklayıp öldürdüklerini gösteren bu oyun, o sırada Amerika'da senatör Mc Carthy'nin aynı tutumla başlattığı solcu grubu eleştirmektedir.". Dahası Cadı Kazanı yayınlandığı

dönemde McCarthy'nin etkileri altında kurulan komite tarafından Miller hakkında soruşturma açılmasına ve suçlu bulunmasına neden olması, eserin eleştirel boyutunun 17. Yüzyılın tarihsel gerçekliğini aslına uygun olarak yansıtma çabasını kat kat aştığının bir göstergesidir.

Bu çalışma, Miller'ın bu çift yönlü (hem eleştirel hem tarihsel) boyutunu incelemek amacıyla, Cadı Kazanı'nın tarihsel kökenlerini ele almayı, ardından eserin tarihsel gerçeklikle kurduğu ilişkiyi, yazılmış olduğu dönem çerçevesinde değerlendirerek McCarthy politikasının Salem Cadı Avı temasıyla ilişkilendirmeyi ve son olarak oyun kişilerinin tarihsel veriler ışığındaki gerçeklikleriyle kurgu dünyasında geçirdikleri dönüşümlerin incelenmesini amaçlamaktadır.

Bu çerçevede “Cadı Kazanı’nın Tarihsel Kökenleri” başlıklı I. Bölümümüzün I. Alt başlığı “Salem:1692’de” 17.yüzyılda Salem kasabasında gerçekleşen Cadı Davalarının gerçek hikayesine odaklanmaya çalışacağız.

Bu davalar üzerinde önemli bir rol oynayan Püritan dünya görüşünün ve genel olarak Hristiyanlık tarihinde büyülere ve cadılara bakış açılarına da değinmeye çalışacağımız bu bölümde tarihsel verilere göre Salem’de gerçekleşen bu dehşet verici olayı kısaca özetlemeye gayret edeceğiz. 1.2. bölümümüz “McCarthycilik”de ise 2. Dünya savaşı sonrası Amerika’sında Amerika’da yaşanan McCarthy fırtınasına odaklanarak ülke çapında varolduğuna inanılan komünist komplonun nasıl tanımlandığı ve ne gibi olaylara sebep olduğunu açıklamaya çalışacağız. I.bölümümüzün son alt bölümü olan “Geçmişin Dirilişi:1952” başlıklı bölümümüzde ise söz konusu iki tarihsel dönemi başka bir deyişle 1692 yılının Salem’i ile McCarthy dönemi Amerika’sının aralarındaki ortak noktaları inceleyecek ve 17.yüzyıl Cadı Davalarının, Miller’ın içinde yaşadığı politik atmosferi ne derece yansıttığını açıklamaya çalışacağız. Bu bağlamda oyunun kurgusu ile tarihsel olayların işlenişi arasındaki dramatik ve tematik yakınlıkları çözümlemeye ve Cadı Kazanı’nın gerçekçi boyutunu öne çıkarmaya gayret edeceğiz.

Oyun kişilerini incelemeyi amaçladığımız II.bölümümüzde ise Miller’ın Cadı Kazanı’nda yer verdiği 17.yüzyıl insanlarının tarihsel belgeler ışığında gerçek yaşam öykülerine ulaşmayı amaçlıyoruz. Oyun kişilerinin Cadı davaları sürecindeki gerçek eylemlerini ve davranışlarını açıkladıktan sonra oyunda geçirdikleri dönüşümleri ve Miller’ın onların karakterlerine yaptığı değişimleri vurgulamayı amaçlıyoruz. Bu sayede okuru hem oyun kişilerinin gerçek yüzlerine yaklaştırmayı hem de oyundaki karakterlerini tarihsel gerçeklikle karşılaştırmalı olarak açıklayabilmeyi umuyoruz. Bu bağlamda başlıca oyun kişileri olan: John Proctor, Abigail Williams, Elizabeth Proctor, Rahip Parris, Rahip Hale, Tituba,

Thomas Putnam ve Yargıç Danforth karakterlerinin hem gerçek yaşam öykülerini hem de oyundaki kişiliklerini, karakter özelliklerini ve eylemlerinin altında yatan itici güçleri açıklamaya çalışacağız.

Sonuç bölümümüzde hem I.bölümümüzden hareketle oyun kurgusunda tarihsellik kaygısının hem de II.bölümümüzde çözümlemeye çalıştığımız oyun kişilerinin gerçekle olan ilişkilerini bir sentez haline getirerek Cadı Kazanı'nın, Miller'ın dünya görüşünü ve kendi gerçekliğini yansıtacak şekilde nasıl dramatik olarak yeniden kurgulandığına dair yargılara ulaşmayı umuyoruz.

Elbette çalışmamız bir oyun incelemesinin sınırlarını aşmayı ve yazılı tarihe dair ulaşılabilir verilerin ötesinde bir kaynak ya da yaklaşım oluşturmayı hedeflememektedir. Bu çerçevede Salem Cadı Davaları üzerine yazılmış kitaplar, akademik çalışmalar ve tezlerden faydalanmayı uygun bulduk. McCarthy dönemi için ise ansiklopedik bilgilere, akademik çalışmalara ve siyasi tarih kitaplarını kaynak olarak kullandık. Oyun kişilerinin özdeşleşen öyküleri için ise Salem dönemindeki Salem Cadı Davaları döneminde tutulmuş resmi kayıtlardan hareketle yazılan biyografi kaynaklarını ve akademik çalışmalara başvurduk. Ayrıca Cadı Kazanı üzerine yazılmış inceleme yazıları, kaynaklar ve Miller'ın oyun üzerine yazmış olduğu kendi yazıları çalışmamız sürecinde bizim için son derece yararlı veriler oluşturdular.

Nasıl ki 1692 yılındaki Cadı davalarını alanımız dahilinde kalarak elimizden geldiğince tutarlı bir şekilde açıklamaya çalıştıysak McCarthy döneminde yaşananları da aynı nesnellikle aktarmaya çalıştık. Öte yandan gerek Salem gerekse McCarthy döneminde yaşananların sosyo-psikolojik, politik ve sosyolojik boyutlarını açıklayabilmek için öznel yargılarımızdan uzak akademisyenlerin ve tarihçilerin özgün görüşlerine dayanarak yorumlamaya çalıştık.

Oyun kişilerinin incelenmesinde ise gerek tüm oyun kişilerinin biyografik verilerine ulaşmanın imkansızlığı gerekse Miller'ın dönemi yansıtırken kimi karakterler üzerinde yaptığı değişiklikler nedeniyle yalnızca oyunda dramatik aksiyonu etkileyen ve her iki dönemin (Salem ve McCarthy) gerçekliğinde de belirli bir temsil özelliğine sahip olan oyun kişilerini seçtik. Bu bağlamda kahramanlarımızı önem ya da öncelik sırasına göre değil, oyunun tematik bütünlüğünde belirgin bir rol üstlenmiş olmalarına ve tarihsel gerçeklikleriyle olan yakınlıklarına önem verdik.

Çalışmamız boyunca hem tarihe hem de kurgu dünyasının gerçekliğine ayrı ayrı değinmemizden ve oyunun sosyolojik olarak açıklamaya çalışmamızdan ötürü farklı alanlara değinmek ve Cadı Kazanı'nı sadece sahnesel değil, edebi ve tarihsel boyutuyla da ele almaya çalıştığımız için bir Tiyatro Yüksek Lisans tezinin sınırlarını aşmamaya sürekli dikkat ettik. Bu bağlamda çalışmamızın yalnızca bir dramatik metin çözümlemesi olduğunu ve tarihi ya da yaşanmış olayları yeniden yorumlamaya ve ya çözümlemeye çalışmadığımızı özellikle belirtmek isteriz. Tezimizde yer alan tarihsel bilgiler her hangi bir dönemi derinlemesine açıklamak için değil, yalnızca Cadı Kazanı'nın dramatik yapısını, atmosferini, temalarını ve oyun kişilerini tiyatroda gerçekçilik bağlamında daha iyi açıklamak amacını taşımaktadır. Bu çerçevede çalışmamızın bir dramatik metin çözümlemesi olarak tarihi açıklamayı ya da yorumlamayı değil tarihin ışığında Cadı Kazanı'nı açıklamayı ve de yorumlamayı hedeflediğini dile getirmek isteriz.

2. CADI KAZANI'NIN TARİHSEL KÖKENLERİ

2.1 Salem: 1692

Cadı Kazanı'na ilham veren olayları tarihsel veriler ışığında anımsamak için 1692 yılının Salem'ine dönmek gerekir. Tarihin en kanlı infazlarına neden olan bu büyük toplumsal hezeyan, halkın içine sızmış, karanlık ve gizli emellere hizmet eden, büyücülükle uğraşan, ruhunu şeytana teslim etmiş kimselerin varlığına duyulan büyük bir inanç ve korkunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Öte yandan Miller'ın piyesine ilham veren bu olayların yapısını ve temel niteliklerini açıklayabilmek için, aslında Salem'de yaşananlardan çok daha önce ortaya çıkmış olan Cadı Avı olgusunun örneklerine ve yapısına bakmak gerekir: Zira Büyücülük ve büyücüye karşı duyulan korkunun,Katolik Hristiyanların hâkimiyetinde bulunan on yedinci yüzyıl Salem'inden çok daha eskiye dayandığı bilinmektedir.

Tek tanrılı dinin erken dönemlerinde büyücülük pagan inancın kalıntısı olarak görülüp fazla önemsenmese de "*12. Yüzyılda Arap kültürüyle ilişkiye geçilmesi, simya ve astroloji gibi alanlarda yeni bir ilgi duyulmasına"* (Martin, tarih: 55)neden olmuş ve *Doğal büyü,* olarak nitelendirilen bu yeni alanlar, artık cahil insanların boş inançları olarak algılanmaktan çıkarak, ciddiye alınır olmuştur. Dolayısıyla *"Büyücüler, büyücülük, onların ortaya çıkarılıp yok edilmelerinin gerekli oluşu, sadece bir Hristiyanlık geleneği değil, Hıristiyanlıktan önce de varolan inançlardır. Çıkış'ta özellikle şunu emrediyor: "Afsuncu kadını yaşatmayacaksın (22.18)".*(Martin, tarih: 219) Bu duruma koşut

olarak, 12. ve 15. Yüzyıllar arasında Hıristiyan dünyasında cadılığa ve büyücülüğe karşı zaman içinde bir çığ gibi büyüyecek bir savaş başlar.

"*1484'te iki Dominiken rahip, Heinrich Kramer ile Johann Sprenger, Papa VIII. Innocetus'dan, Almanya'da cadılığın kökünü kazımak için izin aldı; Innocentus'a göre, her köyde "kendisini şeytana teslim etmiş", "büyücülükle ve karanlık işlerle uğraşan", hayvanlara, tahıla zarar veren, erkeklerin belini bağlayan kişiler vardı.Alman köylerinde "araştırma" yapan bu iki rahibin bulguları Papalık fermanıyla onaylanınca, diğer rahip kardeşlerini de uyarmak ve bilgilendirmek amacıyla 1486'da Malleus Maleficarum'u (Cadıların Kafasına İndirilen Balyoz) yayımladılar."*(Martin, tarih: 219)

Malleus Maleficarum'da yer alan bilgilerden hareketle halkın kendi içindeki cadıları, büyücüleri ve sapkınları ayrıştırmaya yönelmesi, bu kimselerin varlığından duyulan tedirginliğin gitgide büyümesiyle kolkola ilerledi. Öte yandan, tarihsel verilere bakıldığında şeytani ritüellerin varlığına yönelik derin bir korkunun gelişmesinin özellikle ortaçağın son dönemlerinde şiddet kazanması pek de tesadüfi değildir. Bu cadı avı çılgınlığının, dönemin getirisi olan değişim ve dönüşümlere karşı durmak isteyen kilisenin yürüttüğü politikanın önemli bir ayağını oluşturduğunu söylemek mümkündür.

> *"1500'ler Avrupa'yı sarmış olan belirsizlik, kargaşa ve çalkantı ortamında yerleşik düzeni sürdürmenin bütün bildik araçları iflas etmiş durumdaydı. Din reformcuları, Katolik inancını sarsıyor, Protestan tarikatları Papa'nın otoritesinden tespih çekme gibi en sıradan pratiklere kadar her şeyi sorguluyor; taş baskı resimler ise bu kuşku ve saldırıları her yana en sıradan insanın bile anlayacağı biçimde yayıyordu. Almanya, Fransa ve İskoçya'da prensler arasındaki dinsel görünümlü iktidar kavgaları, bir prensin iktidardan düşüp yerini hemen bir yenisinin almasına, buna bağlı olarak da bir inancın yerine bir diğerinin geçmesine yol açıyor ve sonuçta tüm prenslere ve inançlara karşı kuşku duyulmasına varıyordu. Ekonomi alanında yerel pazarların ve ticaretin yerini adım adım hanedanların koruması altındaki büyük ticaret merkezlerinin ve tekellerin alması, kentlerdeki eski egemen kesimin dayanağı olan ekonomik zemini yok etmekteydi."* (Martin, tarih: 220)

Protestanlığın yaygınlaşması ve iktidar kavgaları Katolik inancın otoritesinin gitgide zayıflamasına yol açıyordu. Yerel ticaretin merkezi önemini kaybetmesi ise kent kültürünün ayakta tuttuğu bölgelerdeki dengeleri değiştiriyordu. Bu açıdan bakıldığında, hem ahlaki düzeni belirleyen inanışların hem de gündelik yaşamı belirleyen ekonomik koşulların dengesizleşmesi belirsizliklerle dolu, hatta kaotik bir düzenin ayak seslerini duyuruyordu. Bu durumda, dönemin önde gelen kesimlerinin, eski düzeni geri getirme çabası içine girmesi kaçınılmaz olmuştu. Bu dengeleyici eğilimler ise*, "kitlelere kesin ve katı tanımlar sunmak ve konformizmiyaygınlaştırma"* esasına dayanıyordu.

"*Böylece Loncalar, seçilmiş bir azınlık dışında kalanlara kapılarını kapadılar, krallar, yerel yasa ve gelenekleri bir düzene bağlayarak roma hukukunun birörnek kurallarını benimsediler ve krallık mahkemeleri ağını yaygınlaştırdılar."*(Martin, tarih: 221)

Ruhban sınıfı da bu yeni girişimlere ayak uydurmakta gecikmedi. Aynı katı ve keskin kuralları uygulamaya koyan kilise üyeleri, Protestanların, Katolik dini zayıflatmayı hedefleyen eylemleriyle savaşmak ve dini otoritelerini geri kazanmak için bazı yönelimlerde bulunmaya başladı.Bunlardan ilki pagan kültürün mirası olan eski halk inançlarının bir parçası olan cadılık, büyücülük gibi kötü güçlerin İsa peygamber sayesinde tümden ortadan kalktığı görüşünü değiştirmek oldu.

"16. Yüzyılın belirsizlikle dolu ve kilisenin gücünü zayıflatan ortamında propaganda çizgisini değiştiren kilise şeytanın gücünün yıkıldığından artık o kadar emin değildi! Böylece hem gerçekten korkuya kapıldığı için, hem de var olan eleştiri ve saldırganlık duygularını kanalize edebilmek için, cadıları şeytanın aleti ve suç ortağı ilan etti."(Martin, tarih: 221)

Buraya kadar aktarmaya çalıştığımız tarihi veriler ışığında 1692 yılında Salem'de yaşanan Cadı Avı'nın Avrupa'da olduğu gibi, Avrupa'dan göç eden dindar halkın yaşadığı Amerikan kasabalarında da "yerel bir kültür" öğesi olarak öne çıktığını söyleyebiliriz.

"Cadılık itirafları da cadılık ithamları kadar Hristiyanlığın cadı inancından kaynaklanıyordu. Salem cadı yargılamaları konusunda yeni bir araştırma yapan Amerikalı tarihçi Chetwick Hansen'a göre masum insanların öldürülmesiyle sonuçlanan mesnetsiz suçlamalar psiko-sosyal duruma bir tepki niteliğindeki genel panik yüzünden ortaya çıkmıştı. Bu korku, o zamanlar Hristiyanların çoğu tarafından paylaşılan bir inanç sisteminden kaynaklanıyordu ve cadıların kurbanı olduğu iddia edilen yaşadıkları psiko-somatik nöbetlerin de nedeni gene aynı inançtı."(Martin, tarih: 223)

Bu kutsal emrin hizmetinde bulunan insanlar, halkın içinde şeytani eylemlere bağlanmış olduklarını düşündükleri kişileri, aslında adil bir yargılamada geçerli olması düşünülemeyecek kanıtlarla itham ederlerdi. Suçlu olduğuna kanaat getirilen kimselerin sahip oldukları ruhsal ya da fiziksel özellikler, ya da hanesinde bulunan ve büyü yapmak için de pekala kullanılabilecek olan eşyaların mahkemeye sunulması, bu kişilerin en ağır cezalara çarptırılması için yeter de artardı.

"1692 yılındaki Salem cadı yargılamaları, Amerikan sömürge tarihinin en şaşırtıcı olanlarından biri kabul edilir ama hiç de benzersiz ve tekil bir olgu değildir. Çünkü, neredeyse İngiltere'den göç eden Püritenlerin Amerika'ya ayak bastıkları ilk tarihlerden itibaren, 1630 ile 1700 yılları arasında, onlarca New England kasabası cadı davalarıyla sarsılmıştı. Belgesi kalan toplam dava sayısı yüzü aşıyordu ve en azından kırksanık ölüme mahkum edilmişti. Ancak bunların yanı sıra çok sayıda belgelenmemiş dava olduğu da biliniyor; cadılık kuşkuları, resmi olmayan suçlamalar ve cezalar söz konusu ve bu tür söylentiler, dedikodular yerel kültürün önemli bir parçasını oluşturuyordu"(Martin, tarih: 224)

Fakat bu örnek, Cadı avıolgusunun en temel niteliklerini ve gerçekleşme sürecini yansıtması bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

1692 yılında yaşananlar Salem Rahibi Parris'in kızı Betty Parris (9) ile Rahibin yeğeni Abigail Willams'ın (11) doğaüstü olaylara merak salması ile başladığı söylenir. Kasabadaki yaşıtlarıyla birlikte gelecekte evlenecekleri erkeğin ne iş yaptığını önceden bilmek için bir takım kehanetlerle uğraşmaya başlayan

Parris ve Williams,rahip Parris'in Karayibli kölesi Tituba'ya da fal baktırır ve onun öngörülerini dikkate alırlar. Bir süre sonra, bu genç kızlardadikkat çekici bazı istemsiz hareketler ortaya çıkar. Kızlar vücutlarında kontrol edemedikleri kasılmalar (boyun, sırt ve kol) yaşıyor, boğulur gibi oluyor, geçici hafıza kaybına uğruyor ve zaman zaman duyma, görme ve dokunma kabiliyetlerini kaybediyorlar. Bu tuhaf belirtilerin fiziksel bir rahatsızlıktan kaynaklanmadığından emin olan kasaba halkı, şeytani bir olayın mevcudiyetine ihtimal vermeye başlamıştır. Kızları sıkıştırıp olayları anlatmalarını isteyen kasabalılar, sonuçta dehşet verici bir yanıtla karşılaşırlar. Tituba'nın anlattığı kara büyü öykülerinden etkilenen kızlar, Tituba, Sarah Good ve Sarah Osbourne'un kendilerini sıkıştırdıklarını öne sürerler. Good ve Osbourne suçlamaları şiddetle reddederken Tituba suçlanmaktan âdeta zevk alır. 1 Mart 1692 yılında verdiği ifade, kölenin bu tavrının bir göstergesidir:

> "*Şeytan banauzun boylu, siyah elbiseli ve beyaz saçlı bir erkek kılığında geldi… İçinde dokuz işareti olan bir kitabı bana gösterdi. Bunlardan ikisi Good ve Osbourne (kötü şöhretli iki kadın) tarafından yapılmıştı…Siyahlı adam bazen beni onlarla birlikte gitmeye ve çocukları etkilemeye zorluyordu. Bir süpürge ya da sırığa biniyordum. Good ve Osbourne arkamdaydılar. Birbirimizi yakalayarak gidiyorduk; nasıl gittiğimizi bilmiyorum çünkü ağaçlar ya da bir yol görmedim, ama oraya ulaşıyorduk.*"(Martin, tarih: 55)

Tituba'nın ifadesinin ardından, kriz geçiren kızların sayısında bir artış görülür. Yaşları dokuz ile yirmi arasında değişen genç kızlar Abigail ve Betty'nin anlattıklarına benzer hikâyeler anlatmaya ve tuhaf krizler geçirmeye başlamışlardır. Dahası, bu yeni kızların verdikleri ifadelerde suçladıkları yeni isimlerin çoğu da aynı Tituba gibi suçlarını kabul etmekle kalmamış, başkalarını da suça karıştırmışlardır.

Bu süreçte suçlamaların yanı sıra suçlananların ithamları kabul etmeleri ve dahi uzun itiraflarda bulunmaları inandırıcı görünmese de bu dönemi inceleyen tarihçilere göre, ardarda gelen bu itiraflar, Salem'deki kültürel yapının ve inanç bütünlüğünü yansıtmaktadır.

Zira*"Salem halkı Püriten olduğu için zaten "günahkar" doğduklarından dolayı Tanrı'nın insanlarının daima zayıf yaradılışlı olduklarına inanıyordu. Dolayısıyla pek çoğunun itirafı samimiydi ve Tituba ve diğer büyücülere inanmaları ve onların rehberliğinde hareket ediyorlardı."*(Martin, tarih: 55)İncelemeciler aynı zamanda bu suçlamalar ve itirafların dönemin kadın algısında bir değişiklik yaratmış olabileceğine, başka bir deyişle kadınların bu hezeyandan kendilerine yeni bir kimlik algısı oluşturmaya çalışmış olabileceklerine de değindiklerini unutmamak gerekir:

> *"Tarihçilerin bu bağlamda işaret ettiği bir diğer nokta ise uzun uzun itiraflarda bulunarak kendilerinin şeytanla nasıl işbirliğine girdiklerini anlatan kadınların kimi zaman böylece topluluk içinde kendi kimliklerini öne sürdükleri ve savunduklarıdır. Tıpkı onları suçlayanlar gibi bu kadınlar da cadıların gücüne inanıyorlar ve böylece yeni bir güç ve kimlik sahibi oluyorlardı. İşin bu yanı kadınları hemen her bağlamda "kurban" olarak görme yanılgısının önemli bir metodolojik hata olduğunu ve her bağlamda "öznelliğin" de dikkate alınması gerektiğini bir kez daha ortaya koyuyor."*(Martin, 2009: 55)

Bu suçlamalar aracılığıyla bir kimlik savaşına girdikleri düşünülen kadınların kazanımlarına yönelik en önemli örneklerden biri *"Salem'de ilk suçlamayı yapan ve şeytanın kendilerini ele geçirdiğini öne süren genç kızların böylece bir an için yaş, cinsiyet ve kilise yetkilileri hiyerarşisinin ötesine geçiyorlar ve topluluğun odak noktası haline geliyor*"(Martin, 2009: 56)olmalarıydı**.**

İster gerçek bir kültürel ve dini mirasın yansıması, isterse kadın kimliğine yönelik bilinçdışı bir savaşım olsun; Abigail'in suçlamaları ve Tituba'nın itiraflarıyla başlayan süreç Salem'de korkunç bir paniğin yaşanmasına neden olmuştu. Salem halkı gitgide çoğalan itiraflardan kendi içlerinde korkunç ve şeytani varlıkların bulunduğundan şüphe duyuyor, hem de suçlamaların sürekli yön değiştirmesi nedeniyle en yakınlarından dahi kuşkulanıyorlardı. Çok geçmeden suçlamalar çığırından çıktı ve sonunda kiliseyi de hedef aldı. Bu kez kasabanın eski rahibi olan George Burroughs'un "*büyücülerin mukaddes gün kutlamalarına başkanlık ederken görüldüğü*" öne sürülmüştü. Uzun süredir

Salem'den uzakta yaşayan Burroughs "*mayıs ayının başında Maine'den geri getirilerek sorguya çekildi, mahkemeye çıkarıldı ve asıldı*." (Robbins, 1997:56) Yargılamaların içinde bulunan Cotton Mather, ise "Burroughs'un en büyük komplocu olduğunu" dile getirecek kadar ileri gitmekten çekinmemişti. *"Takip eden on yedi ay içinde ellinin üzerinde itiraf gerçekleşti. Suçlananların neredeyse üçte biri suçlarını itiraf etti"*ve cezalandırıldı.

Cadı davaları sona yaklaşırken bu süreci başlatan ilk kıvılcımın faili Abigail Williams, Salem'den kaçtı. Diğer iki kadın suçunu itiraf etmediğinden Good asıldı, Osbourne ise hapiste öldü. Tituba, bir yıl sonra kim olduğu bilinmeyen birinin kendisinin salınması için ödediği parayla hapisten çıktı.(Salem Witch Trials, e-kaynak)

Salem'de yaşananlar, yalnızca benzerlerinden daha dehşet verici bir cadı avının tarihçesini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda, iktidarın kendini korumak ve gücünü arttırmak için kullandığı bir politikanın toplumsal bir hezeyana dönüşmesinin, böylelikle masum insanların suçlanıp, itibarsızlaştırılmasının, hatta hayatlarına kast edilmesinin ne denli kolay olduğunun bir göstergesi olarak öne çıkar. Bu çerçevede Miller'ın Salem'deki Cadı Avını eserine arka plan olarak seçmesinin altında, söz konusu olayların sembolik değerinin tarihi aştığını ve güncel toplumsal krizlerin çözümlenmesi için uygun bir zemin oluşturduğu düşüncesinin yattığını söyleyebiliriz. Bu noktada Salem öyküsünün neden güncel bir niteliğe sahip olduğunu Miller'ın Cadı kazanını yazmış olduğu 1950'li yılların Amerika'sına ve özelde McCarthy politikasının Amerikan toplumu üzerindeki etkisini ele almamız gerekmektedir.

2.2 McCarthy ve Cadı Avı:1952

Her ne kadar Amerikan tarihi ve kültürünün kayda değer bir parçasını oluştursa da, Cadı Avı olgusu Amerikan halkına 17. Yüzyılda kalmış bir efsaneden ziyade, 1950'lerin başından itibaren ülkeyi kasıp kavuran McCarthy fırtınasını anımsatacaktır. Amerika'nın ülke çapında bir komünist komplonun tuzağına düşmüş olduğuna inandığı/inandırıldığı bir dönemde, Arthur Miller zamanın ruhunu içine hapsettiği Cadı Kazanı'nı yazmış olması elbette rastlantı olarak adlandırılamaz. Nitekim Miller da bu durumu "Cadı kazanını başka bir zamanda yazamazdım" diyerek desteklemiştir.

Amerikan siyasi tarihinin en çalkantılı dönemlerinden birine adını büyük harflerle yazdırmış olan Wisconsin Senatörü McCarthy, bugün McCarthycilik adı ile anılan komünizm karşıtı politikasıyla hatırlanır. Salem paniğinde yeniden canlanan cadı avının, aslında köklü bir geçmişe sahip olması gibi; McCarthy döneminde doruk noktasına ulaşan komünizm karşıtı propagandaların da Amerikan siyasi tarihi içinde hatırısayılır bir önem taşıdığını söylemek de mümkündür. 1919-1920 yılları arasındaki *"red scare"*(Kızıl Korku) dönemindeyükselişe geçen komünizm karşıtı yönelimler, ikinci dünya savaşı sırasında ciddi anlamda gözardı edilmeye başlansa da, 1950'li yıllarda tekrar öne çıkmıştır. Bu bağlamda 1950'lerde gerek demokrat gerekse cumhuriyetçiler tarafından kuvvetle desteklenen komünizm karşıtlığı, "gitgide histerik ve tehlikeli" (Murphy, 1972:92) bir boyut kazanmaya başlamıştı: "Bazı cumhuriyetçiler 1935 seçimlerinden beri komünizm karşıtı propagandayı New Deal'a karşı bir tutum sergilemek üzere kullanıyorlardı, fakat sınırlı bir başarı elde ediyorlardı." 1948 seçimlerinden itibaren cumhuriyetçilerin cephesinde hız kazanan bu propagandalar, demokratların politikalarında da farklı gerekçelerle de olsa yer tutuyordu. Bu sürecin bir sonucu olarak:

"Komünizm karşıtı retorik bir çığ etkisi yaratıyordu. Hem liberal demokratların ve hem de muhafazakar cumhuriyetçilerin komünizm karşıtı retoriği kullanmasıyla, halk komünizmin yaşam tarzlarına karşı olağanüstü bir tehlike oluşturduğuna inanmaya yöneltiliyordu. Ardından demokratların söylemi yoğunlaştı ve soğuk savaş retoriğine de yöneldi; dahası iç güvenlikle ilgili çeşitli önemler alınması gerektiğine odaklandı. Böylelikle taviz vermeyen komünizm karşıtı bir atmosfer oluşmuştu. Dahası bu durum, demokratlardan daha ileri gitmekte bir çekince görmeyen daha çok cumhuriyetçilere daha çok fayda sağlıyordu." (Murphy, T. F.,1972:93)

Bu komünizm karşıtı ortamda öne çıkan liderlerin başında Nixon geliyordu. Komünizm karşısındaki taviz vermeyen tutumu, özellikle "Alger Hiss" vakası olarak bilinen casusluk davasındaki tavrı" sayesinde ülke çapında bilinir olmuştu. Bu bağlamda Nixon'ın politikasının"McCarthy'nin komünizm karşıtı propagandasının önünü açtığını" söylemek mümkündür. "1950 yılında Hiss'in mahkumiyetinin üzerinden henüz bir ay bile geçmemişken, Wisconsin senatörü McCarthy Hiss vakasını dış politika yönetimine bağlayan bir konuşma yapmış ve dahi hükümetin içinde hala çalışmakta olan diğer komplocuların isimlerinin elinde olduğunu da belirtmişti. (Murphy, T. F.,1972:93) McCarthy bu beyanatla birlikte komünizm karşıtı propagandanın en güçlü ayağını oluşturan süreci başlatmış bulunuyordu.

Her ne kadar McCarthy'nin komünizm karşıtı politikasının resmi beyanlarla kamuya malolması bu döneme denk gelse de, senatörün bu yaklaşımının ilk belirtileri 1947 yılındaki konuşmalarından beri bilinmekteydi. Bu dönemde "komünist partinin cumhuriyetçi ya da demokrat partiler gibi bir siyasi parti olarak kabul edilemeyeceği zira, onun bir parti değil, bir yaşam biçimi, bir din olduğu" (Murphy, 1972:96) düşüncesini ifade etmiş olan McCarthy, bu yönelime sahip olan politikacıların bir yeraltı organizasyonunun parçası olduklarını ima ediyordu.

McCarthy'nin şüphelerinin ve suçlamalarının hedefinde casusların yanı sıra Rusya ile olan ekonomik ilişkiler de bulunuyordu. Aynı dönemde dış politika ve ticarete de odaklanan araştırmalarının sonuçlarını da açıklayan McCarthy, bu politikasının ilerleyişinin doruk noktasına 9 Şubat 1950'de batı Virginia, Wheeling'de gerçekleştirdiği ünlü "Wheeling konuşması" ile ulaşacaktır. Daha önce dünyada komünizmin durumuna pek az odaklanmış olan Wisconsin senatörü, bu konuşmasında *"Bugün komünist ateizmle Hristiyanlık arasında süren büyük savaşın son noktasına ulaşmış bulunuyoruz" demiştir.* Daha şaşırtıcı olan ise bir sonraki yargısıydı:*"Elimde komünist parti üyesi olan 57 kişinin dosyası bulunmaktadır, bu kişiler aynı zamanda dış politikamızı da yönlendirmektedirler*". (Murphy, 1972:97)

McCarthy'nin suçlamalarında entelektüellik karşıtı bir yönelim de mevcut olduğunu hatırlatmak gerekir. Daha önce Nixon da komünistlerin "ülkenin en iyi okullarından ve üniversitelerinden mezun olduklarını" söylemiş, bu bağlamda McCarthy'nin "sapkın düşünceli entelektüellerin hem demokrat hem de cumhuriyetçi partilerde yer aldıkları iddiası Nixon'ınkilerle benzerlik taşımaktadır. (Murphy,1972:100)

McCarthy'nin bakış açısı ile Nixon'ın önceki yaklaşımları arasında bir ortaklık olduğu düşünülebilirse de, McCarthy'nin söylemleri aracılığıyla belirginlik kazanan komünizm karşıtı atmosfer öncekinden çok daha yoğun ve tehlikeli bir görünüm kazanıyordu. McCarthy "önemli olan casusluktan kimin sorumlu olduğunu ortaya çıkartmak değil, Uzakdoğu politikamızın komünist partinin hedeflerine ne kadar uyumlu olduğunu belirlemektir" diyordu. Bu bağlamda McCarthy'nin söylemi, Sovyet Rusya'yıMao'nun idaresi altındaki Çin ile bağlantılandırmakla kalmıyor, Sovyetlerle Amerika arasında kurulmuş gizli bir casusluk bağına da vurgu yapıyordu.(Murphy, 1972:101)

McCarthy'nin komünizm karşıtı söylemi ilerledikçe kuvvetleniyor, gitgide daha ateşli tepkilere neden oluyordu. Komünizminülke içinde gitgide daha büyük bir güç kazandığını dile getiriyor, arka arkaya isimler vererek bireylere yükleniyordu. Bireylerin önüne geçmek aynı zamanda onların bir parçası olduğu "şeytani eylemlerin" de önüne geçmek anlamına geliyordu. Ayrıca içinde

bulunulan dönemde Amerikan dış politikasının yarı yarıya komplocular tarafından idare edildiğini öne sürüyordu. "İnsanlık tarihinin gördüğü en büyük komploya" (Murphy, 1972:103)karşı karşıya olunduğunu dile getiren McCarthy, uzun bir isim listesi sunmayı da ihmal etmiyordu. Önemli generalleri ve Amerikan iç ve dış politikasında önemli görevlerde bulunan politikacıları ve yetkilileri hedef alan söylemleriyle büyük ve eşsiz bir komplonun hatlarını çizen McCarthy komplocuların hedeflerini de şöyle özetliyordu:

> *"Bu komplonun hedefi nedir? Bence şimdiye kadar olanlardan ve hala süre giden olaylardan kolaylıkla anlaşılabilir: dünya politikasında Amerika'nın rolünü silmek, bizi as olarak zayıflatmak,uzak doğudaki teslimiyetten söz ederek zihnimizi karıştırmak ve kötülüğe direnme irademizi kırmak. Peki nereye kadar? İyiden iyiye sıkıştırıldığımız, bitkin düştüğümüz ve iç taraftan Sovyet entrikasını dıştan ise Rus askeri güçlerine teslim olduğumuz ana kadar."*(Murphy,1972:104)

1952 seçimlerinde komünizm karşıtı propagandasının yaslandığı bu ilkeleri daha yüksek sesle tekrarlamaya devam eden McCarthy, *Yalta sürecinde* ve hatta uzak Doğu bölümüyle ilgilenen dış işleri çalışanlarına kadar uzanan bir liste hazırlamıştı. McCarthy'e göre komünist komplonun büyüklüğü akıl almaz boyutlarda ve son derece tehlikeliydi. Sovyetleri, Pekin'i **ve** hatta Kore savaşını bu komploya doğrudan ilişkilendiren senatörün söylemini 1953 yılında Cumhuriyetçilerin iktidara gelmesiyle birlikte yumuşayabileceği düşünülüyordu. Başlarda gerçekten de konuşmalarında bir nebze ılımlılık sezilse de, hız kesmeden hükümette gizlendiğine inandığı komplocu komünistleri araştırmayı sürdürdü. Bu dönemde kütüphanelerde "30.000 ile 40.000 arası komünist yazarların kitapları" olduğunu dile getirdi ve orduda soruşturma başlattı. (Murphy,1972:107)Zaten varolan karşı tepkiler daha büyük bir hızla büyümeye başladı. McCarthy'nin bu defa Amerikan ordusunu açıkça hedef alması büyük bir tepki çekmiştir.

McCarthy'nin orduya yönelttiği bu son tehditle birlikte zaten varolan tehditler bir çığ gibi büyümüş ve senatörün medyanın odağına yerleşmesine neden olmuştur. Çok geçmeden McCarthy'cilik alev aldığı hızla sönmeye başlamış ve

McCarthy halkın gözünde yapay tehditler oluşturan iktidar düşkünü bir insan konumuna düşmüştür.

1950'li yıllarda McCarthy'nin daima iktidarı hedefleyen yürüyüşü uzun vadede Amerikan tarihinin "en paranoyak" dönemlerden birini oluşturur. Bu bağlamda kimi tarihçiler McCarthy'nin "paranoit" bir lider olarak tanımlamayı uygun bulmuşlardır ama önemli olan McCarthy'nin gerçekte bu hastalığa sahip olup olmaması değildir: asıl dikkat çekici olan McCarthy'nin savunduğu düşüncelerin yaşadığı toplumun içine hızla yerleşip büyüyebilmiş olmasıdır.

Amerikan toplumunun McCarthy'nin fikirlerini rahatlıkla benimseyebilmesinin ve endişeye kapılmasının ardında elbette somut bir gerçekliğin de payı vardı. Bu dönemde Sovyetlerin Stalin'in liderliğinde yayılmacı bir politika izlemeyi ön gördüğü ve nükleer silahlar üzerinde çalıştığı bilinen bir gerçekti. Amerika'nın kendisini Sovyetler'in tehdidi altında hissetmesi büsbütün bir yanılsama değildi ama Nixon gibi McCarthy'nin de tutumu varolan tehlikeyi değiştirmeyi ve dış tehditlerin içeride kuvvetli bağlantılarının olduğu düşüncesine dayandığı için huzursuzluğu bir paniğe dönüştürüyordu. Bu amaçla öncelikle söz konusu tehlikeyle doğrudan bağlantısı kurulabilecek isimlere odaklanıldı: "*Seçilen kurbanlar elbette ki onları suçlayanların tarif ettiği profile gerek sahip oldukları niteliklerle gerek Komünistlerle bağı olan örgüt ya da liderlerle dostluk eden, bu tür politikaları savunan (Marksizm gibi)lara bir şekilde uygun insanlardan oluşuyordu. Suç işleyen kimselerden çok komünizme ateşli bir şekilde karşı çıkmayan herkesi bir kınama eğilimi görülmekteydi."*(Robbins, Jerold, 2001:243)

Bu şüphecilik görüldüğü gibi yalnızca politik bir tavır olarak sol ideolojileri benimsemiş insanlarla sınırlı kalmıyor, aynı zamanda bu ideolojilerle savaşmaya hazır görülmeyen herkesi kapsıyordu. Böylelikle herhangi birinin, komünist olsun ya da olmasın bir şüpheliye dönüşmesi muhtemeldi.

Başka bir yoruma göre de söz konusu sürecin bu denli hızlı ilerlemesinin tek nedeninin o dönemde var olan Sovyetler tehdidi olmadığı yönündedir. Amerika'da yayılan McCarthy'cilik düşüncesinin kökenlerinde Amerikan halkının iktidara bakış açısındaki şüpheci tavrın da büyük ve önemli bir rol oynadığına kanaat getirmiş olanlar da vardır:

> "*McCarthy'nin kurbanları da inanç geleneklerini uygulayan insanlardan seçilmişti. Amerikalılar arasında hükümetten şüphe etmek yaygın görülen bir şey olduğundan halkın kökeni, üst düzey devlet görevlileri hakkında söylenecek en kötü şeylere inanmaya hazır bir zemine dayanmaktaydı. Bunun yanı sıra Amerika için, yabancılardan aşırı korkma duygusu da neredeyse bir geleneğe dönüşmüştü. Bu antikomünist hareket elbette bazılarının oldukça işine gelecekti, komünizmle bağı olduğu iddia edilen ve bununla suçlanan insanlar çoğunlukla üst düzey üniversitelerin yöneticileri ya da Dışişleri Bakanlığı görevlilerinden oluşan seçkin insanlardı. Onların itibarını azaltmak ve küçük düşürmek parti politikalarında da solcuların yerine sağcıların geçmelerine ve bunun da McCarthy gibi cumhuriyetçi kişilerin çıkarına olduğu aşikardı."*(Robbins, Jerold, 2001:244)

Suçlanan insanların elit bir kesime ait olması, eğitimli ya da potansiyel bir iktidara sahip olma niteliklerini sağlamaları kimi tarihçilere göre, yukarıda da belirtildiği gibi Amerikan halkının zaten sahip olduğu düşünülen şüpheci bakış açılarının sömürülebilmesi için uygun bir zemin oluşturuyordu.(Robbins, Jerold, 2001:243)

Her iki yaklaşımda göz önüne bulundurulduğunda McCarthy'nin büyük bir rol oylandığı bu dönemin Miller'ın da belirtmiş olduğu gibi tarihte Cadı Avının tekrarlandığı önemli bir süreç olduğu açıktır. Bu dönemde aslında 1938 yılında kurulmuş olan ve Nazi ve Ku Klux Klan eylemlerindeki Alman-Amerikan

bağlantısını Dieskomitesiyle birlikte çalışan HUAC komitesinin 1946 yılından itibaren hükümet karşıtı yapılan kışkırtıcı propagandaları araştırmaya yönelmesi büyük bir rol oynamıştır. McCarthy'nin ilk olarak 1947 yılındaki konferansıyla vurgu yaptığı komünist tehlike 1950'lerden itibaren McCarthy'cilik adıyla anılarak hızla büyürken HUAC komitesi de bu atmosferde büyük bir güç ve önem kazanmıştır. Bu komite öncelikle kimi hükümet çalışanlarını şüpheli olarak addetmiş ama arkasından halk tarafından tanınmış isimlere odaklanarak halkın daha fazla dikkatini çekmeyi başarmıştır. Özellikle Hollywood film endüstrisinde yer alan tanınmış insanlara, oyunculara ve yazarlara yönelik suçlamalar yine aynı komite üzerinden gerçekleştirilmiş ve "Hollywood Onlusu" olarak bilinen bir grup meşhur insan komünist olduklarına dair ya da bu ideolojiye ılımlı baktıklarına dair hiçbir itirafta bulunmamış olmalarına rağmen altı aydan on iki aya kadar hapis istemiyle yargılanmış ve arkasından "kara listeye" alınarak çalışmaları engellenmiştir.Miller, Cadı Kazanı'nı yazdıktan üç yıl sonra HUAC komitesi tarafından yargılanmış ve bir yıllık hapis cezasına çarptırılmıştır. Ardından bu süre bir aya düşürülmüş ve beş yüz dolarlık bir ceza ödemesi istenmiştir. Miller ise cezayı kabul etmeyerek yeniden dava açmış ve ertesi yıl ağustos ayında hakkındaki suçlamalar düşürülmüştür. (Brater, 2013: 111-113)

HUAC komitesinin çalışımlarından McCarthy'nin elindeki kara listelere kadar uzanan bu süreçte halkın infiale kapılmasının altındaki gerçek gerekçenin ne olduğunu saptamak zordur ama ister gerçek bir tehdit isterse halkın endişe duygularının kullanılması söz konusu olsun bir tek gerçek varlığını hala korumaktadır: McCarthy "*varolabilecek ya da varolan gerçek bir tehlikeyi abartıp çarpıtarak senaryoya uygun günah keçilerini kurban ettiği"*(Robbins, Jerold, 2001:244)düşünülen bir lider olarak tarihe geçti. Aynı zamanda paranoit bir yönetim tarzının en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen McCarthy, toplulukların yaygınlaştırılan ve sürekli büyütülen bir tehlike altında olduklarını hissettikleri takdirde büyük bir hezeyana kapılabileceklerini gösterdi ama toplum yayılan tehlike mesajının temelsizliğinin eninde sonunda farkına vardığında McCarthy'i alaşağı ederek onu yalnız ve mutsuz bir yaşama mahkum etmesi hakikatin ışığının hiçbir zaman büsbütün yok edilemeyeceğini de göstermektedir.

2.3 Cadı Kazanı'nın Kurgusunda Tarihsel Olayların İşlenişi: Geçmişin Dirilişi: 1952

Salem Cadı Davalarının tarihsel özelliklerini kısaca inceledikten sonra, McCarthy döneminin politik yapısını hatırlattık. Bu iki döneme salt tarihsel bir bakış açısıyla yaklaşmamızın temel nedeni, Miller'ın "akademik olarak tarihsel olmadığını" ifade ettiği *Cadı Kazanı'*nın sanatsal yaratım alanında, bu iki sosyopolitik olguyu dramatize ederken nasıl bir tarihsel kesişim noktası oluşturduğunu kavramaya çalışmaktı. Bu bölümde söz konusu iki tarihsel dönemin ortak noktalarını incelemeye gayret edecek ve tarihsel verilerin Cadı Kazanı'nda nasıl bir dönüşüm geçirerek dönemin politik atmosferini yansıttığı sorusuna cevap vermeye çalışacağız.

Arthur Miller'ın*Cadı Kazanı'*nda yeniden canlandırdığı 1692 yılının Salem'inde tematik olarak öne çıkardığı unsurlar, on yedinci yüzyılın püriten kültürünün kapalı ve dogmatik yapısının yanı sıra, varsayımsal bir suçun nasıl hızla yaygınlaştığı düşüncesi ekseninde ilerler. Günümüzde McCarthycilik kavramının içerdiği temel öğeler Salem'in hatırasına sadık bir işleyişe sahiptir. Toplumsal hezeyan kıvılcımının alev alma sürecinin her iki tarihsel dönemde de birbiriyle tam olarak örtüşecek şekilde ilerlemiş olması, Cadı Kazanı'nın kurgusunun üzerine kurulu olduğu temel yapı taşı olarak ortaya çıkar. İki dönem arasındaki kesişim noktalarını kısaca incelemek, Miller'in piyesinin altyapısının çözümlenmesi ve oyun kişilerinin açımlanmasına yardımcı olacaktır.

Bu bağlamda 1950'lerin komünistleri sindirme hareketine odaklanan McCarthycilik döneminde Arthur Miller'in bizzat öne sürdüğü *"McCarthy'nin komünizmi sızdığına ilişkin korkuları canlandırması tamamen bir yanılsamadan ibaret değildi tabii; gerçek ya da rol icabı paranoya, incilerini daima gerçek bir tane etrafına işler* (Robbins, Jerold, 2001:243)yargısından hareketedelim. Miller bu noktada, 1950'lerin başında Amerika'da yaşananların bütünüyle hayal ürünü olmadığını dile getirir. Söz konusu dönemde Sovyetlerin ekonomi ve politika alanında elde etmiş olduğu başarıların yanı sıra, yayılmacı bir politika izlemesi, nükleer sanayiinde ilerleme kaydetmiş olması ve Amerika için bir tehdit oluşturması, Miller'ın söylemini doğrulayan tarihsel gerçeklerdir. Başka bir deyişle, Amerika'nın 1950'lerde yaşadığı komünizm paniği, büsbütün bir yanılsamadan ibaret olarak görülemez.

Ama olası tehdit ile ülkede fiilen yaşanmaya başlanan panik orantısız bir yapıya sahipti. Salem örneğine dönecek olursak, 17. Yüzyılın püriten toplumunda cadıların varlığına ve büyücülüğün şeytani doğasına duyulan inanç, bu olguların gerçek yaşamda korku ve endişe uyandıran etmenler olarak öne çıkartıyordu. Dolayısıyla, Salem'de, dönemin düşünce biçimi ve inanışları göz önünde bulundurulduğunda, cadıların varlığından duyulan korkunun bütünüyle bir yanılsama olarak kabul etmek mümkün değildir. Miller'ın değerlendirmesine geri döndüğümüzde, her iki dönemde de paranoyanın etrafına işleneceği gerçek bir inci tanesinin bulunduğunu görürüz: Bu, Salem'de Şeytanın yeryüzündeki temsilcisi Cadılığın daimi ve korkunç bir tehdit olduğuna yönelik sarsılmaz bir inanç; McCarthy döneminde ise komünizmin Amerika'yı altüst edeceğine yönelik bir endişe olarak karşımıza çıkar. Bu noktada, nasıl Salem'de bazı insanların, herkesin cadılık yaptığına ve başkalarına zarar verdiğine inanarak, söz konusu lanetten kurtulmaya çalışmışlarsa; 1950'lerin başında bazı Amerikalılar da Amerikan çıkarlarını, benzer bir şekilde, Sovyetler Birliği'ne teslim etmekten yana olan komünizm taraftarlarından korunma çabası içine girmişlerdi.

Dahası, her iki dönemde de bu endişelerin ateşli ve olağanüstü bir hezeyanın izlemiş olması da aynı şekilde kaçınılmaz görünmektedir, zira birinci bölümde de sözünü ettiğimiz gibi cadılığa yönelik korku, cadılığın ve büyücülüğün varlığına ve bunlara karşı durmanın Tanrının emri olduğuna yönelik inanç ortaçağdan bu yana kemikleşmiş bir kültüre dayanmaktaydı. McCarthy

dönemi de paranoitdüşüncenin hızla yaygınlaşması *"Amerikalıların hükümetten kuşku duyma mirasının güçlü olmasıyla*"(Robbins, Jerold, 2001:243)ilintilidir.*"Dolayısıyla, halk üst düzey devlet görevlileri hakkında söylenecek en kötü şeylere bile inanmaya hazırdır. Bir diğer Amerikan geleneği yabancılardan aşırı korkma duygusudur. Yani ülke dışından gelmesi beklenen tehditler zayıf noktayı vuracaktır."*(Robbins, Jerold, 2001:243)

Gerçekçi bir panik ve bu paniğin alt yapısını oluşturan kuvvetli bir inanç sisteminin varlığı, masum insanların da kurban durumuna düşeceği büyük bir hezeyanın başlangıcı için uygun bir zemini oluştururlar. Bu noktada Salem ve McCarthy döneminin bir diğer ortak noktasına ulaşırız: Kurbanların seçimi:

> *"Salem'de kurbanlar, onları suçlayanları kızdırmış olanlar ya da aşağılandıkları takdirde suçlayanları maddi veya sembolik olarak zenginleştirecek olanlar arasından seçilmişti. Aşırı antikomünist hareket tümüyle popülist bir davaydı. Komünizmle bağlantılı olmakla suçlananlar çoğunlukla seçkinlerdi. Bunlar en üst düzey üniversitelerin yöneticileri ya da yakınları ve Dışişleri Bakanlığı görevlileriydi. Onların küçük düşürülmesi ve aşağılanması, kendilerine saldıranların konumunu iyileştirecekti. Parti politikalarındaki solcuların yerine sağcıların yerleştirilmesi McCarthy gibi Cumhuriyetçilerin çıkarınaydı. Demokrat Parti etkinliğini, komünizme karşı olan konularda hızla sağa kayarak koruyabildi ama hem başkanlık hem de mecliste kontrolü kaybetti."*(Robbins, Jerold, 2001:243)

Seçilen kurbanların suçlanmalarında, suçlayan tarafın maddi ya da manevi bir kazanç elde etmesi her iki tarihsel süreçte de ortak bir nokta olarak karşımıza çıkar. Bununla birlikte söz konusu kişilerin suçlanması için gerçek kanıtlara pek fazla önem verilmemesi, aksine herhangi sıradan bir sebebin bile bu insanların itham edilmesi için geçerli olması yine Salem'i 1950'lerin Amerika'sına yaklaştıran bir özelliktir. Salem davalarında büyülenmiş kızlardan herhangi birinin ruhunun kendisini rahatsız ettiği gerekçesiyle birini kolaylıkla

suçlayabilmesi yeterliydi. Bu bağlamda şu ya da bu kişinin ruhu şeytani işlere karışmışken kendisinin o sırada nerede olduğu ya da ne yaptığının bir öneminin kalmadığına, zanlının herhangi birinin tanıklığıyla kurtulması pek mümkün olmamaktaydı. Dahası Salem'de ceza almaktan kurtulmak için Cadı olduğunu itiraf ederek bir başka cadının ismini vermek gerektiğinden suçlanan kişilerin hızla çoğalması kaçınılmazdı. Bu açıdan bakıldığında Tituba siyahi bir yabancı olduğu için kolaylıkla voodoo büyüleriyle bağlantılandırılabilirken, Elizabeth Proctor'ın evinde bulunan bez bebek onun büyü yaptığını kanıtlamak için yeterli sebepleri oluşturuyordu. HUAC komitesi döneminde ya da McCarthy'cilik kasırgası sırasında insanların suçlanmaları için komünist parti üyesi olmaları ya da komünist propaganda yapmaları gerekmiyordu. Komünistlere karşı öfkeli bir tutum takınmamak ya da Marksist ideolojiyi destekleyen biriyle şu ya da bu vesileyle konuşurken görülmek bile yeterliydi.

> *"Kurbanlar, onları suçlayanların tanımladığı profile uygun rolleri oynamış, niteliklere sahip olmuş ya da davranış biçimleri sergilemiş olanlar arasından seçilmişlerdi. Kuşku duyulan bir komünist aşağıdaki özelliklerden herhangi birini sergilemiş olabilirdi. Komünistler ya da komünistlerle bağı olan örgüt ya da liderlerle dostluk, bu tür insanlar ve örgütlerle ilişki kurmak, özellikle komünizmle özdeşleştirilen doktrin ve örgütlerle ilişkili kurumlarla (liberal gazeteler, seçkin üniversiteler gibi) bağlantılar. Gerçekten de, suçu işleyenlerden çok komünizme yeterince yüksek sesle karşı çıkmayanları kınama eğilimi vardı."*(Robbins, Jerold, 2001:244)

Hatta bu noktada komitenin ve McCarthy'ci yaklaşımın Salem'den bir adım öne çıktığını hatırlatmak gerekir zira 1950'lerin Amerika'sında komünist olmak ya da komünist partiye üye olmak yasal olarak suç değildi. Buna rağmen komünistlerin kuracağı potansiyel komplonun yaydığı endişe bu insanların da potansiyel bir suçlu olabileceklerine dair inancı kuvvetlendiriyor ve suçlanmaya olanak tanıyordu.

Son olarak HUAC komitesi ile Salem yargıçlarının çalışma biçiminde bir benzerlik olduğu söylenebilir. Her iki sorgulayıcı taraf da sanıkların söylediklerinden bağımsız bir önyargıyla hareket ediyor ve suçlanan kişi suçunu kabul etmemekte dirense de komitelerin ve savcıların gözünde suçu zaten sabitmiş gibi davranılıyordu.

McCarthy'cilik ve HUAC komitesinin çalışmaları ile Salem Cadı Davaları arasındaki bu şaşırtıcı benzerlikler Miller'ın da "Tarihte *Cadı Kazanı*" adlı makalesinde belirtmiş olduğu gibi McCarthy'cilik ile Salem arasında bir bağlantının kurulmasına olanak tanımaktadır. Miller Cadı Kazanı'nı yazmasının altında yatan sebeplerden birinde 1950'lerin Amerika'sında ortaya çıkan bu tuhaf atmosfer olduğuna vurgu yaparken bu dönemde Amerikan komünist algısının ahlaki bir boyuta ulaştığını ve komünistlerin şeytanla bir tutulduklarını dile getirir. Bu bağlamda aynı Püriten bakış açısında olduğu gibi insanların kendilerinden farklı düşünen, farklı inanç ve dünya görüşlerine sahip olanları şeytan gibi görerek korkunç bir düşmanlık biçiminin doğduğunu dile getirir.

Yine de Cadı Kazanı'na baktığımızda iki tarihsel dönem arasındaki benzerliklerin açıkça vurgulanmadığını ya da kolaylıkla anlaşılabilecek göndermelerden uzak durduğunu farkederiz. Bunun nedeni piyesi kendi çağına yaklaştıran niteliklerin yapısal olmasında yatmaktadır: "*HUAC'ın çalışmaları gitgide daha törensel ve acımasız bir şekilde anlamsız olmaya başladığından Miller, iki dönem arasındaki paralelliklerin iyice açığa çıktığını hisseder. Her iki uygulamanın arkasında da insanları kamusal bir itirafa zorlayan katı bir yapı olduğunu görmüştür*." (Brater, 2013:111)

Miller, yine de birebir bir analoji kurmak yerine oyunu bütünüyle Salem Cadı Davaları atmosferi içinde kurgulayarak güncel yaklaşımlardan uzak durmuştur. Bunun nedeni HUAC komitesini eleştirmek için burada yer alan insanlarla Salem'dekileri aynı bakış açısıyla ele aldığı takdirde oyununu sadece belirli bir konjonktürle bağlantılandırılmasından kaçınmak istemesidir.

Bu nedenle Cadı Kazanı'nın ana temasının McCarthy'cilik olmadığını dile getiren Miller, komünizm davalarının işleyişini ya da yargı sürecindeki boşlukları vurgulayacak mahkeme sahneleri yazmak yerine Salem'de yaşananları bir süreç içinde ele almayı tercih etmiştir. Oyunun sorgulanma, hoşgörüsüzlük ve adaletsiz bir yargılama süreci gibi tarih boyunca tekrar edebilecek olan politik ve toplumsal olguları bir bütün olarak ele alması Cadı Kazanı'nı yalnızca belirli bir tarihsel dönemin kopyası olarak değil, tarihin her anını kapsayabilecek bir zamansızlık algısı yaratmasını sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında Cadı Kazanı "*bireyin bilinci ve tiranlık arasındaki her türlü çatışmayı kapsayabilir: bu ister dini ister politik ister ırka dayalı, ister ekonomik, isterse baskın ideolojik görüşe dayanan bir tiranlık olsun*." (Brater, 2013:113)

Bu bağlamda Cadı Kazanı'nın gerçekçi bir oyun olduğunu söylemek yanlış değildir zira Salem Cadı Davalarını olabildiğince aslına uygun bir şekilde yansıtmaktadır. Öte yandan, Miller'ın bu gerçekçi bakış açısı aynı zamanda birey ve toplum çatışması bağlamında bir tür sıradan insan tragedyası olarak da ele alınabilir. Zaten Miller'da "*Cadı Kazanı'nı toplumun normlarıyla çatışan bireyin rolünü açıklaması bakımından Satıcının Ölümü'yle aynı sıraya koymuştur*."(Brater, 2013:113) Miller'a göre sanat "yalnızca toplumu daha iyiye götürdüğü" takdirde yararlıdır. Bu bağlamda Cadı Kazanı, Miller'ın bu görüşünü en iyi temsil eden ve toplumsal gerçekçi bakış açısına en uygun düşen oyunların başında gelir. Oyunun 1692 yılının Salem'iyle içinde yaşanan 1950'lerin Amerikası arasında güçlü bir bağlantı noktasını kendiliğinden oluşturması "Amerikan toplumunun incelenmesi" ve önemli toplumsal derslerin çıkartılması açısından son derece dikkat çekicidir. Hatta biraz daha ileri giderek diyebiliriz ki Miller'ın oyununu okuyan "ve ne McCarthycilikten ne de Salem Cadı Davaları'ndan haberdar olan biri bile yazarın otorite, iktidar ve bu kavramların sahip olduğu gücün kullanılması konusunda ortaya attığı önemli sorunları rahatlıkla kavrayabilir.

Buraya kadar ortaya koymaya çalıştığımız tarihsel yakınlık ilişkileri v bu ilişkilerden hareketle Miller'ın oyunu oluştururken takındığı bakış açısının çözümleyebilmek için öncelikle oyun hikayesinin akışını hatırlatıp, ardından metin boyunca odaklanılan temaların nasıl işlediğini incelememiz gerekmektedir.

Cadı Kazanı'nında dramatik aksiyonu ateşleyen ilk olay Püritenliğin hakim olduğu New England kasabası olan Salem'de ergen yaşlarda sayılabilecek bir grup kız ormanda siyahi köle Tituba'yla dans ederlerken Salem'in rahibi olan Samuel Parris'e yakalanmalarıdır. Kızlardan, aynı zamanda Parris'in kızı olan Betty o esnada düşüp bayılır, akabinde koma haline girer. Cadılıkla ilgili söylentilerin yayıldığı kasabada Salem halkı rahibin evinin önünde toplanır. Parris, şeytan kovma uzmanı olan rahip Hale'i Salem'e getirtir ve kızların lideri olan Abigail'i ormanda olan olayla ilgili sorgular. Parris'in yeğeni olan Abigail ormanda yakalandıklarında dansetmek dışında hiçbir şey yapmadıklarını söyler.

Parris evinin önünde toplanmış olan huzursuz halkı sakinleştirmeye çalışırken Abigail diğer kızlarla konuşur, onları sıkıştırarak hiçbir şeyi kabul etmemelerini söyler. Çiftçi John Proctor Abigail'le konuşmaya gelir. Abigail, önceki yıl Proctor ve karısının evinde hizmetli olarak çalışmaktayken Proctor'la bir ilişki içerisine girmiştir ve bu da Proctor'ın karısı Elizabeth'in Abigail'i evden kovmasıyla sonuçlanmıştır. Abigail hala Proctor'ı arzulamaktadır ama Proctor onu reddeder ve kızlarla başlattığı aptalca oyunlarına son vermesi gerektiğini söyler.

Betty koma halinden çıkar ve çığlık atar. Kalabalığın büyük bir kısmı yukarı Betty'nin yatak odasına koşar ve büyülenip büyülenmediği hakkında tartışmaya başlar. Proctor, Parris, münakaşaya çok müsait olan Giles Corey, varlıklı Thomas Putnam arasında görüş ayrılığı yaşanır. Tartışmanın merkezinde para ve toprak meseleleri vardır. Erkekler tartışırken Rahip Hale gelir ve Betty'i inceler. Hale, Abigail'i ormandaki eylemleri hakkında sorguya çeker, hareketlerinden şüphelenir ve Tituba'yla konuşmak ister. Parris ve Hale'in kısa süreli sorgulamasından sonra Tituba şeytanla işbirliği içine girdiğini itiraf eder ve histerik bir şekilde kasabadaki çeşitli kişilerin isimlerinin de cadılık olayına karıştığını öne sürer. Ansızın Abigail de ona eşlik eder ve şeytanı gördüğünü ve onun kasabadaki başka

insanlara kötülük yapacağını iddia eder. Betty de cadılık yapan bazı isimleri sayarak onlara katılır ve kalabalık gürültüyle bir karmaşa içine sürüklenir.

Bir hafta sonra John ve Elizabeth Proctor çiftlik evlerinde yalnızlarken, devam eden mahkemeler ve Salem'de cadılıkla suçlanan insanların sayısının hızla artması üzerine konuşurlarken Elizabeth, kocasını Abigail'in sahtekarlık yaptığı konusunda mahkemede açıklama yapması için ikna etmek ister ancak Proctor reddeder ve Elizabeth kıskançlık yaşar ve kocasını, onun hala Abigail'e karşı hisleri olduğunu söyleyerek suçlar. Proctor'ların yeni hizmetçisi olan ve aynı zamanda Abigail'in etkisi altında olan Marry Warren, Salem'den bir haberle döner: Elizabeth mahkemede cadılıkla suçlanmıştır ama mahkeme suçlamayı takip etmemiştir. Marry, yatağına gittikten sonra Elizabeth ve John tartışmaya devam eder, bu tartışma rahip Hale'in gelmesiyle bölünür. Rahip ve Proctor'lar olayları tartışırken Giles Corey ve Francis Nurse karılarının tutuklanıp götürüldükleri haberiyle gelir. Mahkeme görevlileri aniden gelip Elizabeth'i tutuklarlar. Proctor, Marry'i Salem'e gidip Abigail'in ve diğer kızların sahtekar olduğunu ortaya çıkarması için zorlar. (Miller: 1952: 7-142)

Ertesi gün Proctor, yargıç Danforth'a kızların yalan söylediği hakkında ifade vermesi için Mary'i mahkemeye getirir. Danforth Proctor'ın gerekçelerinden şüphelenir ve dürüst bir şekilde ona Elizabeth'in hamile olduğunu ve kendisine bir süreliğine zaman verileceğini söyler. Proctor suçlamasında ısrarcı davranır ve Danforth'ı Marry'nin ifadesine izin vermesi konusunda ikna eder. Marry mahkemeye kızların yalan söylediğini söyler. Kızlar içeri getirildiklerinde Marry'nin kendilerine cadılık yaptıklarını söyleyerek hedef şaşırtmaya çalışırlar. Proctor öfkelenerek mahkemeye Abigail'le olan ilişkisini itiraf eder ve Abigail'in karısını suçlama gerekçesinin karısını kıskanmak olduğunu ifade eder. Yargıç, Proctor'ın iddiasını test etmek için Elizabeth'i mahkemeye çağırır ve kocasının kendisini aldatıp aldatmadığını sorar. Elizabeth, dürüst doğasına karşın, kocasının onurunu korumak adına yalan söyler. Danforth, Proctor'ın yalancı olduğunu açıklar. Bu sırada Abigail ve kızlar, Marry onlara büyü yapıyormuşçasınatuhaf tepkiler vermeye devam ederler. Marry sonunda kızların baskısına dayanamayarak ifadesini değiştirir ve Proctor'ı cadılıkla suçlayarak kızların tarafında yer almaya başlar. Proctor tutuklanır, Hale ise mahkemeyi terkeder.

Yaz geçip gider ve sonbahar gelir. Cadı mahkemeleri komşu kasabaların da ayaklanmasına sebep olur ve Danforth'ın sinirleri iyice gerilir. Abigail, Parris'in tüm parasını alarak kaçar. Mahkemeye güvenini ve inancını kaybeden rahip Hale, hayatlarını kurtarmaları adına -yalan da olsa- suçlamaları kabul etmeleri için cadılıkla suçlanan insanlara adeta yalvarır ama onlar reddeder. Danforth Elizabeth'le konuşur ve ondan John'la konuşmasını ve itiraf etmesini ister, Elizabeth kabul eder. Kafası karışan ama aynı zamanda yaşamak isteyen John itiraf etmeyi kabul eder. Mahkeme memurları buna sevinir fakat başka masum kişileri suçlamayacağı konusunda ısrar eder. Mahkemenin, itirafın halka açık bir şekilde yapılması gerektiğinde ısrar etmesi üzerine Proctor öfkelenir ve elindeki belgeyi yırtarak itirafını geri çekmiş olur. Hale'in umutsuz yakarışlarına rağmen Proctor, diğerleriyle birlikte darağacına gider ve böylece cadı mahkemeleri korkunç bir sonuca ulaşmış olur.

(Miller: 1952: 7-142)

Daha önce de belirttiğimiz gibi oyunun yapısı yalnızca Cadı Davalarıyla sınırlı tutulmamış, aksine geniş ve kapsayıcı bir yaklaşımla biribirinden farklı temaların içiçe geçmesine olanaklı kılınmıştır. Bu açıdan bakıldığında, Cadı Kazanı'nının tarihsel gerçekliği hem içeren hem de onu aşan bir boyuta sahip olduğu yönündeki bakış açımızı açıklayabilmek için oyunun kurgusu üzerinde belirleyici bir rol oynayan tematik özelliklerine odaklanmamız gerekmektedir.

Tarihsel gerçeklik, Cadı kazanı'nın kurgusunun bir katmanı olarak belirgin bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte Miller, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, somut ve açık göndermelerle McCarthy'ciliğe atıfta bulunmak yerine birey ve toplum arasındaki çatışmanın özünü kavramaya çalışmıştır.Bu çatışma hem oyunun ana dramatik aksiyonunu hem de odaklandığı ana temalardan ilkini oluşturur. Miller bu temayı somutlaştırmak için Salem kasabasının katı, teokratik yönetimine ve dindar halkının dünya görüşlerine odaklanır. Salem halkı bireyselliğe karşı özel bir rahatsızlık duyar, zira bireysel tercihlerin, eylemlerin, düşüncelerin ve görüşlerin kasabanın düzenine zarar verebileceğine inanırlar. Zaten dış koşullar ve içinde bulunulan coğrafyanın getirisi olan zorluklar Salem'de hayatta kalmayı güçleştirmektedir. Bu yüzden çalışmak, Salem halkı

için en büyük öncelik ve hayatta kalmanın en önemli koşuludur. Yaşam tarzları "kapalı ve karanlık" tır. (Brater: 2013:114)Eğlenceler hayattan zevk almaya yarayacak her türlü neşe veren davranışlar (dansetmek, şarkı söylemek, gülmek) bir zaman kaybı olarak kabul edilir. Dolayısıyla içinde bulundukları zor koşullar zaten boş zaman eğlencelerini imkansız kılarken dünya görüşleri de bu tarz davranışları yasaklar. Salem halkının bu denli katı bir yaşam biçimini seçmiş olmaları "Amerika'ya Püriten oldukları için yargılanmaktan kaçmak üzere geldikleri düşünülürse, oldukça ironiktir." Yargılanmaktan korkan bu insanlar "sürekli birbirlerinin davranışlarını yargılarlar." Hoşgörüsüz, önyargılı, disiplinli ve içinde bulundukları düzeni her ne pahasına olursa olsun muhafaza etmek isteyen bir yapıya sahiptirler. Öte yandan ahlak adına girdikleri bu mücadelede zayıf taraflarını kolayca açığa verirler. Miller bu noktada özellikle varlıklı ailelerin mülk sahibi oldukları gerçeğine vurgu yapar ve Cadı Davaları'nın bir yandan mülk elde etmek diğer yandan bu insanların birbirlerine duydukları kin ve hoşgörüsüzlüğü dışa vurmak için bir fırsat olarak kullandıklarını düşünmemize yol açar. Bu bağlamda özellikle Putnam ailesinin maddi kazanç uğruna Cadı davalarını desteklediği ve sürmesinden fayda sağladı unutulmamalıdır. Cadı Kazanı, Salem halkının bu kapalı, dindar ama aynı zamanda içten içe kin ve nefret yüklü doğasına vurgu yaparak hem toplumların kendilerini nasıl tanımladıklarını hem de iktidarın birey üzerinde yaratabileceği tehdit unsurlarını açığa çıkarmıştır. "Miller'ın demokratik görüşleri hesaba katıldığında onun, az sayıda insana çok fazla güç vermenin insan doğasının zayıf noktaları düşünüldüğünde çok zararlı sonuçlar doğurabileceğine vurgu yapmak istediği söylenebilir. Başka bir deyişle insanların kendi kişisel çıkarlarını, halkın genel çıkarlarının önüne koyması pek imkansız sayılmaz. Bu bağlamda Miller, birey ve toplum arasındaki çatışmayı toplumsal otoritenin bencil ve iki yüzlü olması durumunda alacağı dramatik boyutlarla yansıtmaya çalışmıştır. Kendi bireysel çıkarlarına odaklanarak keyfi kararlar alan az sayıda yöneticinin kurduğu ve işlemesine olanak tanıdığı bu sistemde yalnızca varlıklı ya da iktidara yakın olanların sesleri işitilmektedir. Putnam'lar ve Parris'in davalarda oynadıkları önemli rol bu duruma örnektir. Dahası bu türden bir güçten yoksun olan bireyler ya da bireysel, öznel ve farklı fikirlere sahip olan kişiler hoşgörüsüzlükle karşılanır. Bu duruma örnek olarak Proctor ailesinin yalnızca cadı davaları sürecinde büyücülüğün var olduğuna dair şüphelere sahip olmaları bile onları kolaylıkla bir hedef haline getirebilmiştir.

Miller böylelikle toplumsal güçlerin ya da toplumların ortak kabullerinin bireyin özgürlüğünü ne denli şiddetli bir biçimde etkileyebileceğine vurgu yapar. Dahası Miller bir adım öne çıkarak toplumsal yaşantı söz konusu olduğunda bireyin asla tam anlamıyla özgür olamayacağını düşündürür:

> *"Proctor'ın ya da diğerlerinin oyundaki eylemleri yarı yarıya kendilerini aşan güçler tarafından belirlenir. Bu güçler onlardan son derece az seçenekleri olduğu bir noktada şu ya da bu fedakarlığı yapmalarını talep etmektedir. Proctor, Rebecca, Martha ve Elizabeth mahkemeye bireysel olarak çıksalar da başkalarının isimlerini vermeleri ya da itirafta bulunmayı reddetmeleri arasında yapacakları seçim bireysel değil toplumsal bir bilincin dayatmasıdır. İdeal olanı bireyin arzuları ile toplumun ihtiyaçları arasında bir denge kurulmasıdır ama özellikle Salem'deki gibi çok sayıda insanın üzerinde sınırlı sayıda insanların iktidar sahibi olduğu hiyerarşik bir toplumda bu dengeye ulaşmak son derece zordur."*(Brater, 2013:115)

Bireyin seçimlerinin toplumun beklentileriyle uymaması arasındaki çatışmayı bireyin seçimlerini dahi toplumsallaştırarak otonomisini iyiden iyiye kırmak suretiyle derinleştiren ve böylelikle trajik bir çıkmaz oluşturan Miller, Cadı Kazanı'nda davalara kurban gitmiş olan insanların hem bireysel özgürlüklerini kaybetmeleri hem de bireysel bir seçim yapabilmekten mahrum bırakılmaları bağlamında ele alarak toplumsal bir hezeyanın gerekçesi her ne olursa olsun bireysel yaşam üzerinde ne denli büyük bir etki uyandırabileceğine vurgu yapmıştır. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi bu yargı, yalnızca Salem Cadı Davaları'nı HUAC komitesiyle bağlantılandırmakla sınırlı kalmaz aynı zamanda herhangi bir dönemde herhangi bir toplumda bireyin karşılaşabileceği temel bir sorunu gözler önüne serer. Tarihsel veriler benzer olayların 1692'de Salem'de, 1950'lerde Amerika genelinde bu gibi olayların yaşanabileceğini göstermiş olsa da asıl mesele bu olayların gerçekleşmesine olanak tanıyan hiyerarşik toplumsal yapılar, insanların iktidarı bireysel çıkarları uğruna kullanma çabaları ve bireyin toplumsal yaşamda karşılaştığı zorluklar bağlamında okumayı

bilmektir. Cadı Kazanı'nın hem tarihsel gerçekliği yansıtıp hem de zamansız bir boyut kazanmasının altında yatan en önemli sebeplerden biri insan doğası, toplum yapısı, iktidar mekanizmaları ve birey arasındaki bu ilişkiyi yansıtması ve birey ve toplum arasındaki çatışmanın temel niteliklerini gözler önüne sermesidir.

Her ne kadar birey ve topum arasındaki çatışma Cadı Kazanı'nın ana teması olarak görülse de oyun farklı bakış açılarını da bir araya getirmiştir. Bu bağlamda suç ve sorumluluk Cadı Kazanı'nın bir diğer teması olarak öne çıkar özellikle Proctor'ın öncelikle suç kavramına odaklanan ve suçluluk hissiyle biçimlenen davranışları oyunun sonunda yerini sorumluluk duygusuna bırakır. "Cadı Kazanı'nda Miller, insanların başkalarını kendi vicdanının yargıcı haline getirdiğine neler olabileceğini açıklamaya çalışır. Proctor aracılığıyla bir insanın eylemleri ve o insanın kendini görme biçimi arasındaki çatışmaya odaklanır. Proctor insanların gözündeki imajı ile kendine yönelik öz yargısı arasında kalmış bir karakter olarak tasarlanmıştır; karısını aldatmıştır, genç bir kızın hayatını mahvetmiştir ve bu yaptıkları için ceza çekmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu yüzden işlemediği bir suç için sonradan geri çekeceği sahte bir itirafta bulunur. İtirafından vazgeçmesini sağlayan şey ise Elizabeth'in kendisine soğuk davranarak çektirdiği cezadan vazgeçmesi ve onu zina yaptığı için suçlamayı bırakmasıdır. Elizabeth onun iyi bir adam olduğu konusunda ısrarcı olur ve sonunda onu buna ikna eder." Bu sayede başkalarına zarar verecek bir itirafta bulunup çok daha büyük bir suç işlemektense ölümü kabullenmeye razıdır. Proctor'ın ölümü herhangi bir suça kefalet olmaktan çok Salem halkını makul düşünmeye itecek ve insanların hatalarında ısrarcı olmamalarını sağlayacak bir hamledir. "Böylece kişisel günahını başkalarına yönelik çok daha büyük bir sorumluluğa dönüştürür." (Brater, 2013:116)İnsan doğasına yönelik veriler bu yargılar özellikle insanın kendi kendisini cezalandırmaya yönelik bir arzu duymasına neden olan suçluluk hissi ya da toplumun gözünde iyi bir insan olmakla insanlığı temsilen iyi bir insan olmak arasındaki fark ve aynı zamanda bireyin bir topluluğun sorumluluğun alarak neredeyse kahramanlık boyutuna yükselmesi gibi temel fikirleri zenginleştirip derinleştiren Miller, böylelikle Antik

Yunan'dan günümüze kadar dramatik metinlerde sıklıkla vurgulanan temalara da dönüş yapar.

Cadı Kazanı'nda evliliğin ele alınma biçimi sadece erkek-kadın ilişkilerini sorgulamak adına değil aynı zamanda evlilik kurumunun işleyişini çözümlemek için kullanılmış olması bakımından önemli bir tema haline gelir. Proctor'ların evliliği oyunun merkezinde yer alır ve Abigail'le Proctor arasındaki ilişki bir aşk üçgeni yaratır. Gerek Abigail ile Proctor'ın gerekse Elizabeth'le Proctor arasında geçen sahneler güven, aşk ve bir ilişki yaşayan tarafların birbirlerine olan sorumlulukları sıklıkla vurgulanır. Dahası Elizabeth, Proctor'ın Abigail'le olan ilişkisini bilmenin getirisi olan güvensizliğe ve soğukluğa tutulmuşken Proctor da bir anlık bir zayıflık olarak gördüğü zinanın yükünü sırtında taşımaktadır. Proctor ve Elizabeth'in birbirlerini duyduğu derin sevgini açığa çıkması ancak mahkemeye düştükten sonra mümkün olur. Bu noktadan sonra her ikisi de birbirleri için hayatlarını feda etmeye razıdırlar. Proctor, Elizabeth'i kurtarmak için kendi adını kirletmeye razı olurken, Elizabeth de Proctor'ın hayatını kurtarmak için hayatında ilk kez yalan söyler. Buradan hareketle bir aşk üçgeniyle çıkmaza giren evlilik yaşamının, uzun, meşakkatli ve büyük fedakarlıklar isteyen bir yapıya sahip olduğu açığa çıkar. Proctor Cadı Kazanı'na tarihsel olarak hiçbir belgede geçmeyen ve Abigail'in yaşı itibariyle yaşanmış olması pek mümkün olmayan bir aşk hikayesi ekleyerek oyuna hem duygusal bir derinlik katmış hem de aşk, sevgi, sadakat ve güven gibi kavramları evlilik teması altında incelemiştir.

Son olarak ırk ve cinsiyet ayrımının da oyunda önemli bir yer tuttuğunu belirtmek gerekir. Bu merkezi temaların yanı sıra cinsellik ve dini dogmaların çatışması cinsellik ve şeytani düşünceler arasındaki ilişki ve son olarak ırk ve cinsiyet ayrımı gibi farklı temalara da yer verilen cadı kazanı bu bağlamda tarihi yeniden canlandırmaktan ziyade tarihsel veriler ışığında yeni ve özgün bir sanat yapıtı oluşturmasına olanak tanımıştır.

3. KURGU ve GERÇEKLİĞİN KESİŞİMİNDE OYUN KİŞİLERİ

Özdemir Nutku'nun da belirtmiş olduğu gibi, "Tiyatro'nun gerçekliği yansıtma görevine karşın, onu kendi teatral özelliklerine ve kurallarınagöre yansıttığını bir kez dana anımsamamız gerekir. Tiyatro gerçekliği yansıtırken bir seçmeye, yalınlaştırmaya, soyutlamalara gider." Bu dramatik sınırlandırmalar, sadece oyun kişilerinin karakterlerinin yalınlık içinde hızla ve derinlemesine kavranmasını sağlamakla kalmaz, aynı zaman olay dizgisinin yazarın tematik amacına ulaştıracak bir yapıya sahip olmasına olanak tanır: zira olay dizgisinin ilerlemesi, oyun kişilerin şu ya da bu özelliklere sahip olmaları, şu ya da bu seçimde bulunmalarına bağlıdır.

Bu bağlamda tarihe mal olmuş kimselerin, dramatik bir atmosferde temsil edilmeleri yine yazarın yapacağı seçimler doğrultusunda dramatik bir kişileştirme aracılığıyla gerçekleşecektir.

Miller, Cadı Kazanı'nda iki farklı tarihsel dönemi içiçe geçirerek ele alırken kendi amacına, bakış açısına ve tematik seçimlerine uygun bir kurguya ulaşabilmek için çeşitli değişiklikler gerçekleştirmiştir.

Bu bölümde, Cadı Kazanı'nın karakterlerin, kişileştirme sürecininde Miller'ın tercihlerini ve bu tercihlerin sonucunda tarihsel kişilerin geçirdiği dramatik

dönüşümlerinoyunun dramatik yapısına nasıl bir katkıda bulunduğunu incelemek amacıyla, başlıca karakterlerin tarihsel kişilikleri ile oyundaki yerlerini karşılaştırmalı olarak ele alacağız.

Öncelikle söz konusu oyun kişilerinin öz yaşam öykülerine değinecek, arkasından oyunda nasıl resmedildiklerini ve hangi düşünceyi temsil ettiklerini açıklamaya çalışacağız.

3.1 John Proctor

1692 yılında Cadı Davaları sürecinde tutuklanan ve cadı ilan edilen ilk erkek olan John Proctor, 9 Ekim 1631 yılında İngiltere'nin Assington kentinde dünyaya gelmiştir. Ebeveynleriyle birlikte Massachussets kolonisine 1633-1635 yılları arasında göçettiği düşünülmektedir. Proctor'ın babası burada başarılı bir çiftçi olarak nam salmıştır. 1651 yılında Proctor ilk karısı Martha ile evlenmiştir. 1659 yılında hayatını kaybeden Martha'nın ardından Proctor 1692'de Elizabeth Thorndike ile evlenmiştir. 1666 yılında Ipswick'ten ayrılıp Salem'e taşınan Proctor, burada geniş bir çiftlik kurmuştur. 1688 yılına gelindiğinde Proctor bir taverna açmak için gereken lisansı almış ve Proctor Tavernası adını verdiği Salem kasaba sınırının yarım mil kadar güneyinde olan bu mekan son derece iyi iş yaparak Proctor'ı varlıklı bir adam haline getirmiştir. 1672 yılında babasının ölümüyle birlikte mirasın üçte birini alan Proctor'ın karısı Elizabeth de aynı yıl hayatını kaybetmiştir. 1674 yılında üçüncü karısı olan Elizabeth Bassett ile evlenmiştir. Birkaç yıl sonra Proctor, işçisini dövdüğü için dava edilen Giles Corey aleyhinde tanıklık etmiştir. Proctor'ın Corey'in işçisini dövdüğünü söylemesine rağmen ama işçisini öldürene dek dövdüğü gerçeği Corey'in Salem'deki saygınlığını sonsuza dek yitirmesine neden olmuştur.

(John Proctor, Biography, e-kaynak)

Salem'deki cadı davaları başladığında John Proctor, davalara açıkça karşı çıkmış ve büyülendiği söylenen kızların yalancı ve sahtekar olduğunu dile getirmiştir. Proctor'ların hizmetçisi olan Marry Warren, Mart 1692'de benzer belirtiler göstermeye başladığında ise John Proctor onu döverek davranışlarını düzeltmesini sağlamaya çalışmıştır. Mary Warren 2 Nisan tarihinde belirtileri birden yok olunca yerel toplantı evinin kapısına kasaba halkının bu olumlu gelişme için şükretmesini dileyen bir not asmıştır. Cadı davaları için toplanan jüri Warren'ı ertesi gün sorguladıklarında Warren, jürinin diğer kızların yalan söylediğini düşünmesine neden olacak üstü kapalı sözler söylemiştir. Bunun

üzerine Proctor, birkaç günlüğüne iş için evden ayrılır. Proctor'ın gidişiyle birlikte yeniden büyülenmişlik belirtileri göstermeye başlayan Warren davalara tanık olarak katılır.

Proctor'a yönelik suçlamalar ise o dönemde hamile olan eşi Elizabeth'in 4 Nisan'da cadılıkla suçlanması ve mahkeme tarafından sorgulanmasının ardından gerçekleşir. Elizabeth'in sorgusu sırasında suçlamaları gerçekleştiren kızlar dikkatlerini Elizabeth'ten kocasına doğru çekerler. John Proctor 11 Nisan 1692'de Msrry Walcott, Marry Warren ve Mercy Lewis'i büyülemekten ötürü resmi olarak tutuklanır ve aynı gün mahkemede sorgulanır. Bu mahkemenin resmi bir kaydı tutulmamış olsa da Ann Putnam ve Abigail Williams'ın da dahil olduğu pek çok büyülenmiş kızın Proctor'ın sorgulandığı gün, ruhunun onlara işkence yaptığını ve büyülediği ve o günden beri de aynı şeyleri yapmayı sürdürdüğü yönünde ifade vermiştir. Mahkeme yazmanlarından biri, muhtemelen Sammuel Parris, Abigail Williams'ın ifadesi sırasında büyülenmiş kızların mahkeme salonunun farklı yerlerinde Proctor'ın ruhunu gördüklerini söylemişler hatta bir aralık bu ruhun yargıcın kucağında oturduğunu dahi yazmıştır.

Elizabeth ve John Proctor, Boston'da bir hapishaneye atıldıklarında arkadaşlarının çoğu onları savunmak için ziyarete gelmiş ve serbest bırakılmaları yönünde bir bildiri hazırlamışlardır ama bu bildiri hiçbir işe yaramamış ve Proctor'lar hapiste kalmaya devam etmişlerdir. Mayıs ayında Proctor'ın üç çocuğu ve Elizabeth'in bazı akrabaları da cadılıkla suçlanarak tutuklanmışladır.

(John Proctor, Biography, e-kaynak)

Proctor ailesini ve yakınlarını suçlayanlar aşağı yukarı aynı insanlardır ve suçlayanların arasında çoğunlukla Putnam'ların adı geçmektedir.

2 Haziran'da John Proctor cadı olup olmadığına dair belirtilerin anlaşılması için yedi kişi tarafından incelenmiş ama şüpheli bir duruma rastlanmamıştır.

Proctor'ın ilk duruşmasına eski hizmetçisi ve kızlar kendisine sırt çevirdikten sonra cadılıkla suçlanmış olan Marry Warren Proctor'ın ruhunun kendisini dövdüğünü ve onun şeytanın kitabına dokunmaya zorladığını

söylemiştir. Her ne kadar Proctor'ın suçlanması için pek çok "ruhani kanıt" olsa da Proctor'ın cadılık davasında yer alan pek çok kişiyi daha önceden dövdüğüne ya da fiziksel şiddet uyguladığına dair tanıklık edenler de olmuştur. Bunlardan bir tanesi Proctor'ın Rebecca Nurse'ün sorgusu sırasında yerel tavernada kendisine Marry Warren'ı davranışlarını düzeltmesi için dövdüğünü anlattığı yönünde ifade veren Sammuel Sibley'dir. Bu konuşma sırasında Proctor, Salem'e gidip Warren'ı alacağını ve eve götürüp dayak atacağını söylemiş ve diğer büyülenmiş kızların da bir dayağı hakettiklerini ve yalan söyledikleri için asılmaları gerektiğini dile getirmiştir. Başka bir tanık olan Joseph Hope ise John Proctor'ın cadılık davalarında suçlamalar arasında yer alan Sammuel Parris'in kölesi John Indian'ı dövmekle tehdit ettiğini söylemiştir. 23 Haziran'da Proctor, Boston kilise görevlilerine bir mektup yazarak farklı yargıçlar tarafından yargılanmak dileğinde olduğunu ya da davalarının adil bir şekilde yargılanacaklarını düşündüğü Boston' taşınması yönünde talepte bulunur. Mektubunda mahkumalra uygulanan işkencelerden ve özellikle oğlu William'a yapılanlardan söz eden Proctor, suçlananların masum kurbanlar olduğunu belirtir. 1 ağustos tarihinde sekiz Boston başrahibi Proctor'In mektubunu tartışmak üzere toplanmış ve sonunda davalarda artık ruhani delillerin geçerli sayılmaması gerektiği yönünde karar vermiştir ama bu karar uygulamaya konulduğunda Proctor çoktan idam edilmiş olacaktır.

John Proctor ve karısının cadı olduğu 5 Ağustos 1692 yılında alınan kararla kesinleşmiş ve her ikisi de idama mahkum edilmişler ama Elizabeth'in cezası çocuğunun doğumuna kadar ertelenmiştir. John Proctor, 19 Ağustos'da George Burroughs, John Willard, George Jacobs, Sr., ve Martha Carrier ile birlikte idam edilmiştir.

(John Proctor, Biography, e-kaynak)

Miller'in Cadı kazanını biçimlendirirken yalnızca Salem kasabasında yaşanan tarihsel gerçekliği dönüşüme uğratması olaylara farklı bir boyut kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda dönemin tarihsel belgelerinde isimleri geçen kişilerden birer oyun kişisi yaratarak onların karakterlerini ve içinde bulundukları koşulları da değiştirir.

John Proctor'ın tarihsel koşullar içerisindeki yeri ele alındığında oyundakinden oldukça farklı bir kişilikle karşı karşıya kalırız. Miller, John Proctor'ı otuzlarının ortalarında bir adam olarak betimler, oysa gerçek John Proctor, Salem davalarının başladığı 1692 yılında altmış yaşındadır. Mesleki ve toplumsal açıdan ise Miller'ın oyununda Proctor, "doğru toplumsal sınıfa aittir, yaşamını el emeğiyle kazanır ve uygun ölçülerde pragmatik ve şüpheci tavırlara sahiptir". Miller Proctor'ı bir "elinden her iş gelen bir çiftçi" olarak niteler (Handbook, 1981:122). Öte yandan Salem'deki toplumsal yapı açısından değerlendirildiğinde, bu dönemin ekonomik ilişkilerinin ve sınıf yapılarının çok daha karmaşık olduğu görülür. Bu bağlamda gerçek Proctor, "yalnızca basit bir çiftçi değil, aynı zamandan miras, çiftçilik, kira gelirleri,meyhane işletmeciliği ve ticaret gibi farklı kaynaklardan elde edilmiş hatırısayılır bir servetin sahibiydi." (Mcgill: 1984:260) Proctor'ın hikayesi aynı zamanda yeni iş alanlarının yükselişi ve bunların toplumsal saygınlığı arttırmaya olan katkısı gibi değişen ekonomik düzeni de yansıtır. *"Vergi kayıtlarına ait bir belgede tartışmalı başkan Samuel Parris'i destekleyen ve cadılık davalarının önünü açmış gibi görünen kişilerin çoğunun genel olarak daha az servete sahip olduklarını, daha az toprağa sahip olduklarını ve yeni ticari girişimlere, karşısında durdukları kimselerden daha az müdahil olduklarını göstermektedir."*(Mcgill: 1981:261)

Öte yandan fiziksel durumu ve ekonomik koşullarının yanı sıra, Proctor'ın kişiliğine ilişkin bilgilere göz atıldığında, Miller'ın tasarladığı Proctor'ın kişiliğinin açıksözlülük ve bağımsızlık gibi temel özelliklerinin, gerçek Proctor'ın karakteri ile de örtüştüğü gözlemlenebilir. Miller her ne kadar Proctor'ı kendi tematik yaklaşımına uygun olarak tasarlamış olsa da, bu yaklaşımı Proctor'ın Salem yöneticilerine yazmış olduğu mektuptan ya da olaylar sürecinde tutulankayıtlarda kendisine yapılan atıflardan da anlaşıldığı üzere pek de yanıltıcı ya da hatalı değildir. Her ne kadar oyundaki kadar önemli bir rol oynamamış olsa da. Öte yandan Gerçek Proctor hearingslerin inatla eleştirdiği bilinse de Miller onu modern bir şüpheci olarak tasarlamamıştır. Giles Corey, Proctor'ın cadılara inanmadığını belirtse de, Proctor hiçbir zaman cadıların varlığını açıkça reddetmemiştir. Yalnızca cadılığın Salem'de etkin olduğundan şüphe duymaktadır. Protor'ın en sivri soruları, suçlamaların dayanağını oluşturan, hayali kanıtları hedef aldığında ortaya çıkar.

Bu yaşla ilgili temel değişiklik iki farklı olanak oluşturmuştur; ilk olarak Miller, Proctor'ı gençleştirerek onun Abigail ile yasak bir ilişki yaşamasına olanak tanımıştır, ikincisi onu genç ve sağlıklı bir erkek olarak tasarladığında ismi için hayatını feda etmesi çok daha dramatik bir boyut kazanmıştır.

John Proctor, oyunun trajik boyutunu öne çıkartan baş kahramanlardan biri olarak belirginlik kazanır. 17. Yüzyılın Salem'inde, püriten bir toplumun üyesi olarak yaşayan, dürüst, çalışkan bir çiftçi; üç çocuğu olan evli bir adamdır. Bu sıradanyaşantısında dönüştürücü bir rol oynayacak olan temel özelliği ise oyunun başlangıç noktasından önce, hizmetçilerinden biri olan Abigail Willams ile yaşadığı yasak ilişkinin yükünü taşımasıdır. Böylesi birilişkinin günahını yüklenecek kadar tutkulu ve şehvetli bir yapıya sahip olması, hem Abigail Williams'tan derin bir intikam duygusu hem de eşi Elizabeth Proctor'da önüne geçilmesi güç bir kıskançlık hissi yaratmış ve oyunun odaklandığı Cadı Davalarını harekete geçirecek kadar ağır sonuçlar doğurmuştur. Cadı Davalarının başlangıcından itibaren, içten içe kendini kapana kısılmış ve günahını itiraf etmekten başka hiçbir çıkar yolu olmayan biri olarak görülmüş olan Proctor, gitgide daha büyük çelişkilere sürüklenmiş, böylesi bir günahı kabul ederek adını lekeleme korkusu içinde bulunduğu durumu daha da karmaşıklaştırmıştır. Zira çevresinin kendisi hakkındaki düşüncelerine, başka bir deyişle kasabada onurlu ve saygın bir insan olarak anılmaya büyük bir değer veren Proctor; ilk olarak Marry Warren'ın ifadesine müdahale ederek Abigail'i yalancılıkla suçlar; fakat Abigail ile yaşamış olduğu ilişkiyi açıklamadığı için bu çabası sonuç vermez. Bunun üzerine itirafta bulunmayı seçen Proctor, Abigail'e "fahişe" diyerek, suçunu herkesin önünde kabul eder. Bununla birlikte, müdahale etmekte geç kaldığını, işlerin artık onun önünü kesemeyeceği bir hızla ilerlemekte olduğunu çok

(John Proctor, Biography, e-kaynak)

geçmeden anlayan Proctor, artık hakikatin bile bu korkunç hezeyanı önleyemeyeceğinin bilincine varır. Proctor'ın itirafı yalnızca tutuklanmasına, cadılık davalarında suçlu kabul edilmesine yol açar. Her ne kadar davaların işleyiş sürecini ve adalet sisteminde payı olan bireyleri lanetlese de içten içe bu işin bu noktaya gelmesinde pay sahibi olduğunun bilincinde olmanın ağırlığını taşımaktadır.Bununla birlikte, sırf saygınlığını kaybetmemek uğruna cadılık

davalarının başlangıcında gerçeği söylemekten kaçınan Proctor, oyun sürecinde büyük bir dönüşüm geçirerek, kendisini asılmaktan kurtaracak bir cadılık itirafında bulunmayı reddeder. Başlangıçta, çevresinin saygısını kaybetmektense gerçeği saklamayı seçen Proctor, bu kez, kendine, başka bir deyişle gerçeğe ihanette bulunmaktansa ölmeyi seçecektir.

Her ne kadar John Proctor, Salem davalarında önemli bir isim olarak öne çıkmamış olsa da, Arthur Miller, Cadı Kazanı'nın temelini oluşturan oyun kişilerinden biri haline gelmiştir. Otuzlu yaşlarının ortalarında olan Proctor, sağduyu sahibi, açık sözlü ve başkalarının budalalıkları karşısında tahammülsüz bir insandır. Onun bu yapısı, özellikle açıksözlülüğü başta kendisinden hoşlanmayan komşuları, ardından şüpheci tavrını otoriteye karşı bir insan olarak algılayan mahkemeyle sorun yaşamasına neden olur. *"Kasaba halkı arasında nispeten daha açık bir zihin yapısına sahip olan Proctor, cadılara inanmaz ve bir püritana göre nispeten eşitlikçi bir yaklaşıma sahiptir, o denli ki Parris onu bir Quaker (George Fox'un kurmuş olduğu "Dostlar Cemiyeti" olarak bilinen bir mezhep) gibi davranmakla suçlar. (*zira) *bu mezhebe mensup insanlar Püritanlardan çok daha az katıydılar ve Parris'e göre dini bağlılıklarına çok daha az düşkünlerdi" (*Brater, 2013:122)Yine de, Proctor nisbi açık görüşlülüğüne rağmen -o dönemdeki pek çok püritan aile reisi gibi-son derece disiplini biridir ve hatta hizmetlilerini dövmeye hazırdır. İtirafta bulunmasının ardından eşinin onu affetmesini bekler. Abigail ile yaşadığı ilişkiye rağmen, ahlaklı bir adamdır, çok çalışır, dostlarına değer verir ve borçlarından ötürü kendini suçlu ve eksik hisseder. Proctor'ın Parris'i tanrısız bir materyalist olarak görmesi ve kiliseye gitmeyi sürekli reddetmesi ve üçüncü çocuğunu vaftiz ettirmemiş olması onun ilkeli bir adam olduğunu gösterir. Onun sonunu hazırlayan da bu ilkeli tavrı olacaktır.

Miller Proctor'ı yalnızca genel anlamda değil aynı zamanda kendi yaklaşımına göre doğru davranışa karşı geldiği içinbir günahkar olarak tanımlar. (Brater, 2013:122) başka bir deyişle Proctor kendi kendisinin sert bir eleştirmeni olmuştur. Abigail onun için büyük bir pişmanlığa dönüşmüştür ve Proctor kendini bir türlü affedemese de Miller onun bu zayıflığını affetmemizi bekler. Zinada bulunmuş olmasına rağmen, evlilik bağına olan sadakatine önem verir ve bu nedenle Elizabeth'e itirafta bulunarak yeminler eder. Abigail uzaklara

gönderilmiştir ve Proctor onunla artık hiçbir ilişkisi olmayacağına yemin etmiştir. Bu yemin onun için kolay olmasa da, yeminine sadık kalmıştır. Elizabeth'in hamile olduğunu öğrenmemiz ise, bu çiftin Elizabeth'in Proctor'a olan güvenini kaybetmiş olmasına rağmen, hala cinsel ilişkide bulunduklarını göstermektedir. Proctor eşini mutlu etmek, daha iyi bir eş ve baba olmak için çok çabalar; ve Elizabeth'in tutuklanmasından sonra, onu kurtarmak için elinden geleni yapar, hatta kendini feda edecek kadar ileri gitmeyi göze alır.

Öte yandan Proctor'ın Elizabeth'e kendini affettirmek istemesinin tek nedeni, sadece içinde bulunduğu toplumsal yapıya uyum sağlamış bir aile reisi, isteklerinin, taleplerinin ve beklentilerinin koşulsuzca kabul edilmesini bekleyen bir eril iktidar simgesi olduğunu hissettiği varsayımıyla açıklamak yetersiz olacaktır. Zira Proctor, aynı zamanda kendi günahının bilincinde olan bir oyun kişisi olarak öne çıkar; Elizabeth'ten af dilemesi, eşinin Proctor'ın içindeki iyiliği sezmesini ve bunu ifade etmesini beklemesi, bir bakıma kendini sürekli yargılaması ama asla affedememesinden kaynaklanır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Proctor'ın kişiliğinin özellikle ahlaki açıdan aşılamaz bir tutarlılığa tutsak olması, Elizabeth'in kendisini affetmesiyle bile asla gerçek bir huzura kavuşamayacağının bilincinde olduğunu da hissetmemizi sağlar. Zira dış gözlerin yargılaması, onu kendi içindeki ahlak yargıcından kurtaramayacaktır. Belki bu açıdan bakıldığında da, Proctor'ın çağına ne denli uygun bir karakter yapısına sahip olduğu düşünülebilir zira 17. Yüzyılın Püritan Salem'inde, Miller'ın da belirttiği gibi, "günahlardan arınmayı sağlayacak hiçbir ritüel mevcut değildir". (Holt, 2012:11) Yine de Elizabeth'in Proctor'ı affetme olasılığı, onun içindeki iyi niyetin ve pişmanlığın kabul edilmiş olduğu duygusuna kavuşmasını sağlayacaktır.

Miller kahramanının gerçekçi olmasını ister ve onu insani kusurlarıyla birlikte sergiler. Proctor fazlasıyla tutkulu bir insandır ve bu yapısı onu hizmetçisiyle bir ilişki yaşamasına neden olmakla kalmaz aynı zamanda onun öfkesinin ve tahammülsüzlüğünün yoğunluğunda da kendini gösterir. Elizabeth ile olan tekdüze ve soğuk ilişkisi, Abigail'e duyduğu tutkuyu anlamamızı sağlar: birindeihtimamlı davranırken, diğerinde delicesine öfkelidir. Kadınlara karşı olan tavrı sıklıkla diktatörlüğün sınırlarına dayanır; ne kadar aydın olursa olsun, Proctor sonuçta çağının insanıdır ve bu dönem erkeğin evin reisi olduğu bir

dönemdir. Proctor'ın hem fiziksel hem de sözel olarak öfkesini kontrol edemediği anlar vardır. Tanrının öldüğünü haykırır ve kendisini tutuklayan yargıçlara lanetler yağdırır; Elizabeth için çıkan yakalanma kararını yırtıp atar ve Mary ve Abigail'e yönelik fiziksel tehditler savurur.Öfkesi, bu yaşanan olayların yarı yarıya kendi suçu olduğunun bilincinde olmasından, eğer Abigail'i rahat bırakmış olsaydı asla bu kadar ileri gitmeyeceğini bilmesinden kaynaklanır. Eşini aldattığı için kendine duyduğu öfkeyle, neredeyse sahte bir cadılık itirafında bulunur, bu, bir anlamda kendisini yapıkları için cezalandırma amacı taşır. Öte yandan Proctor öfkesini kontrol edebildiği anda, çok daha makul bir davranış sergiler. Sonuçta, itiraf edenlerin arasına katılmayı reddetmesi kendisine ve içinde yaşadığı topluma karşı olan sorumluluğunun bilincinde olduğunu gösterir. Başkalarının yanlış yargılarına katılmaktansa, asılmayı tercih eder. Proctor ve onunla birlikte ölen diğerleri aracılığıyla, Miller, en karanlık dünyalardan birinde bile böylesi sağlam kişiliklerin varlığını övmek ve ortaya çıkarmak için bu kurbanların kahramanlıklarına vurgu yapar.

Arthur Miller, Proctor için "Sanırım uzun zamandır trajik bir kahraman arıyordum, ve şimdi onu bulum. Uzun uzadıya çalıştıkça, her ne kadar olasılık dışı görünse de,dünyanın paramparça olmasını engelleyebilecek tek şeyin bir bireyin bilinci olduğu anlar olduğundan daha da emin oldum" (Holt, 2012:9) Bu bağlamda Proctor, Miller'in dramatizasyon algısında metine derinliğini oluşturan tematik bütünlüğünü yansıtması bakımından merkezi bir öneme sahiptir. Zira yazar onu trajik bir kahraman olarak nitelendirmiştir. Onun trajik boyutunu oluşturan ise aynı zamanda karakterinin en temel özelliklerinden birini temsil eden bilinçli olma, başka bir deyişle, metnin akışı içinde değerlendirildiğinde çevresinde olup bitenlerin farkında olan bir birey olma durumu olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Proctor'ın bilinçli olması, var olan bir karşıtlığı, birey ve toplum arasındaki çatışmayı açığa çıkarmaktadır. Buraya kadar üzerinde durduğumuz temel eylemlerinden ve özellikle cadı davalarında bir itirafçı olarak yer almaktansa ölmeyi tercih etmesinden de anlaşılabileceği gibi, Proctor'ın öz bilinçliliği, onu bir kahraman yapmakla kalmaz aynı zamanda kendi trajik bir karakter haline getirir.Proctor'ın ölümü göze alması, günahlarının ötesinde, onları fazlasıyla aşan bir iyiliğin, hem bireysel hem de toplumsal boyutta "iyi" olanın, kendi kişiliğinde vücut bulmasını sağlayacaktır.

Proctor'ın son sözleri, kendinde varolduğundan haberdar olmadığı büyük gücü, kendisinin de keşfettiğini gösterir.

> *"Yaparım ya! Sizlere nasip olan tek mucize de bunu bana yaptırmış olmak! Siz de yaptınız yapacağınız büyüyü: Çünkü bir iyilik kıvılcımı parlar gibi oldu John Proctor'ın içinde! Bir bayrak olacak kadar büyük bir iyilik değil, ama böyle köpeklere atılmayacak kadar beyaz ve temiz bir iyilik! (Elizabeth kendinden geçmiş bir halde Proctor'ın üzerine atılır, elini alıp yüzüne götürerek ağlamaya başlar) Ağlama önlerinde! Gözyaşı hoşlarına gider onların! Ger göğsünü karşılarında! Taştan bir yürek göster onlara! Vur suratlarına yüreğini!"*(Miller, 1952: 140)

Davaların başlangıcından itibaren, içinde hissettiği suçluluk duygusunun yönlendirdiği Proctor, sonunda bir "bir iyilik kıvılcımı" olarak nitelendirdiği yüksek bir ahlaki erdeme kavuşmuştur. Bununla birlikte bir an için bile kendisini bir aziz ya da kahraman olarak görmez. Bununla birlikte içindeki bulduğu bu kıvılcımın *"bir bayrak olacak kadar büyük bir iyilik değil, ama böyle köpeklere atılmayacak kadar beyaz ve temiz bir iyilik!"*(Miller, 1952:140) olduğunu dile getirirken, toplumla arasında başından beri süregiden çatışmayı, üstünlükle sonlandırdığını ifade etmekten kaçınmaz. Yalan olduğunu bile bile itirafta bulunarak hayatta kalmaktansa, kişiliğinin tutarlılığına ve onuruna, en başta da ismine ihanet etmemeyi seçer Proctor. Böylelikle Miller, Proctor'ın kişiliğinde, vicdanının sesine kulak vererek kalıplaşmış yargıları ve dahi bir çığ gibi büyüyen iftiraları aşabilen trajik bir kahramana dönüşmüştür. Artır John Proctor ismi, çevresinin saygınlığını kazanmış bir adamı değil, kendi karakterine ve inancına ihanet etmeyen bir adamı niteler. İşte tam da bu nedenle, kendini kurtaracak sahte itirafa imza atmayan adını korumak ister; ama bu defa toplumun kendisi hakkındaki görüşlerini değil, kendi inancına duyduğu saygıyı ve sadakati kaybetmemek için: "*Bu ad, benim adım da onun için! Yaşamda bir başka adım daha olamaz da onun için! Yalan, yalan söylüyorum, yalana imza atıyorum da onun için! Asılanların ayaklarının tozuna değmem de onun için. Adım olmadan nasıl yaşayabilirim? Ben size ruhumu verdim, siz de adımı bırakın bana!"* (Miller, 1952:139) diye haykıran Proctor'ın trajik kahramanlığını ve kendisinde

somutlaşan onurunu temsil edecek olan ismini koruma isteği aynı zamanda temsilcisi olduğu diğer cesur insanlara duyduğu sadakati de gözler önüne serer. Böylelikle Proctor, yalnızca hakikatin el üstünde tutulması gerektiğini simgeleyen trajik bir kahraman olmakla kalmaz, aynı zamanda kendi günahlarından da arınır; her ne kadar Proctor kendisini asla böyle göstermek ve görmek istemese de Elizabeth'in son sözleri onu bir aziz mertebesine yükseltir gibidir: "*Bütün iyiliği üstünde şimdi! Hiç alır mıyım bunu üstünden, Allah esirgesin!*" (Miller, 1952:141)

3.2 Abigail Williams

Cadı Kazanı'nın başlıca karakterlerinden biri olanAbigal Williams, Salem Cadı Davaları'nda oldukça önemli vemerkezi bir rol oynamış olsa da tarihsel belgelerde kendisine dair pek az veriye rastlanmaktadır.

12 Temmuz 1680 doğumlu olan Williams'ın ebeveynlerinin kimler olduğu bugün halen bilinmemektedir.Salem kasabasına başrahip olarak atanan ve yine bu cadı davalarında en az Abigail kadar ismi geçecek olan Samuel Parris'in evinde yaşayan Williams'ın, Parris'in yeğeni olduğuna dair bilgilere rastlansa da, dönemin İngilizcesinde *"niece"* kavramı, küçük yaştaki kız akrabalara verilen genel bir adlandırma olarak kullanıldığı için bu yaklaşımın doğruluğu da kesin değildir.Williams'ın Parris'in dokuz yaşındaki kızı Betty ile olan yakın arkadaşlığı ise bu aileyle kurmuş olduğu bir diğer güçlü bağ olarak gösterilebilir.

(Abigail Williams, Biography, e-kaynak)

Tarihsel verilere göre Abigail Williams, cadılık davalarının başlangıç dönemini oluşturan 1691 tarihinde henüz on bir yaşındadır.Salem'de, 1692 yılının ocak ayında Abigail, Proctor'ların yeni çalışanı Marry Warren, Rahip Parris'in dokuz yaşındi kızı Betty Parris ve onlara bakıcılık yapan Parris'in Batı Hint adalarından zenci kölesi Tituba ile birlikte ormanda çocuksu oyunlar oynayarak ruh çağırmakta ve büyülü iksirdeniçip çıplak dans etmekte, cadılık aktivitelerine benzeyen anlamsız sözler mırıldanmaktalardır. Kendilerince aralarında "cadıcılık oyunu" oynarlar. Bu oyunlar Tituba'nın anlattığı voodoo öykülerinden etkilenmeleriyle başlar.Abigail, Betty ile birlikte en çok merak ettikleri o soruya; gelecekte kiminle evleneceklerine cevap bulmak isterler. Bunun için kehanetlere başvurup, kendilerince küçük oyunlar oynamak isterler.Bu "önemli" soruya yanıt bulmayı amaçlayan ve bir ritüeli andıran oyunları, Salem'in cadı avı yangınını başlatan ilk kıvılcımı oluşturmuştur. Büyücülük ve medyumlukolaylarına merak salmış olan bu iki küçük kız çocuğunun ormanda kurdukları oyunların gerekçesi gelecekte evlenecekleri erkeğin kim olduğunu, ne işle uğraşacağı ve toplumsal konumudur ve bunudoğaüstü yollara başvurarak öğrenmek isterler. Bu "cadılık oyunu"nu oynarken kızlar Rahip Parris'in baskınına uğrar ve Betty orada düşüp kalır.Parris sonrasında Abigail'i sorgular, Abigail yaptıkları şeyi yalanlar ve dansettiklerini iddia eder. Parris, Betty'nin neden bu olayın üzerine hasta olup hiçbir şey konuşmadığını sorduğundaysa Abigail, Betty'nin babasının onları dansederken yakaladığını ve bunun üzerine Betty'nin şoka girdiğini söyler. Betty'nin histeri krizlerini Abigail'inki takip edecektir. Bu arada cadılık söylentileri Salem'de yayılmaya başlar ve halk Parris'in evinin önüne toplanır. Rahip bu etkilenmelerin ve histeri krizlerinin tıbbi bir açıklaması olup olmadığını öğrenmek amacıyla bir doktor çağırır. Eve gelen fizikçi William Griggs, kızların hareketlerini ve histeri krizlerini anlamakta epeyce zorlanır. Griggs sonunda tıp biliminin bu konuyla ilgisi olmadığına karar verir ve bu durumun "cadılığın" ta kendisi olduğunu söyler. Bunun üzerine Parris, kızını iyileştirmesi için şeytan kovma uzmanı Rahip Reverend Hale'ı Salem'e getirtir ve bir yandan da Abigail'e itibarını kaybetmekten korktuğunu, bu olayın Salem'de konuşulmaya başlandığını ve onun da kasabanın din adamı olarak duruma el atması gerektiğini belirtir.

Tanıklardan biri olan Reverend Deodat Lawson'a göre Abigail ve Betty odaların etrafında kollarını açıp kapatmakta, sandalyelerin altına geçip kollarıyla kafalarını

kapatarak kendilerini bir şeylere karşı korur gibi hareketler yapmakta ve bacaya tırmanmaya çalışmaktalardı.

Abigail ve kuzeni Betty 1692 yılının Salem Cadı Avı duruşmalarının ilk iki davacılarıdır. Hemen ardından içlerinde Tituba'nın da bulunduğu üç Salemli kadını; Sarah Good, Sarah Osbourne ve köle Tituba'yı cadılıkla suçlarlar. Bu üç isim de şubat ayının yirmi dokuzunda cadılık yaptıkları şüphesinden dolayı tutuklanır. Abigail ve Betty'nin masum insanları suçlaması Salem ve yakın kasabalara hızlıca yayılır

(The Crucible, sparknotes, e-kaynak)

Tituba ve diğer kadınlar içinde bulundukları baskı ortamından dolayı korkudan başkalarını suçlarlar, bütün bu cadılık histerisi bölgeyi etkisi altına alıp Massachusetts'e kadar ulaşır.

> *"İnsanlar, büyücülük yaptıkları için, büyücülük yapmadıkları halde yaptıklarına ikna edildikleri için ya da fiziksel ve psikolojik olarak zora maruz kaldıkları için itirafta bulunuyorlardı. Masum olan pek çok kişi suçunu itiraf etti çünkü itiraf, başkalarını suçlama ve pişmanlık ifadeleri onları çoğu akrabalarının itiraf etmeleri ve başkalarını suçlayıp canlarını kurtarmaları tavsiyelerine uydular."*(Robbins, Jerold: 2001:57)

Yargılanan kadınların hepsi suçlu bulunur fakat aralarından tek itirafta bulunan Tituba olur. Cadılık histerisi Mayıs ve Ekim ayları arasında bütün bölgeleri iyiden iyiye etkisi altına alır ve üçte ikisi kadın olan altmış iki kişi yargılanır ve yine üçte ikisi kadın olan on dokuz kişi hakkında idam kararı verilir.

Abigail Williams, en az yedi davada resmi tanıklık yapar, kendisinin merkezinde olduğu on yedi davaya müdahil olur ve birçok masum insanın ölüme götürülmesinde büyük bir rol oynamış olur.

Cadı davaları sona yaklaşırken Abigail Williams, Salem'den kaçmıştır. Kendisine ne olduğu hala net olarak bilinmemekle beraber, bir söylentiye göre doğu sahil tarafında bir yere yerleşmiştir ve orada hayatta kalabilmek için hayat

kadınlığı yapmaya başlamıştır. Bir başka referansa göreyse Abigail, açıkça 1697 yılının sonuna gelmeden -daha erken değilse bile on yedi yaşından önce- yaşamını yitirmiştir.

(Abigail Williams, biography, e-kaynak)

Arthur Miller'in Cadı Kazanı'nda Abigail Williams gözünü kırpmadan yalanlar söyleyen, arkadaşlarını ve zamanla bütün kasabayı kendi kötülüğüne sürüklemede hiçbir beis görmeyen ve bunu rahatça yapabilen, sonunda da on dokuz masum insanın ölümüne neden olan, ikiyüzlü bir kişilik için sınırsız bir kapasitesi olan biri olarak tasarlar. Abigail Williams'ın ailesi gözü önünde katledilmiş ve tek akrabası da kendisinden başka hiç kimseyi düşünmeyen bir rahip olan, bununla birlikte henüz ergen yaştayken bekaretini kendisinden büyük birisiyle kaybedip ardından evin hanımı tarafından bir kenara itilmiş olması, bu davranışlarının altında yatan itici gücü açıklamakta yetersiz kalacak gerekçeler teşkil etmektedir. Bu bağlamda Abigail'in seçimlerini ve bilhassa acımasızlığını açıklayabilmek için, oyundaki karakterini derinlikli olarak incelemek gerekmektedir.

Arthur Miller, Abigail'i *Cadı Kazanı*'nın merkezi oyun kişilerinden biri haline getirmek için bir takım değişiklikler yapmayı uygun bulmuştur. Bu değişiklerden ilki Abigail'in yaşıyla ilgilidir: Abigail gerçek hikâyede on bir yaşındayken, Arthur Miller oyunda Abigail'in yaşını, Proctor'la bir ilişki yaşatabilmek için büyütmüştür. Bu değişiklik, yalnızca Abigail'i ne yaptığını bilmeyen bir çocuk yerine yaptıklarını sonuçlarının bilincinde olan genç bir kadın olarak algılanmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda Abigail'in saldırgan bir tavırla gerçekleştirdiği suçlamaları için sağlam bir gerekçenin ortaya çıkmasına olanak tanır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Proctor'la yaşadığı yasak ilişki, Abigail'i hem cinselliğinin ve bu bilincin getirisi olan gücün bilincine varmış bir kadın haline getirdiği, dahası söz konusu ilişkinin ardından Proctor'ı elinde tutmak ve öfkesinin hedefinde bulunan Elizabeth'i yok etmek için derin ve karanlık bir arzu duyduğunu söylemek yanıltıcı olmayacaktır.

Abigail, Proctor'la arasında geçen kısacık ilişkisinin ardından kendi cinselliğinin gücünün farkına varmış ve artık sahip olduğu sosyal statüye (hizmetçi kız) memnuniyet duyan ve daha fazlasını istemeyen bir kız olarak hayatına devam etmek istemeyen birisine dönüşmüştür; zira Proctor'un ona küçük zavallı bir kız gibi değil genç bir kadına davranılacağı şekilde yaklaşmasından hoşlanmıştır.Özellikle, Miller'in aslına olabildiğince uygun bir biçimde resmetmeye çalıştığı Salem'in püriten yaşamında, kadınların kendi cinselliklerinden ne denli uzak yaşadıkları düşünülürse, Abigail'in kendisinde keşfettiği bu güce tutunması ve kullanmaya çalışması şaşırtıcı sayılmamalıdır. Ne de olsa, Püritenlikte insan doğduğu andan itibaren günahkâr kabul edilmektedir. Kadınlar ise bu düşünceden en ağır şekilde etkilenecek bir konuma sahiptirler: Onlar, Havva'nın günahının mirasçıları, vücutlarıysa bu durumun sürekli hatırlatıcısı konumundadır. Abigail'in Salem halkı gibi yeniliğe kapalı, bireyselliğin ve özel hayatın katiyen kabul görmediği baskıcı bir toplumda cinselliğinin farkında olarak yaşamaktadır. Bu durumun ne denli büyük bir önem taşıdığının bir başka göstergesi ise Salem'de genç bir kız evlenene kadar itibarlı bir kadın sayılmaması, evli olan kadınların gördüğü saygıyı görmemesidir. Bu durum yaşı küçük kızların kendi yaşı büyük olan kadınlara öfke ve nefret duyguları beslemesine yol açmaktadır. Abigail'in durumu söz konusu olduğunda ise, onun duyduğu bu öfkenin iki boyutta ele alınması gerekmektedir: İlk olarak her ne kadar evli olmasa da cinsel bir deneyime sahiptir ve buna rağmen çocuk muamelesi görmeye devam eder. İkincisi ise kendisinden yaşça büyük ve evli kadınların gördüğü saygınlık, onun durumunda kıskançlıkla bütünleşerek Elizabeth Proctor'a yüklenmiştir.

Bu çerçevede Abigail Williams'ın ilk ve belirgin özelliğinin, arasında kadın cinselliğini bir iktidar aracı olarak kullanması olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, eleştirmenlerin Williams ile ilgili başlıca yorumlarının "baştan çıkarıcı", "ikiyüzlülük kapasitesi sınırsız" ve "kötücül figür"(Brater, 2013:124)gibi,kadın cinselliğini de kapsayacak türden nitelemelerden oluşturması şaşırtıcı görünmeyecektir. Dahası, Abigail Williams'ı şehvet, cinsel arzu ve kıskançlık gibi temel özelliklere sahip olması, oyun boyunca kendisine düşman olarak seçtiği Elizabeth Proctor ile arasındaki karşıtlık ilişkisine de vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, baştan çıkarıcı ve kötücül bu genç kadın, frijit ve

genel yapısı soğuk, Püriten bir toplum ve din anlayışını en iyi şekilde temsil eden Elizabeth karakterine taban tabana zıttır.

Miller'ın yarattığı Abigail, güçlerini cinsel cazibesinden alan fakat aynı zamanda ırksal önceliğinin de farkında olan ve bunu kullanabilen bir karakter olarak karşımıza çıkar. Betty'e ormanda yaptıklarını kimseye anlatmaması ve yalan söylemeleri için ailesinin katliyle ilgili şunları söyleyerek gözünü korkutur:

> "*Kızılderililer gözlerimin önünde anamın babamın başını ezdiler, ne kanlı şeyler gördüm ben gece yarıları, öyle bir şey yaparım ki size, bir daha akşam olmasın diye dualar edersiniz*." (Miller, 1952:24)

"Kanlı şeyler" –katliamların kanlı intikamı- beyaz bir çocuğun psikolojisinde ona mahkemede acımasız ve sert duruşuyla yalanlar söyletecek, arkadaşlarını tehdit edip, bir düzine insanı cadılıktan yargılatıp onları darağacına göndertecek ve sonunda amcasının paralarını çalıp kaçabilme gücünü vermiştir. Abigail katıksız kötü bir karakter ve söylediği her yalanı adeta gerçek bir şeyi anlatırken büründüğü doğallık eşliğinde söylemektedir. Masumiyetini vurgulamak ve insanları buna inandırmak, istediği otoriteyi kurabilmek adına ilk suçlamasında da ırkçı bir tavırla, kasabadaki tek siyahi ve oranın yerlisi olmayan Tituba'yı hedef göstermektedir. Tituba, kasaba halkı tarafından da Abigail'in kurtuluşu ve hayatta kalması için feda edilebilmektedir. (Miller, 2007: 451)

Salem yaşı küçük kızlar için pek de yaşamanın kolay olduğu bir yer değildir. Orada din adamları ve erkek yetişkinler tanrının bir lütfu gibiydi, sadece onların otoriteleri geçerlidir. Abigail ve diğer kızların duruşmalarda tanrı ile iletişim içinde olduklarını göstermeleri onları önceki zayıf konumlarından uzaklaştırıp Abigail'i onların lideri yapmış dolayısıyla Salem halkının gözünde onu ilahi bir yaratığa dönüştürür.Abigail hem akıllı, kurnaz hem de insanların karanlık taraflarını farkedip bu noktaların üzerine yürüyebilen bir karakterdir. O kimseyi ahlak bozukluğundan muaf tutmaz ve bu onun manipülatif yönünü iyiden iyiye besler, ona karşı korkuyla karışık saygı duyulmasını sağlar. Bu yönünün etkisiyle Danforth (Salem Valisi) gibi birisine bile kafa tutabilmektedir. Danforth kuralların daimi ve sadık savunucusuyken Abigail onun tam tersi bir karakter olarak tam bir anarşist tavırla kendi kuralları dışında oynamayı reddeder.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Abigail Williams'ı küçük bir kız çocuğundan hırslı bir genç kıza dönüştüren Miller, bu oyun kişisi aracılığıyla hem iktidarın ve adaletin kişisel çıkarlar uğruna nasıl yanıltılabileceğini hem de cinsellikle beslenen bir kıskançlığın özellikle bir aşk üçgeni söz konusu olduğunda ne denli yıkıcı sonuçlara neden olabileceğini yansıtmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

3.3 Elizabeth Proctor

1692 yılında Salem Davaları'na ait belgelerden hareketle, Elizabeth Proctor ile ilgili kısıtlı da olsa bazı bilgilere ulaşmak mümkündür. Buna göre Proctor ailesi, Salem kasabasının eteklerinde yer alan kiralık bir çiftlikte yaşayan varlıklı bir ailedir. Elizabeth Proctor, John Proctor'ın üçüncü eşidir: John Proctor'ın ikinci eşi Elizabeth Thorndike'ın ölümünden iki yıl sonra, 1674 yılının Nisan ayında evlenmiştir. Kızlık soyadı Bassett olan Elizabeth, aynı zamanda Lynn'li Goody Burt'ün torunudur. Bu bağlantının üzerinde özellikle durmak istememizin nedeni ilginç bir rastlantıya dikkat çekmektir, zira Goody Burt, Lynn'de yaşayan yerel bir şifacıdır ve Salem davalarından otuz yıl önce yaşanan bir başka cadılık soruşturmasında suçlanmış ama sonunda aklanmıştır.

1692 yılının baharında, kimi genç kızların krizler yaşamaya ve görünmez güçlerin onlara eziyet ettiğini dile getirmeye başlamalarından sonra, Proctor'ın hizmetlisi olan Marry Warren da aynı belirtileri göstermeye başlamıştır. John Proctor ise, bu cadılık etkilerine maruz kaldıklarını iddia eden kızların yalnızca sahtekarlık yaptığına inanmış ve Warren'ı da sahte krizler geçirmekle suçlayarak, bu davranışlarını sürdürdüğü takdirde onu döveceğini söylemiştir. Warren'ın krizleri bu tehditle birlikte hızla son bulur ama John Proctor bu olayın ardından birkaç günlüğüne iş için çiftlikten ayrılır ayrılmaz krizler yeniden başlamıştır. Bunun üzerine Marry Warren Cadı davalarında tanık olarak katılmakta gecikmemiştir.

Mart ayının sonlarında, cadılık etkilerine maruz kalan Mercy Lewis ve Abigail Williams, Elizabeth Proctor'ın geceleri onları bir ruh kılığında ziyaret ettiğini ve onlara eziyet ettiğini söyler.

Dört Nisan 1692'de ise Abigail Williams, John Indian, Mary Walcott ve Putnam, Jr., ve Mercy Lewis adına, John Walcott ve Nathaniel Ingersoll, Elizabeth Proctor'a karşı resmi olarak şikayette bulunup dava açarlar ve bunun sonucunda Elizabeth Proctor için bir yakalama emri çıkartılır.

Kayıtlara göre Elizabeth Proctor yakalandıktan sonra, 11 Nisan'da Salem Kasabası Toplantı Evi'ne getirilir ve yargıç Thomas Danforth tarafından

(Elizabeth Proctor, Biography, e-kaynak)

sorgulanır. Ardarda gelen sorgular, suçlamalar ve devam eden tutukluluk halini takiben, Nisan ayında Salem hapisanesindeki aşırı kalabalık nedeniyle, Elizabeth Proctor, Rebecca Nurse, Martha Corey, Dorothy Good ve Sarah Cloyce ile birlikte Boston hapishanesine gönderilir.

Mayıs ayında ise Proctor'ın üç çocuğu William, Benjamin ve Sarah'nın yanı sıra Elizabeth Proctor'ın kız kardeşi Mary Bassett de Rich ve görümcesi Sarah Bassett da suçlamalara maruz kalarak tutuklanırlar.

Söz konusu suçlamalar özellikle Proctor ailesine odaklanmış hatta Mary Warren dahi, başta Elizabeth Proctor'ı suçlayan isimler arasında yer almamış olsa da, sonrasında hem Elizabeth hem de John Proctor'ın aleyhinde ifade vermiş ve ruhlarının kendisini geceleri dövdüğünü, çimdiklediğini ve boğduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte Proctor'ları savunmak isteyen ve destek olan insanların listesi de bir hayli kabarıktır. Dostları bu çiftin yanında durmuş, ve masumiyetlerini dile getiren bir bildiri hazırlayarak imzalamışlardır. Ama ne Bu bildiri ne de John Proctor'ın davaların Boston'a taşınması yönündeki talebini belirttiği mektup bir işe yaramıştır.

5 Ağustos tarihinde hem Elizabeth hem de John Proctor suçlu bulunurlar ve ölüm cezasına mahkum edilirler. Elizabeth cezası ilan edildiği tarihte hamile olduğu için idamı doğum sonrasına ertelenmiştir. John Proctor idam edilecek

durumda olmadığını zira ağır bir hastalık geçirdiğini dile getirerek biraz daha zaman istemiş, ama yine de 19 Ağustos'ta asılmıştır.

27 Ocak 1693'te Elizabeth Proctor, bir erkek çocuğu dünyaya getirir ve ona John Proctor III adını verir. Her ne kadar doğum yapmış olsa da, Elizabeth Proctor bilinmeyen sebeplerden ötürü hemen idama sürüklenmez. Aynı yılın Mayıs ayında, cadı histerisi sakinleştiğinde ve tutukluların çoğu kanıteksikliğinden serbest bırakıldığında, Vali Phipps Elizabeth'in de aralarında bulunduğu kalan tutukluları serbest bırakır.

(Elizabeth Proctor, Biography, e-kaynak)

Elizabeth hapisten çıkmış olsa da, cadı olduğu yargısı verilmiş bir kadın olarak kanun önünde hala suçlu durumdadır ve bu nedenle hiçbir yasal hakka sahip değildir. Dahası John Proctor'ın vasiyetinde büyük ihtimalle kendisiyle birlikte idam edileceğini düşündüğü için Elizabeth Proctor'a yer vermemiş olması durumu iyice kötüye götürmüştür. Sonuçta Elizabeth, davaların ardından özgürlüğüne kavuştuğunda ayı zamanda büyük bir yoksulluğa düşmüştür:

> *"Elizabeth Proctor, mahkûm edilmiş olsa da yeni doğmuş çocuğuyla birlikte serbest bırakılmıştır (tabii elbette bu çocuk hayatta kalabilmişse), kaybettiği eşinin çiftliğine döndüğünde ise oranın da talan edildiğini görür. John Proctor'ın vasiyetinde Elizabeth'in adının geçmemesi Proctor'ın mirasından tek kuruş alamamasına neden olmuştur; bu durumda ne dul kadına düşen üçte bir miras hakkından ne de evlenirken yanında getirdiği çeyizinden hiçbir pay alamamıştır. Elizabeth bu duruma itiraz ettiğinde, Proctor'ın önceki evlilikten olan çocukları onun evlilik öncesinde yapmış olduğu sözleşmeyi bile umursamamış dahası, hakkında idam kararı çıkmış biri olarak herhangi bir mirastan faydalanmasının mümkün olmadığını zira kanun önce zaten ölü olduğunu dile getirmişlerdir."(Elizabeth Proctor, Biography, e-kaynak)*

Öte yandan Elizabeth John Proctor'ın mülkünden herhangi bir miras elde edebilecek olsaydı da, John ve Elizabeth hapiste olduğu süre içinde mallarının büyük bir bölümü istimlak edilmiş olduğu için bu mülkten geriye pek bir şey kalmamış olacaktı.

Yıl 1694'e geldiğinde ise, Elizabeth'in talihi dönmeye başlar, bu tarihte Proctor'ın, Elizabeth Thorndike'tan olan çocuklarının itirazı ve sonraki yıl da büyük bir olasılıkla John Proctor'ın muaf tutulduğu haklarının ismine iadesinin sonucunda, Elizabeth'in de hukiki açıdan hak talep edebildiği bir ortam oluşur. Sonuçta, John'un mirası çocukları ve mirasçıları arasında eşit olarak dağıtılır ve bu süreçte Elizabeth de payına düşen çeyizini elde etme şansına sahip olur.

(Elizabeth Proctor, Biography, e-kaynak)

Bu tarihten sonra Elizabeth ile ilgili pek fazla bilgiye rastlanmamaktadır, yalnızca 22 Ekim 1699'da ikinci eşi olan Daniel Richards ile Lynn, Masaccusets'de evlendiğini bilinmektedir. Elizabeth'in Lynn'de gerçekleştirdiği bu evliliğe ve olası yeni çocuklarına dair hiçbir bilginin bulunmaması, çiftin hayatlarını başka bir şehirde sürdürmüş olabileceğine işaret eder gibi görünmektedir. Elizabeth'in ölüm kayıtları ya da mezarının nerede olduğuna dair de hiçbir bilgiye ulaşılmamıştır.

Tarihsel belgelerde ve Cadı davaları boyunca kaydı tutulan tanıklıklarda Elizabeth Proctor'ın adına iki farklı şekilde rastlanmaktadır. Bunlardan ilki elbette ki Elizabeth'in eş ve anne kimliğidir. Bu durumun önemli örneklerinden bir tanesi Daniel Elliot adında bir Salem'linin 28 Mart 1692tarihli ifadesidir. Buna göre, misafir olduğu evde bulunan ve cadılık etkisi altında olan birinin bağırdığını ve arkasından Elizabeth Proctor'u gördüğünü iddia etmiştir. O sırada orada bulunan Willam Raymond isminde bir başkası ise, suçlamada bulunan kıza yalan söylediğini, zira orada hiçbir şey olmadığını bizzat kendisinin gördüğünü söyler. Ardından, İngersoll'un eşi de, kızın yalancı olduğunu dile getirir çünkü ortada

hiçbir şey bulunmadığını söyler. Bu tepkilerin üzerine, suçlamalarda bulunan kızın, bunu eğlencesine söylediğini, biraz eğlenmekten zarar gelmeyeceğini dile getirmiştir. Bu durum hem cadılık konusundaki ithamların dayanıksızlığını hem de bu ithamlarda Elizabeth Proctor'ın bir hedef haline getirildiğini göstermektedir. Elizabeth Proctor'ın, John Proctor'ın eşi olarak maruz kaldığı suçlamaların yanı sıra, ev sahibesi olarak altında çalışan hizmetliler tarafından itham edildiği belgelere de rastlanmaktadır.Bu noktada belirgin olan şey ise söz konusu suçlamaların, bilhassa Mary Warren tarafından verilen ifade de görüldüğü gibi, John Proctor'ı kapsamamasıdır. Başka bir deyişle, Abigail gibi, Mary Warren da Elizabeth'in bir cadı olduğunu açıkça dile getirmiş ama, efendisi olan John Proctor'ın cadılıkla ilişkisi hakkında hiçbir şey bilmediğini söylemiştir.

(Elizabeth Proctor, Biography, e-kaynak)

Bu açıdan bakıldığında Elizabeth Proctor'ın gerçek kişiliğine dair herhangi bir veriye ulaşılması oldukça güç görünse de kendisinin pek çok suçlamanın odağında bulunduğu açıktır.

Arthur Miller'ın piyesinde karşımıza çıkan Elizabeth ise derin bir karakter ağına sahip, gerçekçi bir oyun kişisi olarak tasarlanmıştır. Her ne kadar tarihsel belgelerden hareketle cadılık davaları aleyhinde fikir yürüten biri olduğuna dair net blgilere ulaşılamasa da John Proctor'ın eşi olarak Elizabeth Proctor'ın suçlamalara karışmaması ya da herhangi birinin aleyhinde tanıklıkta bulunmamış olması onun cadılık davalarının masum kurbanlarından biri olduğu sonucuna varmamızı kolaylaştırır. Öte yandan tarihsel verilerde Proctor'ın özel yaşamını ya da Elizabeth'le olan evliliklerine dair herhangi bir bilgiye de rastlanmamıştır. Bu bakımdan Elizabeth'in Miller'ın piyesinde önemli ölçüde dönüşüm geçiren karakterlerden biri olduğu söylenebilir. Elizabeth John Proctor'ın vicdanını temsil edecek şekilde suçlayıcı ve cezalandırıcı bir tavır takınmış, incinmiş bir ev kadını olarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda hem bir aşk üçgeninde yer almış hem de aldatılan bir kadın olarak Abigail'i evden kovduğu için cadılık davalarında merkezi kurbanlardan biri haline gelmiştir.

Elizabeth, öncelikle yedi ay önce kocasının kendisine ihanet ettiğini keşfetmenin verdiği şüphelerle son derece incinmiş bir ruh haline sahip bir kadın kahraman olarak belirginlik kazanır. Abigail'i işten çıkartmış olsa da ev halkından bunun nedenini bir sır gibi saklamıştır.

Elizabeth öz yaşam öyküsüne sadık bir şekilde oyunda da hamiledir ama hamileliğinin nedeni, evliliğin dini koşulu olan çoğalma sürecine bir itaat olarak algılanabileceği gibi düzenli bir ilişkinin sıradan işleyişinin bir göstergesi olarak da kabul edilebilir

Aslında, Elizabeth Proctor'ı pek affetmiş sayılmaz, bunu ev işlerini yaptığı zamanlarda bile soğuk ve öfkeli bir tavır takınmasından anlamakmümkündür. Elizabeth'in olayları açıkça kabullenmiş gibi görünmesi, bizim onu boyun eğen bir eş olarak algılamamıza neden olabilecek olsa da, onun hem irade hem de güç sahibi bir kadın olduğu açıktır. Elizabeth, eşinin yasak ilişkisini duymasının üzerine kararlı bir şekilde hareket etmiş; Abigail'i kovmuş ve Proctor'ı af dilemek zorunda bırakmıştır. Kendisine zarar verebileceği endişesiyle, Proctor'ı Abigail'i bırakmaya zorlayan da Elizabeth'tir. (Brater, 2013: 123-124)

Bu noktaya kadar Elizabeth sıradan, dindar ama aldatılmış ve incitilmiş bir kadına uygun davranışlar sergilese de oyun ilerledikçe karakteri daha büyük bir derinlik kazanır. Elizabeth aslında göründüğünden çok daha güçlü, sert ve keskin bir adalet anlayışına sahip bir kadındır. Bunun en önemli örneklerinden ilki Abigail'in kendisinin tutuklanması için oynadığı oyunun başarıya ulaşmasının sonucunda "bu dünyadan sökülüp atılması gerekir" cevabını vermesi, Elizabeth'in de şiddet eğilimleri gösterme eğilimine sahip olduğunu gösterir.

Elizabeth'in son derece güçlü bir karaktere sahip olduğunu gösteren bir başka davranışı da, Hale'e pek çok defa başkaldırmasıdır. John Proctor'ın bu olaylar karşısında verdiği tepkiler Elizabeth'inkinden daha farklıdır. Hale'in suçlamalarıyla zor duruma düşmüş olan Elizabeth, iyi insanların şeytanın maşası haline gelebileceklerini reddetmekle kalmaz, aynı zamanda "Eğer benim cadı olduğumu düşünüyorsanız, o halde cadı diye bir şey yoktur derim" diyerek kararlı ve isyankar bir tavır sergiler. Dahası, hiçbir yere varmayacak boş bir savaşımın

içinde kıvranmak yerine, büyük bir cesaretle hapse atılmayı kabul eder. Kendisini manipüle ederek, John Proctor'ın suçunu itiraf etmeye zorlaması yönünde ikna etmeye çalışan Hale ve Danforth ile sessizce yüzleşir ve onlara hiçbir konuda yardımcı olmayacağını dile getirir. Danforth, Elizabeth'in bu süreçte dirayetli bir tavır sergilemesi, ağlayıp sızlanmamasını, normal dışı bir davranış olarak görsede, onun bu katı duruşunun asıl kaynağı güçlü karakterinde ve karşısındaki insanların kendi doğrularına duydukları inancı kırmanın imkansız olduğunun bilince olmasında yatmaktadır. Her ne kadar Elizabeth'in hamileliği onu bir süreliğine diğerleriyle birlikte asılmaktan kurtarmış olsa da, uzun vadede başına gelecekleri bilmesi dahi Elizabeth'i itirafta bulunarak kendini kurtarmaya çalışmasına neden olmaz. Elizabeth'in gururu, eşi John Proctor'ın oyunun sonunda idam cezasına çarptırılmayı seçmesini anlayışla karşılayarak kabul etmesiyle bir kez daha vurgulanır. Hatta, Elizabeth'in eşini ölüme gönderirken aynı zamanda duyduğu aşkın en yüksek noktasına ulaştığı söylenebilir.(Brater, 2013: 123-124)

Elizabeth'in eşine duyduğu aşk ve saygı, her ne kadar, kocasının yasak ilişkisiyle sınanmışsa da, Elizabeth'in Danforth'ın karşısında eşi John için yalan söylemeyi seçmiş olması, bu aşkın ve saygının hala ayakta olduğunu göstermektedir. Bu davranışın ne denli önemli olduğunu kavramak için Elizabeth'in karakterindeki en belirgin özelliğe odaklanmak gerekir: Elizabeth katı bir dindardır ve yalan söylemek ona göre en büyük günahların başında gelir. Buna rağmen, eşini utançtan ya da ölümden kurtarmak için yalan söylemekte tereddüt etmez. Püritanlık söz konusu olduğunda, zinanın her iki taraf için de ağır bir cezayı öngördüğü de unutulmamalıdır. Bu bağlamda, her ne kadar iyi niyetli bir kahramanlık göstergesi olsa da, Elizabeth'in yalan söylemesi yargıçların gözünde John Proctor'ı suçlu gösteren en önemli kanıt haline gelecek olması ise trajik bir talihsizliktir. Elizabeth'in hapiste çektiği acılar, daha önce Proctor'ı yargılaması ve ona karşı takındığı sert tavrı sorgulamasına neden olmuş ve son buluşmalarında Proctor'a uzun vadede son derece soğuk davrandığını itiraf etmesini sağlamıştır. Dahası, bu konuşmada Proctor'ın Abigail ile bir ilişki yaşamasında kendi payına düşen hataları kabul eder ve her şeye rağmen Proctor'ın özünde iyi bir insan olduğu konusunda ısrar eder. Proctor'ın onurlu bir ölümü, sahte bir belgenin altına imzasını atarak yaşayacağı yalan bir yaşama tercih etmesi yönünde yüreklendiren de Elizabeth'in desteklediği bu inançtır. Bu bağlamda

Elizabeth Proctor'ın gerçek hayatta sahip olduğundan çok daha etkin, güçlü ve meydan okuyan bir oyun kişisi olarak karşımıza çıkması Miller'ın hem John Proctor için ön gördüğü vicdan muhasebesine katkıda bulunmasını sağlar hem de toplumsal ön yargılar ile adaletsiz bir yargı sisteminin karşısında duran bireyin toplumsal konumuna bir örnek teşkil eder.

(Brater, 2013: 123-124)

3.4 Rahip Parris

Rahip Parris 1692'deki Salem Cadı Davaları sürecinde başkanlık görevini yürütmüştür. Tarihsel bilgilere göre, Parris 1653 yılında Londra'da dünyaya gelmiştir. 1673 yılında babası öldüğü sırada, Parris Cambirdge Massachuseets'deki Harvard'da eğitimini sürdürmektedir. Harvard'dan mezun olmadan ayrılan Parris, babasının güney Amerika'daki mülkünün başına geçer. Babası gibi şeker tüccarlığı yapmaya başladıktan kısa bir süre sonra bu alanda başarısız olmuş ve 1680 yılında köleleri Tituba ve John Indian ile birlikte Boston'a taşınmıştır. Burada Elizabeth Alridge ile evlenir ve çiftin Thomas, Betty ve Susannah adında üç çocukları olur. Parris bir kez daha tüccar olarak iş yapmayı dener ama çok geçmeden çalışma alanını değiştirmeye karar verir ve baş rahip olma yönünde eğitim almaya başlar. 1686 yazı Boston kiliselerinde misafirrahiplik ve geçici papazlık yapar. 1688'de Salem kasabasında baş rahip olarak göreve getirilmesi için çeşitli görüşmelerde bulunur. 1689 yılında Salem kasabasının başrahibi olarak atanır.

"Bu dönemde Salem süregiden çekişmelerle ve kan davalarıyla kaynıyordu. Salem'de görev yapan önceki üç başrahip, kendilerini sıklıkla bu çatışmaların merkezinde buluyorlardı. Cemaat üyeleri sıklıkla başrahibin ücretini ödemeyi, ibadethane için yakacak odun sağlamayı ya da kilisenin yenilenmesi için gereken çalışmalara katılmayı reddediyorlardı. Böylelikle Salem'de on altı yılda üç başrahip değişmiştir; bunlardan birinin de sonradan gerçekleşen 1692 yılındaki

davalarda cadılıkla suçlanmış olan George Bourroughs olduğu da unutulmamalıdır."

Parris yeni işine başladığında, kendini bu süregiden kan davalarının ortasında bulmakta gecikmemiş ve sorunları çözmekte pek de başarılı olamamıştır: Üstelik içinde bulunduğu ortama uyum sağlama sürecinde, kendisinden önceki başrahibin uyguladığı gibi uzlaştırıcı bir yönteme başvurmak yerine, tam aksi bir tutum sergilemiş ve gerginlikleri doruğa çıkarmıştır. Parris'in bu yaklaşımının en önemli örneklerinden biri *insanın şeytanla işbirliği yapması, başka bir deyişle büyücülük olduğuna inanılan şeyin gerçek olması durumunda*,

(Sammuel Parris, Biography, e-kaynak)

New England'da cadıların fazlasıyla mevcut olduğunu dile getirmesi olmuştur. 1692 yılının Mart ayına gelindiğinde ise, cadıların kendisininki dahil olmak üzere kiliseleri işgal ettiğinden iyiden iyiye emin olmuştur. Judas Iscariot üzerine bir vaazında "Bizim kitabımızda da yazdığı gibi (John 6:10) 12 havarinin arasında şeytan yoktu; yani bizim kiliselerimizde kaç şeytan olduğunu tanrı bilmektedir." Böyle vaazlar, zaten son on yıldır süregitmekte olan toplumsal ve politik gerilimlerin açığa çıkması için son derece tehlikeliydi. Kasabalıların, bu düşüncelere dayanarak öfkelerini ve gerginliklerini, aralarında olduklarını varsaydıkları cadıları bulmak ve yok etmeye odaklamaları son derece olasıydı. Cadılığa hedef gösterilen bu kimselerin çoğu Parris'in ve en yakın destekçisi olan Putnam ailesinin karşısında duran bireyler olduğu da açıktı.

(Sammuel Parris, Biography, e-kaynak)

Pek çok tarihçi, Parris'in Salem Cadı Davalarında kilit bir rol oynadığını düşünür; hatta bazıları onu davaların başlıca sebeplerinden biri olarak görürüler. Salem cadı davaları başladığı sırada, bu durumdan etkilenen kızlardan biri Parris'in kızı Betty diğeri ise yeğeni Abigail Williams olmuştu. Bu kızların tuhaf davranışlar sergilemeleri; görünmez güçler tarafından tacize uğradıklarını dile getirmelerinin sonucunda Parris'in bir doktor çağırdığı bilinmektedir. "Doktorlar kızının ve yeğeninin kuşkusuz bir şeytanın etkisi altına girdiğini söylediklerinde, Parris olanlar karşısında oldukça büyük bir şaşkınlığa düşmüştür. Bu noktada, en azından nasıl bir yol izleneceğine karar verene kadar Parris'in doktorun tanısını

gizli tutmak istediğine dair kanıtlar bulunmaktadır. Bu dönemde kilisenin üyelerinden biri olan Mary Sibley John Indian'a Betty ve Abigail'i kimin büyülediğinin ortaya çıkarılması için bazı girişimler konusunda talimat vermişti. Parris'in habersiz olduğu bu talimata göre yapılması gereken, çocukların idrarıyla bir çavdarlı kek yapılması ve küllerde pişirildikten sonra bir köpeğe yedirilmesiydi. Cadı histerisi sürecinde benzer iğrenç işlemlerin, cadıları bulmak ya da yok etmek için kullanıldığı bilinmektedir.

1 Martta Tituba'nın yakalanmasının ardından, gerçekten bir cadı olduğunu itiraf etmesi ve Salem'de başka cadıların da olduğunu dile getirmesi, Salem'de toplumsal bir hezeyanın ortaya çıkmasına ve olağanüstü büyük ölçekte bir cadı avının başlamasına neden olmuştu.

Pek çok tarihçi, Putnam ailesinin ve özellikle Thomas Putnam'ın rahatsızlık duydukları, onaylamadıkları ya da intikam almak istedikleri insanları suçlayarak bu kitle histerisinden faydalandığını düşünmektedir. Bu bağlamda Thomas Putnam'ın, Parris gibi başkalarının da desteğine başvurduğuna inanılsa da, kimi tarihçilere göre, Parris'in suçlamalara karıştığına dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Parris'in yaptığından emin olunan bir şey varsa o da vaazları sırasında Salem'de cadıların olduğunu iddia etmesiydi.

Kilise kayıtlarına göre 27 Martta Parris Tituba'yla yapılan cadı pastası olayını cemaatiyle paylaşır ve bu davranışın Salem'de şeytanı ayaklandırdığına yönelik endişelerinden bahseder. Hemen ardından, yakınlardaki diğer papazları evine davet ederek cadılık meselesi konusunda ne yapması gerektiğine dair fikirlerini sorar. Papazlar, Parris'e sakin olmasını ve Tanrının yardımıyla zamanın ne göstereceğine bakmasını salık verirler. Bunun üzerine kimi tarihçiler onun süreci sükûnet ve sabırla izlemeyi seçtiğini öne sürerler; kimileriyse Parris'in suçlamaların ilerlemesine yol açarak Cadı davalarının büyümesine neden olduğunu düşünmüşlerdir.Hatta Tituba'nın itirafta bulunması için Parris'in kendisine işkence ettiğini bile söylediği düşünülmektedir.

Parris'in hangi yöntemi seçtiği kuşkulu olsa da, cadı davaları sürecinde etkin bir rol oynadığı bilinmektedir. Sorguların, itirafların ve suçlamaların ardı arkası kesilmediğini farkedince, kızı Betty'i kasabadan uzaklaştırarak bir akrabalarının yanına göndermiş, ama kendisi sürecin içinde etkin bir rol oynamaya devam etmiştir. (Sammuel Parris, Biography, e-kaynak)

Mahkeme kayıtlarına göre, Parris dokuz kişinin aleyhinde tanıklık etmiştir: Tituba, John Willard, Martha Corey, Susannah Martin, Rebecca Nurse, Martha Carrier, John Proctor, Elizabeth Proctor ve Sarah Cloyce. Ayrıca Thomas Danforth'ın talebi üzerine, Abiail Hobs, Gilles Corey, Mary Warren, Sarah Cloyce, Elizabeth Proctor, Nehemiah Abbot, Jr ve Mary Black'in sorgusunda yazmanlık yapmıştır. Yine de mahkeme kayıtları incelendiğinde, Parris'in bütün tanıklıklarının sadece büyülendiği iddia edilen kızların, gerçekten de büyülenmiş gibi görüldükleri yargısını vermekten ibaret olduğu görülmüştür. Bu yargı da şaşırtıcı değildir zira kızlar sorgulamalar esnasında gerçekten de normal görünmüyorlardı. Ama tabii asıl mesele, bu davranışların gerçekten kızların kontrolü dışında gerçekleşip gerçekleşmediği, başka bir deyişle kızların büyük bir sahtekarlığın parçası olup olmadıkları bilinmiyordu.

Parris kendi adına, asla doğaüstü şeyler gördüğüne ya da ruhlar tarafından huzursuz edilmek gibi diğer tanıkların anlattıklarına benzer şeyler yaşadığını iddia etmemişti. Bu çerçevede Parris'in diğer kızlar ya da tanıklar gibi suçlamalarda bulunması pek mümkün görünmemektedir.

Öte yandan cadı davaları boyunca vaazlarına devam etmesi, ve dahi şeytani güçlerin varlığına yönelik yaptığı vurgular, cadı davalarının tırmanması için büyük bir gerekçe oluşturmaya yetiyordu. Davaların ilerleme sürecinde, Parris'in kutsal kitaba dayanarak oluşturduğu yerel söylemini sürdürmeye devam etmiştir.

22 Ekim 1692 yılında Salem Davalarının son infazların ardından, mahkemehayaletlerle ilgili kanıtları reddetmeye başlamıştı. Bu kararın sonucunda pek çok cadılık iddiası temelsiz olmaya ve davalar da yavaş yavaş yok olmaya başlar. 1693 yılının Mayıs ayında da kalan sanıkların tümü serbest bırakılır.

> Davaların ardından Parris'in hayatı uzun ve karmaşık tartışmalar, davalar ve karşı davalarla boğuşmakla geçer; zira Salem cadı davalarında infaz edilenlerin yakınları, durumdan Parris'i suçlu tutmuşlardı. Bu hırslı ve öfkeli insan topluluğu önce kilisenin etkinliklerine katılmayı reddederler. Parris bu kişiler hakkında kilisede bulunmadıkları gerekçesiyle şikâyette bulunur. Bu defa da aynı kişiler, kiliseden çekilmeleri konusunda davalar sürecindeki suçlamaları, kullandığı yöntemler ve vaazlarından hareketle Parris'i suçlarlar. Parris, kendisi hakkındaki şikâyetleri okuduktan sonra, "barış üzerine düşünceler" konulu bir metin yazar ve
> (Sammuel Parris, Biography, e-kaynak)

cemaatiyle paylaşır. Bu metin, Parris'in cadı davaları sürecinde yapmış olduğu hataları kabul ettiğini gösteren bir belge olarak kabul edilir. Nitekim Parris de, hayaletler ile ilgili kanıtlara gereğinden fazla önem verdiğini ve bu "dehşet verici dönemde" düşüncesizce hayaletlerle konuşmalar yapmış olabileceğini kabul eder. Affedilmeyi dileyerek, şeytanla hep beraber başa çıkmayı teklif eden Parris'in bu çabaları, karşılık bulmamış ve kendisine karşı kin besleyen öfkeli kalabalık Parris'in yargılanması konusunda ısrarcı olmuştur. Cemaat ve Parris arasındaki bu çekişmenin iki yıl kadar sürmesinin ardından, Nisan 1695'te kilise konseyi toplanır. Toplantının sonucunda halkı sükunete davet eden konsey başka türlü uzlaşmazlıkların asla sona ermeyeceğini dile getirir.

Sonuçtan memnun olmayan cemaat yeni bir bildiri hazırlayarak, konseyin davayı yeniden ele almasını ve Parris'i başka bir kiliseye tayin etmesini talep eder. Cemaatin bir bölümü Parris'in kalmasını, diğer bir bölümü ise gitmesi konusunda ısrarcı olurlar. Parris karşıtları, cemaatin diğer üyelerini kiliseye bağış yapmamak konusunda ikna etmeye çalışmaları, maaşını bu yolla kazanan başrahibi iyice zora sokacak bir hamle olarak belirginlik kazanır. Maaşında gerçekleşen ciddi kesintinin ardından, eşinin de hayatını kaybetmesi Parris için yıkıcı bir darbe olur.

Birkaç ay sonra, 1696 yılının Ekim ayından itibaren kilisenin kayıt defterinde Parris'in el yazısına rastlanmaması, Parris'in Cemaatten uzaklaştırıldığına işaret eden önemli bir kanıttır. 1697 Yılının Temmuz ayında hakkındaki şikayetler tekrarlanır. Bunun nedeninin Parris'in eksik maaşının ödenmesi için açmış olduğu bir karşı davaya cevap olduğu düşünülmektedir.

Parris'in Salem kasabasından uzaklaştırılmasının ardından, önce Mass, Concord'a taşınır, 1705 yılına kadar burada yaşadıktan sonra, 1711 yılında alıt vaaz verdiği Dunstable'e gider. Son olarak, kızı Betty'nin ergenliğini geçirdiği Sudbury'e yerleşir ve 1720 yılında burada yaşamını kaybeder.

Hakkındaki bu sınırlı bilgiler ışığında Parris'e Cadı Kazanı'nda yeniden hayat veren Arthur Miller, karakteri oyunun dramatik yapısına uygun bir biçimde dönüşüme uğratan iktidar hırsına sahip bir papaz olarak resmetmiştir.

Cadı Kazanı'nda Parris, kırklı yaşlarının ortasında, işine fazlasıyla bağlı ve konumunu kaybetmekten son derece endişe duyan bir papaz olarak karşımıza çıkar. Tarihsel verilere uygun olarak, Salem kasabasında yedi yılda değişen üçüncü rahip olan Parris, diğerleri gibi kolaylıkla gözden çıkarılamayacağı düşüncesini yaygınlaştırmayı hedefler. Bu amaca uygun olarak öncelikle Putnam ve Danforth aileleri gibi nüfuzlu kimselerle yakınlık kurar. Papazlıktan önce Güney Amerika'da tüccarlık yapmış olması, Parris'in maddi konulara önem vermesiyle öne çıkan idare şekline de yansımıştır. John Proctor gibi dürüst insanları, maddiyata verdiği önemle ve bu insanların dini, gündelik yaşamlarının bir parçasıymış gibi doğallık içinde yaşamalarına karşı duyduğu rahatsızlıkla kendinden uzaklaştırmıştır. Parris'in vaazlarında öne çıkan "Cehennem ateşi" teması, insanların çocuklarını kiliseye getirmekten çekinmeye başlamalarına neden olmuştur. Kendisine yönelik en ufak bir hoşnutsuzluğu, hem bireysel bir hakaret hem de kiliseye yönelik bir saldırı olarak kabul eder.

Oyunda, yargıçlar dahil olmak üzere, Parris'e saygı duyan bir kişi bile yoktur. Danforth Parris'e karşı oldukça tahammülsüzken, Hathorne onu dengesiz biri olarak görür. Tanrının yeryüzündeki temsilcilerinden biri olarak çalışsa da, son derece tanrıdan uzak bir portre çizen Parris, bencil ve merhametsizdir; dahası insan ilişkilerinde, özellikle çocuklarla olan iletişiminde, tuhaf bir tutum sergiler. Dul bir adam olarak çocuklarla neredeyse hiç ilgilenmez ve kendi kızına yetiştirme konusunda dahi son derece bilinçsizdir. Parris'in kızının cadılık konusundaki deneyimini öğrendiği anki ilk tepkisi, bu durumun kendisini ve toplumdaki yerini nasıl etkileyeceğini düşünmek olmuştur. Dahası, kendi ününe zarar gelmesindense, yeğeni Abigail'i mahkum etmeye razıdır. Cadılık suçlamalarını öne çıkarma konusunda Putnam'lara göre daha ağzı sıkı davranır;

hatta kızların ormanda yaptıkları şeyi gördüğü halde susmayı seçer. Ama bunun nedeni, masum yaşamları tehlikeye atma endişesinden ziyade kendi güvenliğini sağlama kaygısıdır. Bununla birlikte, baştaki kaygılarına rağmen, Putnam'lar gibi güçlü kimseleri memnun etmek için cadı avcılarını kasabaya getiren de Parris olmuştur. Çok geçmeden, kızlar adına, hiçbir savunmaya olanak tanımaksızın

(Brater**,** 2013:125-126) herkesi mahkum eden katı bir avukata dönüşür. Hatta, herhangi bir savunmayı mahkemenin altını oymaya yönelik bir girişim olarak kabul eden ilk kişi olmuştur. Bu çerçevede, her ne kadar başta Abigal'den şüphelenmiş olsa da, Proctor'ın Abigail'in sahtekarlığını ortaya çıkarma konusundaki girişimlerini de aynı katılıkla karşılamıştır. Çocuğunu yetiştiren ve yıllardır hizmetinde bulunan kölesi Tituba'ya karşı olan davranışları son derece vahşidir; hatta itirafta bulunmazsa onu öldürene kadar döveceğini dahi söyler. Bu durumda Tituba'nın da efendisinin söylediğini yapmaktan başka çaresi kalmaz. Tituba'nın şeytanın kendisine Parris'in iyi bir insan olmadığını, kötü bir insan olduğu hatta bir beyefendi olmaktan çok uzak olduğu bu yüzden onun boğazını kesmesini söylediği yönündeki itirafı; Parris'in yıllar boyunca kendisine yönelik şiddet uyguladığı düşüncesini gösterir gibidir. Bencilliğinin son göstergesi ise, Parris'in yalnızca kendi yaşamı tehdit altına girdiğinde ve bir başkaldırı hareketinin ortaya çıkabileceğini düşündüğü için cadı davalarına karşı durmayı seçmesidir. Hale'e, mahkumları ikna etmek için dua etmesine yardımcı olur, ama bunun tek nedeni kendi haklılığını kanıtlamaktır. Hale ise, tam aksine, insanların yaşamlarını kurtarmayı hedeflemektedir. Sammuel Parris'in gerçek yaşamında gerek vaazları gerekse Salem'in karmaşık ortamında işinden olmaktan duyduğu endişeden kaynaklanan katı tavrı Miller'ın piyesinde fırsatçı ve kötü niyetli bir insana dönüşmesine temel hazırlamış gibi gözükmektedir. Cadı davaları boyunca Salem halkının üzerinde edinmiş olduğu güç ve iktidarı kullanırken pek çok masum insana zarar gelmesine neden olmuş olan Sammuel Parris Cadı Kazanı'nda da Miller'ın gözünden kurbanların onu gördüğü haliyle yansıtılmaya çalışılmış gibidir. Rahip Parris'in Putnam'larla olan yakın ilişkisinin altında gerçek hayatta insanları en fazla suçlayan isimlerden birinin Putnam ailesi olduğu bilgileri yatmaktadır. Gerçek hayatta Putnam'lar ve Parris arasında bir çıkar ilişkisi olup olmadığı kesin olarak bilinmemekle birlikte Miller piyeste Putnam'lar ve Parris arasında kurmuş olduğu ilşki aracılığıyla iktidar ile söz hakkına sahip

olan varlıklı insanlar arasındaki ilişkiyi yansıtmak ister gibidir. Bu bağlamda Parris'in iktidarın bireysel çıkarlara önem verdiği noktada ne denli tehlikeli boyut kazanabileceğini yansıtmak üzere kişisel çıkarlarını halkın ihtiyacı olan huzur ve düzenin önüne koyan bir oyun kişisi olarak tasarlandığını söylemek mümkündür.

(Brater,2013: 125-126)

3.5 Tituba

Tituba, 1692 yılında Salem Cadı Davaları sırasında Parris'in kölesi olarak yaşıyordu. Konu üzerine yazılmış çeşitli kitaplar ve belgelerde Tituba siyahi ya da melez olarak anlatılmıştır. Ama mahkemesinde tutulan gerçek adli belgelerde kendisinden yalnızca "Amerikan yerlisi, hizmetçi" olarak söz edilir. Güney Amerikada bir Arawac kasabasında doğmuş ve çocukken buradan alınıp bir köle olarak Barbados'agetirildiği dışında hayatı hakkında pek bilgiye rastlanmaz. Parris, ya da bir yakını, sonradan onu buradan satın almış ve 1680 yılında Boston'a getirmiştir. 1689 yılının kasım ayında Parris, Salem'in yeni başrahibi olarak atandıktan sonra Tituba ve ailesiyle birlikte bu kasabaya taşınmıştır. 1692 yılındaki Cadı davalarında suçlanan ilk kadınların arasında yer almıştır. Bazı kaynaklar Tituba'nın voodoo yaptığı ve kasaba kızlarına fal baktığı için cadı olarak kabul edildiğini söylese de, mahkeme kayıtlarında buna dair hiçbir bilgi ya da kanıt bulunmamaktadır. Mahkeme kayıtlarına yer alan bilgiler, Parris'in kızı Betty ve kuzeni Abigail Willams tuhaf davranışla sergilemeye ve acı çektiklerinden söz etmeye başladıkları sırada, Tituba ve kocası, Mary Sibley adında bir komşularının, kızları büyüleyenin kim olduğunu ortaya çıkaracak bir

cadı pastası yapmasına yardım etmiş olduğu ile ilgilidir. Kızların sıkıntıları artmaya başlamış ve bunun üzere birkaç hafta içinde Tituba, Sarah Good ve Sarah Osbourne'u suçlamışlardır. Bu üç kadın derhal tutuklanırlar. Bu tutuklamaların ardından adı davalarının sona ermesi mümkünken, Tituba'nın Mart ayında John Hathorne tarafından sorgulandığı sırada yaşanan olaylar büyük bir cadı avının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tituba'nın itirafı ve dramatik tanıklığı, Salem

(Tituba, Biography, e-kaynak)

halkının bu durumun tekil bir vaka olmadığına ve şeytanın Salem'i işgal ettiğine ikna olmalarına neden olmuştur:

Tituba, kendisine emirler veren şeytani köpekler, domuzlar ve farelerle olan konuşmalarını anlatmış ve kendisinin bizzat Sarah Good ve Sarah Osbourne'un tuhaf, kanatlı yaratıklara dönüştüğüne bizzat şahit olduğunu dile getirmiştir.

Tituba'nın bu denli etkili itiraflarda bulunması için pek çok nedene sahip olduğu düşünülebilir. Tituba da dahil olmak üzere, pek çok kaynak, onun Parris tarafından şiddet görmesinin ardından itirafa zorlandığını belirtmiştir. Dahası, hiçbir sosyal güvence, para ya da mülk sahibi olmayan bir köle olarak, Tituba'nın suçu itiraf etmekle kaybedecek hiçbir şeyinin olmaması ve olası bir itirafın hayatını kurtarabileceğini bilmesi de bu davranışlarının açıklaması olarak gösterilebilir. Tituba'nın ne tür bir dini inanca sahip olduğu bilinmemektedir ama eper bir Hristiyan değilse, diğer cadılıkla suçlanan diğer insanlar gibi, cadı olduğunu itiraf ettiği için cehenneme gidebileceği yönünde hiçbir korkusunun olmaması muhtemeldir.Tituba itiraf ettiği için mahkemeye hiç çıkmamıştır. Tituba hapishanede uzun süre kalmış ama Cadı davaları sürdüğü müddetçe ifadesini yeniden şekillendirmiş ve hayatını kurtarmak için yalan söylediğini dile getirmiştir ama bunun devam eden olaylar üzerinde pek az etkisi olmuştur.

9 Mayıs 1692'de Ipswick'teki büyük jüri, kayıt yetmezliğinden dolayı ceza almaması gerektiği sonucuna varmıştır.

Buna rağmen Tituba Boston'daki hapishanede kalmaya devam etmiştir. Çünkü paris bilinmeyen nedenlerden ötürü onun kefaletini ödemeyi reddetmiştir. Bunun deni Parris'in Tituba'nın onun yanında kalması halinde cadı davalarını

anımsatacak bir niteliğe sahip olacağını bilmesi ve bu yüzden ondan kurtulmak istemesi ya da ifadesini değiştirdiği için ona öfke duymasıdır.

1693 yılının Nisan ayında, Tituba kefaleti karşılığında bilinmeyen bir kişiye satılmıştır. Kocası John'un da onunla birlikte satıldığı sanılmaktadır. Bu andan itibaren John ve Tituba'nın akıbeti bilinmemektedir.

(Tituba, Biography, e-kaynak)

Arthur Miller, ise Tituba'yı Sarah Good ile aşağı yukarı aynı kaderi paylaşan bir zavallı olarak tasarlamıştır. Tituba aynı Good gibi idam edilmektense cadılık yaptığını kabul etmeyi seçer. Öte yandan özellikle yabancı olması içinde yaşadığı kasaba halkı tarafından karanlık güçlerle iş birliği içinde olabileceğine dair kuvvetli bir inanca olanak tanımaktadır. Yukarıda da sözünü etmiş olduğumuz gibi resmi belgelerde hangi ırka mensup olduğuna dair hiçbir kesin bilgi bulunmasa da Miller, Tituba'nın diğerlerinden farklı bir ten rengine sahip olduğuna vurgu yapar. Sarah Good ile ortak bir kaderi paylaşmalarının nedeni de bu gerekçeye dayanmaktadır. Tituba'nın yabancılığı, Good'un ise sarhoş ve serseri bir hayat sürmesi onlar hakkındaki ön yargıların tehlikeli bir boyuta ulaşabileceğinin habercisi gibidir.

Görünmez voodoo ve Arthur Miller'ın Tituba'sı adlı çalışmasında Quentin Miller, Tituba'nın Cadı Kazanı'ndaki rolü ile ilgili olarak yabancılığına ve ırksala farklılığına dikkat çeker. Miller'a göre Tituba'nın "kasabadaki yabancı" fiziksel olarak görünen ama bütünüyle görmezden gelinen varlığının oyuna derinlik katan bir boyuta sahip olduğuna vurgu yapar. Bu çerçevede siyahi Tituba korkulan ve güven teşkil etmeyen biridir ama öte yandan toplumsal açıdan gerçek bir değere sahip değildirve sahip olduğu her ne varsa kolaylıkla elinden alınabilir.Tituba'nın bu karanlık tarafı kültürel kökenleriyle ve voodoo gibi belirli bir coğrafyayla özdeşleştirilen varsayımsal büyüye yönelik eğilimleri Abigail'in cadılık hikayesine bir çeşit yapay inandırıcılık kazandırır. Tituba oyunda neredeyse en az görünen oyun kişilerinden biridir. Bu durum onun yabancı kökenlerinin getirisi olan ruhani ve gizemli boyutunu güçlendirmektedir. "*Tituba'nın gücü, gizem ve yoklukla yoğunlaşır: ne kadar az görünürse kendisine yönelik bir korkunun*

oluşması kolaylaşır. Bu bağlamda Tituba, Abigail'i güçlü kılan en önemli öğelerden biridir. Tituba geride kaldıkça Abigail onun görünmeyen varlığından faydalanır."

Hale ve Parris, Abigail'i ormandaki geceyle ilgili sorguladıklarında ve Tituba'nın şeytanı nasıl çağırdıklarını öğrenmek istediklerinde Abigail "*bilmiyorum, Barbados konuşuyordu*" demesi Tituba'nın üzerinden oynadığı kültürel oyunun en önemli göstergelerinden biridir. Abigail bir ülkenin adını bir dile dönüştürerek şeytanın beyazların dilinde konuşmadığına aksine beyazlara tuhaf ve yabancı gelen bir kölenin gizemli diline hakim olduğunu düşündürür.

Tituba'nın suçlu gösterilmesi için bir diğer gerekçe yine yabancı olmasından ve kültürel kökenlerinden kaynaklı olarak voodoo büyüsüne yapılan göndermelerdir. Afrika kökenli kölelerin getirildikleri Avrupa ya da Amerika ülkelerinde köle olarak çalıştırıldıkları dönemde, voodoo (kara büyü) yaparak içinde yaşadıkları çevreye zarar verebilecekleri düşüncesi yaygındır.Hatta "Hansen, Miller'ın Tituba'yı siyahi bir karakter olarak tasarlamasının altında yatan nedenlerden birinin onu bir voodoocu olarak görmeyi kolaylaştırmak" olduğunu öne sürer. Bu bağlamda özellikle Proctor'ların evinde bulunan bez bebek ya da Abigail'in Tituba'nın kendisine bir horozun kanını içirdiği yönündeki itirafları Tituba'nın kültürel olarak yatkın olduğu kara büyüye vurgu yapmaktadır.

Böylelikle hem ten rengi hem konuştuğu dil, hem de kültürel yapısı itibariyle Tituba'nın uyandırabileceği endişe ve korku duyguları cadı davalarını tetikleyen bir unsur olur. Ama bu noktada önemli olan, söz konusu öğelerin Tituba tarafından hiçbir zaman bir güç göstergesi olarak kullanılmamasıdır. Aksine bu zenci köle sahip olduğu bu özellikler yüzünden çabucak tutuklanır, hapse girer ve piyes boyunca neredeyse hiç ortada görünmez. Yine de oyunun ilerleyişi boyunca kara büyü, Barbados dili, karanlık imgeler ve bez bebekler gibi pek çok farklı öğeyle varlığı anımsatılır. Ama bu hatırlatmaları yapan kişi Abigail williams'dır. Williams, batılı Hristiyan beyazların ötekileştirdikleri bu köleye karşı duydukları korkuyu sonuna kadar ustaca kullanır. Anlattığı hikayeler, şeytanı tasarlayış biçimi ve ayinlerle ilgili anıları her defasında Afrika kökenli yabancı, farklı bir inanç biçimine gönderme yapar. Dolaylı olarak Tituba'yı hedef gösterir.

Abigail'in Tituba'dan bu denli faydalanması sebepsiz değildir. Tituba'yla bütünleşen bütün bu kültürel kodlar, Abigail'in hikayesine inandırıcılık katmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında ilk tutuklanan kişilerin arasında yer alan Tituba'nın sahip olduğu dışlanma potansiyeli Salem halkının yargıçların kararlarına destek vermiş olmalarının nedeni olarak gösterilebilir.

Aslında Tituba kasaba halkının zihninde canlandırdığı gibi ürkütücü ve tedirgin edici bir yapıya sahip olmaktan çok uzaktır. Bunun en önemli göstergesi büyütüp yetiştirdiği Betty için babası Parris'ten çok daha fazla endişelenmesidir. Bunun yanı sıra iyi niyetli ve işine sadık bir kadın portresi çizdiği söylenebilir. Dahası Tituba şiddet gösterisinde bulunabilecek ya da çevresindekilere zarar verebilecek bir konumda olmaktan son derece uzaktır. Aksine efendisi Parris'ten şiddet gören, korku ve dehşet içinde yaşayan, daima azarlanan "zavallı" bir köle olarak belirginlik kazanır. Bu çerçevede Parris'in kendisini aşağılayan ve azarlayan sözleri ya da oyun içinde Tituba'nın davranışlarını belirten yönergeler karakterin zayıflığını ve korkanlığını ele verir. İlk konuşmasının arkasında yer alan yönerge bu durumu kanıtlar gibidir: "*ayrıca son derece korkmuştur çünkü köle önsezileri ona her zaman olduğu gibi evde yaşanacak bir sorunun eninde sonunda dönüp onun başına patlayacağını hissettirmiştir*." (Miller, 2007:440)

Tituba'nın özellikle Parris'ten şiddet gördüğüne yönelik en önemli kanıtlardan biri, itirafında şeytanın ona Parris'i öldürmesi gerektiğini söylediğini ve onun kötü bir adam olduğunu haykırdığını dile getirmesidir. Dahası şeytanın ona Parris'in boğazını kesmek gibi ağır vahşet içeren bir talepte bulunduğunu anlatması yıllardır içinde birikmiş olan intikam hissine bir gönderme olarak kabul edilebilir.

Tituba'nın çoğunlukla küçümsenen bir insan olması çevresindeki herkesle olan ilişkisini etkiler.Tituba'nın bir yetişkin olmasına rağmen ten rengi ve daima kasaba halkı arasında daha aşağı bir konumdaymış gibi görünmesi kız

çocuklarının onu bir otorite olarak algılamasının önünde bir engel oluşturmaktadır. Bu yüzden çocuklar ona karşı diğer yetişkinlere olduğundan daha açık sözlü ve samimi davranmaktadırlar. Tituba, çocukların iksirler ve büyülerle ilgili meraklarını ve taleplerini gidermek için kendi kültürünün getirdiği bilgileri kullanmıştır ama bunları yaparken hiçbir şeytani amaç gütmemiştir. Buna rağmen suçlamaları reddetmesi Parris gibi insanlar tarafından umursamazlıkla karşılanmaktadır ve Hale ona adeta suçunu itiraf etmiş gibi davranır. Bu açıdan bakıldığında oyunun başında Hristiyanlığa olan bağlılığını dile getiren bir kadının oyunun sonunda şeytanla ilişki içinde olan biri olarak kabul edilmesi son derece ironiktir. Bu durum Tituba'yı bu noktaya getiren cadılık davalarının gerçek doğasının bir göstergesidir, benzer bir bağlantıyı "şeytanın ayak seslerini duyuyorum, onun kirli yüzünü görüyorum" diyerek John Proctor da kurmuştur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Arthur Miller, yerli bir köle olan Tituba'yı siyahi bir kadına dönüştürürken hem ırkçı bir dünya görüşüne gönderme yapmayı hem de beyazların yabancıları ötekileştirirken başvurdukları ön yargıların ne denli tehlikeli boyutlara ulaşabileceğini vurgulamak istemiştir.Tituba bu çerçevede yalnızca Cadı davalarının fitilini ateşleyen hamleyi yapmakla kalmaz aynı zamanda oyunun yeni ve özgün temalarına derinlik kazandırır. Tituba aracılığıyla okur, ötekilik, kölelik, kadınlık ve şiddet gibi motiflerin ayırdına vararak Cadı Kazanı'nı yalnızca bir dönemin tarihsel anlatımı olarak değil, insanlık tarihinin en büyük sorunlarına ışık tutan bir metin olarak kavramasına yardımcı olmuştur.

3.6 Thomas Putnam

Thomas Putnam, büyülenmiş kızlardan Ann Putnam'ın babası olarak Salem Cadı Davalarında son derece etkin bir rol oynamıştır. Kızı Ann atmış iki, kendisi ise kırk üç kişinin aleyhine ifade vermiş ve suçlanmalarına neden olmuştur. Pek çok tarihçi Putnam ailesinin Salem'deki cadılık histerisinin yakın rakiplerinden ve düşmanlarından öç almak için kullandığı sonucuna varmışlardır.

Thomas Putnam 12 Ocak 1692 yılında üç nesildir Salem'de yaşayan varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Yerel orduda görev yapan Putnam, daha önce Kral Philipp'in savaşında da görev yapmıştır. 1678 yılında yine kendisi gibi varlıklı bir aileden gelen Salesbury'li Ann Carr ile evlenmiştir. On çocukları olmuş, en küçükleri Ann Putnam Jr. 1679 yılında dünyaya gelmiştir.

1692 yılında büyücülük ve cadılıkla ilgili şeytani ruhların etkisi altında bulunduklarını iddia eden kızların arasında yer alan Ann Putnam, Tituba, Sarah Osbourne ve Sarah Good'u cadılıkla suçlayarak davaların başlamasına neden olmuşlardır. Bu dönemde yaşları resmi bir şikayette bulunmak için çok küçük olan kızların adına Thomas Putnam, Edward Putnam, Thomas Preston ve Joseph

(Thomas Putnam, Biography, e-kaynak)

Hutchinson adına 29 Şubat'ta davacı olmuşlardır. Şikayetin hemen ertesi günü bu kadınlar tutuklanmış ve Tituba'nın verdiği ifade ile birlikte cadı avı büyüyerek ilerlemiştir.

Davalar başladıktan hemen sonra Putnam ailesi, çabucak sürecin içinde merkezi bir yere sahip olmuşlardır. Ann'ın babası olarak Thomas Putnam, şikayette bulunanlar arasında öne çıkan bir isim olmuş vee karısıyla kızının verdiği ifadeler üzerinde saptırıcı oynamalar yaparak bu süreçteki gerginliği daha da alevlendirmiştir. Kimi tarihçiler suçlananlar aleyhinde ifade veren kişilerin az çok Putnam'larla bağlantıda olduğu gerçeğini açığa çıkarmıştır. Putnam'ın girişimleri bununla da sınırlı kalmamış, davalarda yargıçlık yapan Hathorne ve Corwin'e özel mektuplar yazarak yardımları için teşekkür etmiş ve gerektiği takdirde onlar için elinden geleni yapacağını dile getirmiştir. Aynı ay içinde (Nisan 1692) yargıç Sammuel Sewall'a da kızına büyü yaptığı gerekçesiyle Giles Corey'i şikayet eden bir mektup yazmıştır. Mektupta Putnam, Sewall'a Corey'in bir yıl önce işçilerinden birini ölümüne dövdüğünü ve ölüm cezası alması gerektiğini düşündüğünü de hatırlatır. Corey, eylül ayında gerçektende göğsüne taşıyamayacağı ağırlıkta taş konularak ezilerek işkence yoluylaöldürülmüştür.

Bu tür bir işkenceye İngiltere'de sıklıkla rastlansa da kolonilerde daha önce hiç kullanılmamıştır ve bu yöntemin kullanılmasının kökenlerinin Putnam'ın bu mektubuna dayanması oldukça mümkündür. Yakın zamanda Cansas Üniversitesi'nden Prof. Peter Grund tarafından gerçekleştirilen bir el yazısı analizi yüzün üstünde Salem Davalarına ait yüzün üstünde resmi belgenin ve kızların ifadelerinin Thomas Putnam tarafından yazıldığını kanıtlamıştır. Dahası bu ifadelerin çoğunda benzer bir dil kullanımı ve cümle yapısına göre yazılmış olması bu sözlerin büyülenmiş kızlardan çok Putnam'ın kendisine ait olduğunu göstermektedir. Bu ifadeler ve Putnam'ın yargıçlara yazdığı mektuplar Putnam'ın davalar üzerinde düşünüldüğünden çok daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

(Thomas Putnam, Biography, e-kaynak)

Thomas Putnam davalar süresince kırk üç kişiden bizzat şikayetçi olmuş ve aleyhlerinde ifade vermiştir. Bu kırk üç kişinin on ikisi idam edilmiş, üçü suçlu

bulunmuş ama affedilmiş, altısı suçlu bulunmamış, on üçü hiç tutuklanmamış, ikisi hakkında dava açılmamış ve diğer iki kişiyse hapiste ölmüştür. Geri kalanlar ya tutuklanmaktan ya da hapse girmekten bir şekilde kurtulmayı başarmışlardır.

Salem Cadı Davaları 1693 yılında son bulduktan altı yıl sonda, 24 Mayıs 1699'da hayatını kaybetmiştir.

Miller'ın Cadı kazanında da dramatik aksiyonun ilerleyişinde ateşleyici bir rol oynayan Thomas Putnam karakteri, Miller tarafından açgözlü, intikamcı ve hısr düşkünü bir toprak sahibi olarak resmedilir. Cadı Davalarının ilerlemesinden ve özellikle varlıklı ve nüfuzlu insanların idam edilmelerinden rant elde etmeye çalışan Putnam'ın bu amacını en iyi görenlerden biri Giles Corey olmuştur: "Bu adam komşularını, mülklerini alabilmek uğruna öldürüyor!"

Bu çerçeveden bakıldığında, her ne kadar kasabanın en zenginlerinden biri olsa da, aç gözlülüğü ile öne çıkan Putnam'ın başkalarından bu denli nefret etmek için gerçek bir sebebi olmadığı görmek de zor değildir. Kendine verdiği olağanüstü önem ve yine kendi benliği üzerinden dış dünyaya yansıttığı kötü niyetli imgelemi, onu daima gerçek düşmanlarla karşı karşıya olduğunu düşünmesine neden olmaktadır.

Çevresindeki herkesle mülk ve para uğruna rahatlıkla çatışmaya girebilmesi bir yana, üvey kardeşine bırakılan mirasın miktarını kendisininkiyle kıyasladığı ve sonuçtan memnun olmadığı için öz babasının vasiyetini çiğnemeye çalışmaktan dahi çekinmez.

Bireysel husumetlerinin yanı sıra, kasaba halkının bir bölümüne yönelik genel bir nefret duygusuna da sahiptir: Karının bir akrabası olan James Bradley, eğitimli ve işe uygun olmasına rağmen, Başrahiplik makamına gelememiştir. Oyların çoğunu almış olmasına rağmen, hemşireleri de kapsayan küçük bir kesim, Bradley'e karş durarak, işi Georges Bourroughs'un almasını sağlamışlardır. Bu durumu, kendi ailesine, soyuna yönelik bir hakaret olarak kabul eden Putnam, sonradan bir yolunu bulup Bourroughs'u hapse attırmayı başarmıştır. Elbette bunu yaparken, kendisinin desteğini kaybetmek istemeyen Parris'ten de destek almayı ihmal etmemiştir.

Arthur Miller'ın Cadı Kazanı'nda Thomas Putnam'a önemli bir yer vermesinin sebebi bu kişinin yalnızca suçlamaların çoğunda yer alması ve bireysel mektuplardan da görüldüğü üzere adaleti ancak en şiddetli cezalar uygulandığında tecelli edeceğine inanması değildir. Putnam, Miller'ın gözünde aç gözlü, maddiyatçı, çıkarcı ve kindar bir insandır. Davalar sürecinde suçlayanlar arasında adına en çok rastlanan isimlerden biri olması Miller'ın Putnam'ı bu süreçten karlı çıkmayı hedefleyen insanlardan biri olarak kabul etmesini kolaylaştırmıştır. Putnam özellikle Parris ile olan ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde, Cadı Kazanı'nda iktidarın yozlaşmasına neden olan ve varlıklı olduğu için sesi en net duyulan insanlardan biri olarak adaletsizliği temsil eder. Kişisel çıkarları uğruna önüne çıkan engellerden her ne pahasına olursa olsun kurtulmayı hedefleyen Putnam yalnızca bireysel olarak kötücül bir karakter olmakla kalmaz aynı zamanda toplumsal hezeyanı manipüle ederek sosyal adaletsizliğin de önünü açar.

3.7 Başrahip Hale

Beverly'de başrahiplik yapan John Hale, Salem Cadı Davaları sırasında hatırı sayılır bir üne sahip olmuştur. 1636 yılında Charlestown'da dünyaya gelen Hale, burada çocukluğunda 1648 yılında Margaret Johns adında bir kadının cadı olduğu için idam edildiğine şahit olmuştur. Ardından Harvard'a girerek 1657 yılında teoloji bölümünden mezun olan Hale, çalışma yaşamına öğretmenlik yaparak başlamıştır. Birkaç yıl sonra Beverly'deki ilk Parish kilisesine vaaz vermek için davet edilen Hale, 1677 yılında buranın ilk resmi papazı olarak göreve başlamıştır. İlk karısı Rebecca Byres 1683 yılında öldükten sonra Sarah Noyes ile evlenmiştir. Daha sonra, 1690 yılında Kanada'daki Louisburg kalesini fethetmek için başlatılan Massachussets girişimi sırasında yedek askerlerle birlikte papaz olarak görev yapmıştır. 1692'ye gelindiğinde şeytani ruhların işkencesi altında bulunan bir grup genç kızın tuhaf davranışlarını incelemek üzere Sammuel Parris tarafından Salem'e davet edilir ve Cadı Davalarının bir parçası haline gelir. Kimi tarihçilere göre kızlara kimin eziyet ettiğini bulmak gerektiği konusunda ilk çağrıda bulunanlar arasında Hale de vardır. Suçlamaların önü arkası kesilmeyip itiraflar çığırından çıkmaya başladıktan sonra Hale'in eşi Sarah da cadı olarak suçlananlar listesinde yerini alır. Her ne kadar Hale baştan itibaren duruma az çok

(Reverend Hale, Biography, e-kaynak)

şüpheyle yaklaşan biri olmuş olsa da karısının hayatının tehlikeye girmiş olması onun için önemli bir dönüm noktası oluşturur.

Sarah suçlandığı sırada başkan Phipps artık daha fazla tutuklama olmayacağını çoktan açıklamış olduğundan kadın hiçbir zaman resmi olarak sanık konumunda bulunmamış ve tutuklanmamıştır.

Cadı davaları sona erdikten birkaç yıl sonra Hale'in eşi Sarah hayatını kaybetmiş ve Hale da Salem Cadı Davaları'yla ilgili bir kitap yazmaya başlamıştır. Bu kitapta resmi uygulamaların ve dini ilkelerin mercek altına alındığı halde cadıların varlığı yadsınmamaktadır. Yine de Hale'in bu çalışmasında yaptığı en önemli tespit Salem Cadı Davaları'nda cadılık korkusunun son derece büyük olmasının insanların sağlıklı düşünmesini engelleyerek muhtemelen masum insanların da ölümüne neden olunduğunu dile getirmiş olmasıdır: " (Reverend John Hale, Biography, e-kaynak)

Cadı Kazan'nında başrahip Hale Beverly'den Salem davalarına yardımcı olmak için davet edilen ve cadılıkla ilgili son derece donanımlı ve bilgili bir din adamı olarak tasarlanır. Neredeyse kırk yaşında, iyi eğitimli ve şeytani meselelerle ilgili tecrübesi yüksek biri olarak Salem'de sürmekte olan cadılık söylentilerini en doğru şekilde açıklayıp çözümleyebilecek biri olduğu düşünülür. Hale cadıların varlığına gerçekten inanmaktadır ve Proctor'lar bu konuda şüpheleri olduğunu dile getirdiklerinde rahatsız olur. Oyunun başından itibaren öz saygısı yüksek bir karakter olan Hale, kendini Salem halkından üstün görür: " onun gözünde yapılması gereken kasabaların şeytani ruhlarını açığa çıkarmaktır." Fakat zamanla kasabadaki kızların suçlamaları halkın üst tabakalarına kadar sıçramasının sonucunda Hale'in davaya duyduğu inanç sarsılmaya başlar.

Öte yandan Hale'in hakikati ortaya çıkarma çabalar, hızla ilerleyen Cadı davalarının üzerinde büyük bir etki uyandırmaz ama dik başlılığı ve her söze kolay kanmayışı kimi zaman yargıçların kapalı sistemlerinde yer alan hataları ortaya çıkarmaya yardımcı olur. Hale diğer yargıçlara nazaran daha akılcı ve

(Reverend Hale, Biography, e-kaynak)

dikkatlidir. Bu özelliğini farkettiğimiz en önemli nokta kanıtları ele alışındaki dürüst ve tarafsız duruşudur. Bununla birlikte Rebecca ve Elizabeth'le olan görüşmeleri davalara yönelik şüphesini iyiden iyiye arttırır. Proctor ailesinin Rebecca'nın iyi bir insan olduğundan en ufak bir şüphe duyulamayacağını ve onun tehlikede olmadığına ikna ettikten hemen sonra bu kadının tutuklanması Hale'in iyi niyetinin sonuçsuz kaldığının göstergesidir.

Kızların sahtekarlık yaptıklarından emin olduğu anda davalara karşı çıkmaya ve kurbanları kurtarmaya çalışsa da bu çabasının boş olduğunu farketmekte gecikmez. Bu defa amacına ulaşmak için yeni bir yöntem denemeyi seçen Hale, masum olduğundan emin olduğu insanları, itiraf etmeleri yönünde cesaretlendirir ve bu yolla onların hayatını kurtarmaya çalışır. Hale'in bu son çabaları onu, neye inanacağını bilmeyen kayıp bir insana dönüştürür. Hale o denli büyük bir boşluğa düşmüştür ki Proctor'ın masum olduğu halde idam edilmeyi tercih ederek gösterdiği asalet örneğini kavramakta güçlük çeker.

Rahip Hale'in öz yaşam öyküsünde genel anlamda tutukluların masumiyetine ikna olduğuna ve davaların sona ermesi için herhangi bir girişimde bulunduğuna dair hiçbir kanıt bulunmasa da davaları sona ermesinden sonra Salem'de yaşananlar üzerine yazdığı kitap, Miller'ın Cadı Kazanı'nda onun bu süreci en iyi değerlendiren ve haksızlıkların farkına varmış biri olarak biçimlendirmesine yardımcı olur. Oyun süresince diğerlerine nispeten daha bilgili, eğitimli ve akıllı olduğunu düşünmesi davalarda gerçekleşen muhtemel sahtekarlıkları farketmesini sağlamaya yetmemiş olsa da Salem'de yaşanan çılgınlığın boyutlarını sonradan son derece makul bir bakış açısıyla inceleyip açıklamış olan Hale, Cadı Kazanı'nda iktidar mensubu olduğu halde adaleti temsil etmeye çabalayan iyi niyetli birine dönüşür. Miller'ın gözünde Hale, davaların işleyişi sırasında bu adaletsizliğin farkına varabilecek ve sürecin gidişine müdahale edebilecek biridir. Başka bir deyişle Miller, gerçek yaşamda Hale'ın tutuklanmalardaki ve davalardaki adaletsizliklerin üzerine yazdığı kitaptan hareketle bunları daha erken farketmiş olsaydı nasıl davranacağını göstermeye çalışmış gibidir. Bu noktada Hale bize göre çarpık bir adalet sisteminde hakikati arayan ve insan hayatının

kutsallığını çıkar ilişkileri ve iktidar mücadelelerinin üzerinde tutan ama çaresiz ve gücünün sınırlarının bilincinde olan bir kahramandır.

(Brater, 2013: 126)

3.8 Yargıç Danforth

Thomas Danforth, İngiltere, Suffolk, Framlingham'da dünyaya gelmiştir. Doğum tarihine ait kesin bir bilgiye rastlanamasa da 20 Kasım 1623'de vaftiz edildiği bilinmektedir. Danforth, 1634 yılında aşağı yukarı iki yüz kişinin içinde bulunduğu "The Griffin " adlı bir gemiyle Püriten inançlarından ötürü yargılanmaktan kurtulmak için New England'a göçetmiştir. Kolonilere ulaşır ulaşmaz kamu hizmetleri yönetimi alanında önemli bir rol oynamaya başlar. 1643 yılında New England vatandaşlığına kabul edilir. 1650 yılının Harvard belgelerinde "treasurrer of Harvard" olarak kabul edildiği görülmektedir. 1650'dan 1678'e kadar Massachussets hükümetinde çalışmış, 1679 yılında ise vali yardımcısı olmuştur. Sonradan o dönemde Massachussetes bölgesinden bağımsız olan Maine bölgesine başkan seçilmiş ve önce 1680-1686 yılları arasında, ardından 1689'dan 1692'ye kadar burada görev yapmıştır. Sonra Yorke'da kendi mahkemesini kurmuş ve burada arazi satın almıştır. Sir Edmund Andros'ın 1688 yılında gelişine kadar hem deputy governer hem de başkanlık görevlerini elinde tutmuştur. Bu dönemde aynı zamanda daha üst bir mahkemeye yargıç olarak atanmış ve 1681 yılında Daniel Googin, Elisha Cooke'u ve diğerleriyle birlikte ticaret girişimlerine karşı çıkmış ve ülkenin anayasal temel haklarını savunmuştur.

1644'de Marry Withington ile evlenen Danforth'ın bu evlilikten on iki çocukları olmuştur ama yalnızca iki kızı hayatta kalabilmiştir.Çocukların altısı üç yaşına gelmeden ölmüştür. Danforth'ın Boston'a aşağı yukarı on beş mil uzaklıkta on beş

bin akr'likDanforth çiftliği adıyla bilinen bir arazisi olmaktadır. Bu çiftlik daha sonradan Danforth tarafından İngiltere'deki kasabası Framinghom olarak adlandırılmıştır. Danforth 5 Kasım 1699'da hayatını kaybetmiştir.

(Berkich, 2012: 11)

Cadı Kazanı'ndaki yargıçlar arasına en dikkat çekici olanı Danforth, öz yaşam öyküsünden de görüleceği üzere iyi eğitimli, hırslı, çalışkan ve mesleğinde daima yükselmekte olan biridir. Miller, adalet sisteminin en üst temsilcilerinden biri olan bu adamı diğer yargıçlardan daha bilgili ve akıllı olmasına özen göstermiştir. Cadı davaları sırasında görev yapan diğer yargıçlar arasında Danforth'ı bu denli öne çıkarmasının nedeni büyük ihtimalle onun kariyerindeki başarılarından hareketle zeki ve inatçı biri olması sonucuna varmasındandır. Bu bağlamda oyunun ana karakteri Proctor'ın baş düşmanı haline gelen Danforth onunla boy ölçüşecek kadar sağlam karakterli ve katı biridir. Her ne kadar karşı argümanları dinlese de yeni fikirlere hiçbir şekilde açık değildir ve özgür düşüncenin büyük bir karmaşaya yol açabilecek kadar tehlikeli olduğuna inanmaktadır. Kontrol sahibi olma ve gerektiği takdirde iktidarını kullanarak çevresindeki herkesi baskı altına alma yeteneğiyle birlikte farklı düşüncelere olan tahammülsüzlüğü ve daima rahatlıkla üste çıkan zekası onu son derece tehlikeli bir karakter haline getirmektedir. Dahası masum olduğunu gayet iyi bildiği insanları dahi idama gönderdiği için yalnızca kötü niyetli bir insan olarak değil aynı zamanda masum yaşamları kendi ününden daha değersiz gördüğü ve kararlarını haklı göstermek için dini kullandığı için iktidarın en ürkütücü yüzünü temsil ettiği söylenebilir. Danforth farklı fikirlere kapalı olduğu gibi bireysel olarak değişime de kapalıdır. Verdiği kararların arkasında durur ve çalıştığı bölgede dört yüz insanı hapise attığı ve yetmiş iki kişiyi idam ettirdiği için kendisiyle övünecek noktadadır.

Danforth cadı davaları sürecinde Hale ve Parris'in konumundan çok daha yüksek ve önemli bir konumda bulunmaktadır. Arthur Miller, Danforth aracılığıyla hem hiyerarşik bir toplumun özünde yer alan potansiyel tehlikeleri

hem de iktidar hırsının insanları getirebileceği en korkunç noktaları gözler önüne sermeyi hedeflediği düşünülebilir.

Amerika'nın ülke çapında bir komünist komplonun tuzağına düşmüş olduğuna inandığı/inandırıldığı bir dönemde, Arthur Miller zamanın ruhunu içine hapsettiği Cadı Kazanı'nı yazmış olması elbette rastlantı olarak adlandırılamaz. Nitekim Miller da bu durumu "Cadı kazanını başka bir zamanda yazamazdım" diyerek desteklemiştir.

Amerikan siyasi tarihinin en çalkantılı dönemlerinden birine adını büyük harflerle yazdırmış olan Wisconsin Senatörü McCarthy, bugün McCarthycilik adı ile anılan komünizm karşıtı politikasıyla hatırlanır. Salem paniğinde yeniden canlanan cadı avının, aslında köklü bir geçişe sahip olması gibi; McCarthy döneminde doruk noktasına ulaşan komünizm karşıtı propagandaların da Amerikan siyasi tarihi içinde hatırı sayılır bir önem taşıdığını söylemek de mümkündür.

4. SONUÇ

Arthur Miller'in en çok tanınan ve sahnelenen oyunlarının başında gelen Cadı Kazanı, gerek tarihsel altyapısının çok katmanlılığı gerekse yazarın politik ve toplumsal bakış açısını yansıtması bakımından pek çok incelemeye konu olmuştur. Cadı Kazanı'nın bu karmaşık yapısının yanı sıra ele aldığı temaları işleyiş biçimindeki özgünlük ve oyun kişilerinin gerçek yaşamdan alınmış olmaları metnin pek çok incelemecinin gözünde değerli ve zengin bir araştırma konusu olarak ele alınmasını sağlamıştır.

Cadı Kazanı'nın bizim için önemli bir çalışma konusu olmasının nedeni ise, tarih ve kurgunun kesişim noktası oluşturan temel modern tiyatro örneklerinden biri olmasıdır. Bu çerçevede,çalışmamızda eseri hem konu edindiği tarihsel olaylar hem de yazıldığı dönemin sosyopolitik koşulları içinde ele alarak, oyunun kurgusu ve oyun kişilerinin tasarımında tarihsel gerçekliğin yeri, önemi ve geçirdiği dönüşümleri incelemeye ele almaya çalıştık. Bu yolla, oyunun kurgusunun ve oyun kişilerinin, oyunun konusunu oluşturan tarihsel gerçeklikten ne derece beslendiğini ya da bu gerçekliği ne ölçüde ve hangi amaçlarla değiştirdiği sorularına yanıt bulmayı amaçladık.

Çalışmamızda *Cadı Kazanı*'na ilham veren olayların tarihsel gerçekliğini açıklayabilmek amacıyla, öncelikle 1692 yılının Salem Kasabası'ndaki Cadılık Davalarına neden olan olayları ve davaların işleyiş sürecini özetlemeye çalıştık. Bu çerçevede Salem Kasabası'nda toplumsal bir heeyana yol açan cadılık korkusunun daha iyi açıklayabilmek için bu korkunun kökenlerini araştırmamız, buna benzer inançların son derece derin bir geçmişe sahip olduğunu ve neredeyse geleneksel bir yapıya sahip oldukları sonucuna varmamızı sağladı.Zira Büyücülük ve büyücüye karşı duyulan korku Katolik Hristiyanların hâkimiyetinde bulunan on yedinci yüzyıl Salem'inden çok daha eskiye dayanmaktaydı. Bu çerçevede Salem'de yaşanan Cadılık kasırgasının sağlam tarihsel kökenlere sahip olduğu bilgisi, bu kasaba halkının davranışlarının büsbütün dayanaksız olmadığını, aksine sahici ve dehşet verici bir korkunun pek çok kişiyi etkisi altına almış olduğunu düşünmemizi sağladı. Öte yandan Davaların işleyişindeki aksaklıklar ve adaletsiz yargılama süreçleri, dahası suçlamalarda pay sahibi olan isimlerin sürekli tekrarlanması, halkın içten korkularının iktidar ve maddiyatçılık gibi kişisel

çıkarlar uğruna manipüle edildiği ve bu nedenle masum insanların kindar suçlamalarla hayatını kaybettiğini açıklamamız için önemli bir temel teşkil etti.

Salem'de yaşananları, yalnızca benzerlerinden daha dehşet verici bir cadı avının tarihçesini yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda, iktidarın kendini korumak ve gücünü arttırmak için kullandığı bir politikanın toplumsal bir hezeyana dönüştüğü, böylelikle masum insanların suçlanıp, itibarsızlaştırıldığı, hatta hayatlarına kast kastedildiği bir süreç olarak olarak okumamız, Miller'ın bu döneme verdiği önemi daha iyi kavramamızı sağladı. Bu çerçevede Miller'ın Salem'deki Cadı Avını eserine arka plan olarak seçmesinin altında, söz konusu olayların sembolik değerinin tarihi aştığını ve güncel toplumsal krizlerin çözümlenmesi için uygun bir zemin oluşturduğu düşüncesinin yattığını söyleyebiliriz.

Bununla birlikte Miller'ın söz konusu döneme odaklanmasının sadece Cadı Davalarının çok yönlü yapısıyla sınırlı olmadığını, Salem öyküsünün Miller için güncel bir niteliğe de sahip olduğunu açıklamak için Miller'ın Cadı kazanını yazmış olduğu 1950'li yılların Amerika'sına ve özelde McCarthy politikasının Amerikan toplumu üzerindeki etkisi ile HUAC komitesinin çalışma ilkelerini özetlemeye çalıştık.

Bu bağlamda McCarthy'nin yürüttüğükomünizm karşıtı propagandayı gitgide kuvvetlendirerek komünizmin ülke içinde gitgide daha büyük bir güç kazandığını dile getirmesi ve arka arkaya isimler vererek bireylere yüklenerek yeni bir tür cadı avı olgusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bireylerin durdurmanın aynı zamanda onların bir parçası olduğu "şeytani eylemlerin" de önüne geçmek anlamına geldiği bu yaklaşıma göre,herkesin bu komploya dahil olma ihtimalinin bulunması halk içinde gitgide artan bir paniğin oluşmasına neden olmuştu. 1950'lerden itibaren McCarthy'cilik hızla büyürken HUAC komitesinin de büyük bir güç ve önem kazanmasına neden olmuştur. HUAC komitesinin çalışmalarından McCarthy'nin elindeki kara listelere kadar uzanan bu süreçte halkın infiale kapılması ve sorgulanma süreçlerinin dengesizleşmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu çerçevede Miller'ın Cadı Kazanı'nda vurgu yaptığı temel toplumsal sorunlar, her iki tarihsel dönemde de benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Arthur Miller'ın*Cadı Kazanı*'nda yeniden canlandırdığı 1692 yılının Salem'inde tematik olarak öne çıkardığı unsurlar, on yedinci yüzyılın püriten kültürünün kapalı ve dogmatik yapısının yanı sıra, varsayımsal bir suçun nasıl hızla yaygınlaştığı düşüncesi ekseninde ilerlemiştir. McCarthy'cilik kavramının içerdiği temel öğeler ise Salem'in hatırasına sadık bir işleyişe sahiptir. Toplumsal hezeyan kıvılcımının alev alma sürecinin her iki tarihsel dönemde de birbiriyle tam olarak örtüşecek şekilde ilerlemiş olması, Cadı Kazanı'nın kurgusunun üzerine kurulu olduğu temel yapı taşı olarak ortaya çıkar. İki dönem arasındaki kesişim noktalarını kısaca incelemek, Miller'in piyesinin altyapısının çözümlenmesi ve oyun kişilerinin açımlanmasına yardımcı olacaktır.

McCarthy'cilik ve HUAC komitesinin çalışmaları ile Salem Cadı Davaları arasındaki bu şaşırtıcı benzerlikler Miller'ın da "Tarihte *Cadı Kazanı*" adlı makalesinde belirtmiş olduğu gibi McCarthy'cilik ile Salem arasında bir bağlantının kurulmasına olanak tanımaktadır. Miller Cadı Kazanı'nı yazmasının altında yatan sebeplerden birinde 1950'lerin Amerika'sında ortaya çıkan bu tuhaf atmosfer olduğuna vurgu yaparken bu dönemde Amerikan komünist algısının ahlaki bir boyuta ulaştığını ve komünistlerin şeytanla bir tutulduklarını dile getirir. Bu bağlamda aynı Püriten bakış açısında olduğu gibi insanların kendilerinden farklı düşünen, farklı inanç ve dünya görüşlerine sahip olanları şeytan gibi görerek korkunç bir düşmanlık biçiminin doğduğunu dile getirir.

Miller, yine de birebir bir analoji kurmak yerine oyunu bütünüyle Salem Cadı Davaları atmosferi içinde kurgulayarak güncel yaklaşımlardan uzak durmuştur. Bunun nedeni HUAC komitesini eleştirmek için burada yer alan insanlarla Salem'dekileri aynı bakış açısıyla ele aldığı takdirde oyununu sadece belirli bir konjonktürle bağlantılandırılmasından kaçınmak istemesidir.Bu nedenle Cadı Kazanı'nın ana temasının McCarthy'cilik olmadığını dile getiren Miller, komünizm davalarının işleyişini ya da yargı sürecindeki boşlukları vurgulayacak mahkeme sahneleri yazmak yerine Salem'de yaşananları bir süreç içinde ele almayı tercih etmiştir. Oyunun sorgulanma, hoşgörüsüzlük ve adaletsiz bir yargılama süreci gibi tarih boyunca tekrar edebilecek olan politik ve toplumsa olguları bir bütün olarak ele alması Cadı Kazanı'nı yalnızca belirli bir tarihsel

dönemin kopyası olarak değil, tarihin her anını kapsayabilecek bir zamansızlık algısı yaratmasını sağlamıştır.

Her ne kadar birey ve topum arasındaki çatışma Cadı Kazanı'nın ana teması olarak görülse de oyun farklı bakış açılarını da bir araya getirmiştir. Bu bağlamda suç ve sorumluluk Cadı Kazanı'nın bir diğer teması olarak öne çıkar özellikle Proctor'ın öncelikle suç kavramına odaklanan ve suçluluk hissiyle biçimlenen davranışları oyunun sonunda yerini sorumluluk duygusuna bırakırCadı Kazanı'nda evliliğin ele alınma biçimi sadece erkek-kadın ilişkilerini sorgulamak adına değil aynı zamanda evlilik kurumunun işleyişini çözümlemek için kullanılmış olması bakımından önemli bir tema haline gelir. Proctor'ların evliliği oyunun merkezinde yer alır ve Abigail'le Proctor arasındaki ilişki bir aşk üçgeni yaratır. Gerek Abigail ile Proctor'ın gerekse Elizabeth'le Proctor arasında geçen sahneler güven, aşk ve bir ilişki yaşayan tarafların birbirlerine olan sorumlulukları sıklıkla vurgulanır.Son olarak ırk ve cinsiyet ayrımının da oyunda önemli bir yer tuttuğunu belirtmek gerekir. Bu merkezi temaların yanı sıra cinsellik ve dini dogmaların çatışması cinsellik ve şeytani düşünceler arasındaki ilişki ve son olarak ırk ve cinsiyet ayrımı gibi farklı temalara da yer verilen cadı kazanı bu bağlamda tarihi yeniden canlandırmaktan ziyade tarihsel veriler ışığında yeni ve özgün bir sanat yapıtı oluşturmasına olanak tanımıştır.

Özdemir Nutku'nun da belirtmiş olduğu gibi tiyatronun gerçekliği yansıtırken bir seçmeye, yalınlaştırmaya, soyutlamalara gitmesi gerektiği düşüncesi, Miller'ın eserinde yalnızca dramatik aksiyon bağlamında değil tarihe mal olmuş kimselerin, dramatik bir atmosferde temsil edilmeleri yine yazarın yapacağı seçimler doğrultusunda dramatik bir kişileştirme aracılığıyla gerçekleşmesi ile de belirginlik kazanmıştır. Miller, Cadı Kazanı'nda iki farklı tarihsel dönemi içiçe geçirerek ele alırken kendi amacına, bakış açısına ve tematik seçimlerine uygun bir kurguya ulaşabilmek için oyun kişilerinde de çeşitli değişiklikler gerçekleştirmiştir.

Bu bağlamda son bölümümüzde, Cadı Kazanı'nın oyun kişilerinin, kişileştirme sürecinin de Miller'ın tercihlerini ve bu tercihlerin sonucunda tarihsel

kişilerin geçirdiği dramatik dönüşümlerin oyunun dramatik yapısına nasıl bir katkıda bulunduğunu incelemek amacıyla, başlıca karakterlerin tarihsel kişilikleri ile oyundaki yerlerini karşılaştırmalı olarak ele ele almaya çalıştık. Öncelikle söz konusu oyun kişilerinin öz yaşam öykülerine değinecek, arkasından oyunda nasıl resmedildiklerini ve hangi düşünceyi temsil ettiklerini açıkladığımız bu bölümde. John Proctor Abigail Williams Rahip Parris Tituba Elizabeth Proctor Hale Thomas ve Ann Putnam Yargıç Danforth'ın özyaşam öykülerine ardından oyundaki karakterlerinin incelenmesine odaklanarak, Miller'ın oyun kişilerinin seçiminde ve dönüştürülmesinde de tematik amaçlarına uygun seçimlerde bulunduğunu gördük.

Bu bağlamda oyun kişileri, Cadı Kazanı'nın tarihsel gerçekliği aşarak farklı tematik yaklaşımlarla zeginlik kazanmasında önemli bir rol oynamışladır. John Proctor sorumluluk ve vicdan gibi başlıca temaların temsil edilmesinde belirgin bir rol oynarken, Abigail oyuna farklı bir boyut katarak aşk üçgeninin kurumasına ve davaların arka planındaki kişisel çıkar algısını belirginleştirmeyi sağlayan kıskançlık ve cinsellik temalarını açığa çıkarmıştır. Tituba'yı ırkçılık ve ötekilik bağlamında ele alırken, Elizabeth Proctor'ı sadakat temasının en önemli örneklerinden bir olarak incelemeye çalıştık. Thomas Putnam, Rahip Parris ve Yargıç Danforth'ı çürümüş bir adalet sisteminin temsilcileri olarak öne çıkarken, Rahip Hale'i de iktidarın vicdan boyutuyla açıklamaya çalıştık.

Çalışmamızın sonucunda tarihin Cadı Kazanı üzerindeki ilham verici etkisini açıklamış ama Miller'ın sanatsal ve dramatik başarısının esere yeni ve önemli eklentiler yaparak hem on yedinci yüzyılın hem de yirminci yüzyılın sosyo-politik koşullarını aşarak, zamansız bir boyut kazandırdığı örnekler aracılığıyla açıklamış olduğumuzu umuyoruz.

5. KAYNAKÇA

Akın, H.(2001), Ortaçağ A*vrupa'sında Cadılar Ve Cadı Avı,*Dost,syf. 5-405

Berkich, T. (2012), *Being Isolated While Really Asking The Question: The Process of Rehearsing and Performing Deputy Governor Danforth In Arthur Miller's The Crucible,* Master's thesis, West Virginia University, Morgantown, pp.10-14

Berktay, F. (2015), *Tarihin cinsiyeti,* (5. Basım), Metis, syf. 10-232

Bigsby, C. (1997), *The Cambridge Companion To Arthur Miller*,Cambridge University Press, pp. 1-277

Bigsby, C. W. E. (1985), *A critical introduction to twentieth-century American drama*, Vol. 3 Beyond Broadway, pp. 10-364

Brater, E. (2013) *A Student Hanbook to the Plays of Arthur Miller: All My Sons, Death of a Salesman, The Crucible, A View From The Bridge, Broken Glass*, Bloomsbury, New York, pp. 104-153

Budick, E. (1985), *History and Other Spectres in Arthur Miller's The Crucible*, University of Toronto Press Journal, Vol. 28 No. 4, pp. 535-550

Demirkaya, N. (2015), "*Scapegoating Non-Conforming Identities: Witchcraft Hysteria in Arthur Miller's The Crucible and Caryl Churchill's Vinegar Tom",*Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Vol. 4, N. 2, June, Karabük Üniversitesi, s.123-133

Epstein, A. D. (1969), *Arthur Miller's Major Plays: A Critical Study*, P.H.D thesis, Indiana University, Indiana, pp. 49-177

Holt, G. (2012), *An Actor's Process in Performing the Role of John Proctor in Arthur Miller's The Crucible*, Master's thesis, West Virginia University, Morgantown, pp.3-18

Martin, H. P. (2012), "*Can Law and Literature Be Practical? The Crucible and The Federal Rules Of Evidence"*, West Virginia Law Review, University of Southern California, Vol.115 pp. 687-753

Martin, L. (2009),*Cadılığın Tarihi: Ortaçağ'da Bilge Kadının Katli,* (T. Yücel, Çev.), Kalkedon, İstanbul, syf. 218-231

Martin, R.A., (1977), *Arthur Miller's The Crucible: Background and Sources*, Modern Drama, *Vol. 20, N. 3, Fall*, University of Toronto Press, pp. 279-292.

McGill, W. J. (1981),"*The Crucible in History: Arthur Miller's John Proctor*", The New England Quartetly, Vol. 54, No. 2, (June 1981), pp. 258-264

Miller, D. (2007),*The Signifying Popper: Unseen voodoo and Arthut Miller's Tituba*, Forum for Modern Language Studies, Vol. 43. N. 4, Oxford University Press, pp. 438-453

Miller, A. (1952), *Cadı Kazanı*, (S. Eyüboğlu, V. Günyol, Çev.), Mitos Boyut, İstanbul. s..4-142

Murphy, T. *(1972), The Politics Of Anticommunism: Its Utilization In The Careers Of Richard Nixon and Josephy McCarthy*, Master's thesis, Florida Atlantic University, Florida, pp. 92-238

Nutku, Ö. (2013), *Dram Sanatı: Tiyatroya Giriş*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, s. 9-269)

Nutku, Ö. (1985), *Dünya Tiyatrosu Tarihi 2*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 5-414

Robins, R. S. (1997), *Politik Paranoya: Nefretin Psikopolitiği*, (İ. Kurmuş, Çev.), Doğan Kitapçılık, İstanbul, s. 10-390)

Tanfer, E. T. (2013), "*The Healer and the Witch: Sexuality and Power in Arthur Miller's The Crucible",* The Explicator, Vol. 71, N. 4, Hacettepe Üniversitesi, pp. 266-270

Wendy, S. (1994), *Re(dis)covering the Witches in Arthur Miller's The Crucible: A Feminist Reading, Modern Drama*, Vol. 37, N. 3, Fall, University of Toronto Press, pp. 463-470

William, G. (1983), *Senator Joseph R. McCarthy and The American Conservative Tradition*, Master's thesis, University of Windsor, Ontario Canada, pp.76-162

Elektronik Kaynaklar

Abigail Williams: (22.05.2016 tarihine erişildi)

Elizabeth Proctor: http://historyofmassachusetts.org/elizabeth-proctor/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)

John Proctor: http://historyofmassachusetts.org/john-proctor-first-male-accused-witch/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)

McCarthy/ Wikipedi: https://www.google.com.tr/ (14.05.2016 tarihinde erişildi.)

Reverend Hale: http://historyofmassachusetts.org/reverend-john-hale-of-beverly/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)

Salem Witch Trials: http://historyofmassachusetts.org/the-salem-witch-trials/(22.05.2016 tarihinde erişildi.)

(SparkNotes Editors. "SparkNote on The Crucible." SparkNotes.com. SparkNotes LLC. 2003. Web. 16 May 2016.)

Sammuel Parris: http://historyofmassachusetts.org/reverend-samuel-parris/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)

The Crucible: http://www.sparknotes.com/lit/crucible/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)

Thomas Putnam:http://historyofmassachusetts.org/thomas-putnam-ringleader-of-the-salem-witch-hunt/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)

Tituba:http://historyofmassachusetts.org/tituba-the-slave-of-salem/ (22.05.2016 tarihinde erişildi)